

Näringsutskottets betänkande 2022/23:NU9

Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionsyrkandena. Regeringens förslag syftar dels till att genomföra EU:s elmarknadsdirektiv när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster, dels till att komplettera viss lagstiftning med koppling till EU:s däckmärkningsförfordning.

Utskottet föreslår ett tillägg till regeringens förslag till ändring i ellagen med innebörden att ett normgivningsbemyndigande som tidigare fanns i 8 kap. ellagen förs in i 3 kap. ellagen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2023.

I betänkandet finns 31 reservationer (S, SD, V, C, MP) och fyra särskilda yttranden (S, SD, MP).

Behandlade förslag

Proposition 2022/23:59 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster.

Sex yrkanden i följdmotioner.

80 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning.....	9
Utskottets överväganden.....	10
Elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster.....	10
Utskottets ställningstagande.....	17
Övergripande om elmarknaden	20
Utskottets ställningstagande.....	31
Stöd- och flexibilitetstjänster.....	34
Utskottets ställningstagande.....	40
Elområden	42
Utskottets ställningstagande.....	45
Försörjningstrygghet och leveranssäkerhet	46
Utskottets ställningstagande.....	49
Elstöd.....	50
Utskottets ställningstagande.....	52
Elnät	54
Utskottets ställningstagande.....	63
Tillståndprocesser	67
Utskottets ställningstagande.....	73
Anslutning av havsbaserad vindkraft.....	75
Utskottets ställningstagande.....	78
Gotlands elförsörjning	80
Utskottets ställningstagande.....	82
Vissa avgiftsfrågor	83
Utskottets ställningstagande.....	84
Vissa kompetensfrågor	85
Utskottets ställningstagande.....	86
Reservationer	88
1. Definitionen av obalans, punkt 2 (S, C, MP).....	88
2. Ekonomiskt ansvar och kompensationsmodell för obalanserna, punkt 3 (S, C)	89
3. Aggregerade resurser och kvarstående hinder, punkt 4 (C).....	90
4. Den nationella elektrifieringsstrategin, punkt 5 (S).....	91
5. Elektrifiering och industrins gröna omställning, punkt 6 (S, C).....	91
6. Elprisfrågor, punkt 7 (SD).....	92
7. Elprisfrågor, punkt 7 (V)	93
8. Elkriskommission och utländska investeringar, punkt 8 (V)	94
9. Övriga elmarknadsfrågor, punkt 9 (C).....	95
10. Krav på flexibilitet vid anslutning, punkt 10 (C, MP)	95
11. Övriga frågor om stöd- och flexibilitetstjänster, punkt 11 (C).....	96
12. Övriga frågor om stöd- och flexibilitetstjänster, punkt 11 (MP).....	97
13. Elområden, punkt 12 (S, C).....	98
14. Försörjningstrygghet och leveranssäkerhet, punkt 13 (C)	99
15. Elstöd, punkt 14 (S).....	100
16. Nätutbyggnad, punkt 15 (V).....	101
17. Nätutbyggnad, punkt 15 (C)	102

18. Ett robust elnät, punkt 16 (C, MP).....	103
19. Övriga nätfrågor, punkt 17 (C)	104
20. Övriga nätfrågor, punkt 17 (MP)	105
21. Tillståndprocesser och stamnätskoncessioner, punkt 18 (V, C).....	106
22. Tillståndprocesser och byggtider, punkt 19 (S, C)	107
23. Tillståndprocesser och byggtider, punkt 19 (MP)	108
24. Övriga frågor om tillståndprocesser, punkt 20 (C).....	109
25. Svenska kraftnät och anslutning av havsbaserad vindkraft, punkt 21 (S, C, MP).....	109
26. Avskaffad anslutningsavgift för havsbaserad vindkraft, punkt 22 (V)	110
27. Prioritering av havsbaserad vindkraft i södra Sverige, punkt 23 (C) ..	111
28. Gotlands elförsörjning, punkt 24 (V, C)	112
29. Vissa avgiftsfrågor, punkt 25 (C)	113
30. Vissa avgiftsfrågor, punkt 25 (MP)	114
31. Vissa kompetensfrågor, punkt 26 (SD).....	115
Särskilda yttranden	116
1. Övriga elmarknadsfrågor, punkt 9 (SD)	116
2. Övriga frågor om stöd- och flexibilitetstjänster, punkt 11 (S)	116
3. Tillståndprocesser och byggtider, punkt 19 (SD).....	116
4. Avskaffad anslutningsavgift för havsbaserad vindkraft, punkt 22 (S, MP)	117
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	118
Propositionen	118
Följdmotionerna	118
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	119
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	128
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag	152

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i ellagen (1997:857) med den ändringen att
 - 3 kap. 11 § ska ha den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3,
 - ingressen ska ha den lydelse som följer av detta,
2. lag om ändring i lagen (2003:436) om effektreserv,
3. lag om ändring i lagen (2018:551) med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2022/23:59 punkterna 1–3.

2. Definitionen av obalans

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:2337 av Rickard Nordin (C) yrkande 1 och

2022/23:2338 av Marielle Lahti (MP).

Reservation 1 (S, C, MP)

3. Ekonomiskt ansvar och kompensationsmodell för obalanserna

Riksdagen avslår motion

2022/23:2337 av Rickard Nordin (C) yrkandena 2 och 3.

Reservation 2 (S, C)

4. Aggregerade resurser och kvarstående hinder

Riksdagen avslår motion

2022/23:2337 av Rickard Nordin (C) yrkandena 4 och 5.

Reservation 3 (C)

Övergripande om elmarknaden

5. Den nationella elektrifieringsstrategin

Riksdagen avslår motion

2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 2 och 3.

Reservation 4 (S)

6. Elektrifiering och industrins gröna omställning

Riksdagen avslår motion

2022/23:2062 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 3.

Reservation 5 (S, C)

7. Elprisfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:998 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7 och

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–3.

Reservation 6 (SD)

Reservation 7 (V)

8. Elkriscommission och utländska investeringar

Riksdagen avslår motion

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 8 (V)

9. Övriga elmarknadsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:284 av Hanna Westerén (S),

2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 24,

2022/23:1360 av Joakim Sandell m.fl. (S) och

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 127.

Reservation 9 (C)

Stöd- och flexibilitetstjänster

10. Krav på flexibilitet vid anslutning

Riksdagen avslår motion

2022/23:2165 av Marielle Lahti m.fl. (MP).

Reservation 10 (C, MP)

11. Övriga frågor om stöd- och flexibilitetstjänster

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 23,

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 123 och 130 samt

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkandena 29 och 30.

Reservation 11 (C)

Reservation 12 (MP)

Elområden

12. Elområden

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:358 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 1,

2022/23:730 av Mats Nordberg (SD),

2022/23:1078 av Camilla Brunsberg (M),

2022/23:1340 av Lars Mejern Larsson och Mikael Dahlqvist (båda S),

2022/23:1424 av Adnan Dibrani och Jennie Nilsson (båda S) yrkande 2,

2022/23:1792 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkandena 2, 4 och 5 samt

2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 4.

Reservation 13 (S, C)

Försörjningstrygghet och leveranssäkerhet

13. Försörjningstrygghet och leveranssäkerhet

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1352 av Sofie Eriksson m.fl. (S),

2022/23:1792 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 1 och

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 118, 119 och 122.

Reservation 14 (C)

Elstöd

14. Elstöd

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:358 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 2 och

2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 1.

Reservation 15 (S)

Elnät

15. Nätutbyggnad

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:207 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) yrkandena 1 och 2,

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 19 och 20,

2022/23:1792 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 3 och

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 128, 156, 160, 161 och 166.

Reservation 16 (V)

Reservation 17 (C)

16. Ett robust elnät

Riksdagen avslår motion

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 26.

Reservation 18 (C, MP)

17. Övriga nätfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 29,

2022/23:1629 av Martina Johansson (C) yrkandena 1–3,

2022/23:1656 av Anders Ådahl (C) yrkandena 1 och 2,

2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 51 och

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 106, 139 och 162–165.

Reservation 19 (C)

Reservation 20 (MP)

*Tillståndsprocesser***18. Tillståndsprocesser och stamnätskoncessioner**

Riksdagen avslår motion

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 21.

Reservation 21 (V, C)

19. Tillståndsprocesser och byggtider

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 27,

2022/23:944 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 7–9,

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 13,

2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 5,

2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 57 och

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 32.

Reservation 22 (S, C)

Reservation 23 (MP)

20. Övriga frågor om tillståndsprocesser

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:207 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) yrkande 3,

2022/23:1588 av Sofia Amløh m.fl. (S) och

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 159.

Reservation 24 (C)

*Anslutning av havsbaserad vindkraft***21. Svenska kraftnät och anslutning av havsbaserad vindkraft**

Riksdagen avslår motion

2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 6.

Reservation 25 (S, C, MP)

22. Avskaffad anslutningsavgift för havsbaserad vindkraft

Riksdagen avslår motion

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 8.

Reservation 26 (V)

23. Prioritering av havsbaserad vindkraft i södra Sverige

Riksdagen avslår motion

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 135.

Reservation 27 (C)

*Gotlands elförsörjning***24. Gotlands elförsörjning**

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 10,
2022/23:1405 av Jesper Skalberg Karlsson (M) och
2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 167.

Reservation 28 (V, C)

Vissa avgiftsfrågor

25. Vissa avgiftsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 25 och

2022/23:838 av Daniel Bäckström och Helena Lindahl (båda C).

Reservation 29 (C)

Reservation 30 (MP)

Vissa kompetensfrågor

26. Vissa kompetensfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 44 och

2022/23:1346 av Peter Hultqvist m.fl. (S).

Reservation 31 (SD)

Stockholm den 20 april 2023

På näringsutskottets vägnar

Tobias Andersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tobias Andersson (SD), Fredrik Olovsson (S), Mats Green (M), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johansson (M), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Birger Lahti (V), Eric Palmqvist (SD), Elin Söderberg (MP), Louise Eklund (L), Sara Gille (SD), Aida Birinxhiku (S), Anna af Sillén (M), Lili André (KD), Anders Ådahl (C) och Anette Rangdag (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2022/23:59 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster. Med anledning av propositionen har sex yrkanden väckts i två följdmotioner. En förteckning över de behandlade förslagen återfinns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. I detta betänkande behandlar utskottet även 80 motionsyrkanden som rör elmarknaden från allmänna motionstiden 2022/23. Även dessa förslag återfinns i bilaga 1.

Under ärendets beredning har utskottet uppmärksammat behovet av att komplettera regeringens förslag till lag om ändring i ellagen för att säkerställa att nödvändiga normgivningsbemyndiganden finns på plats även fortsättningsvis. En tjänsteman från Klimat- och näringslivsdepartementets rättssekretariat redogjorde vid utskottets sammanträde den 30 mars 2023 för departementets syn på behovet av en sådan komplettering. Utskottet har därefter valt att föreslå ett tillägg i 3 kap. 11 § ellagen. Utskottets lagförslag återfinns i bilaga 3.

Vid utskottets sammanträde den 9 mars 2023 informerade statssekreterare Daniel Liljeberg, Klimat- och näringslivsdepartementet, om regeringens hantering av elstöd till företag.

Utskottets överväganden

Elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i två lagar där ändringarna syftar till att genomföra EU:s elmarknadsdirektiv i de delar som gäller leverans av el och aggregeringstjänster i den svenska lagstiftningen. Därutöver antar riksdagen regeringens förslag till ändring i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning. Utöver detta föreslår utskottet ett tillägg till regeringens förslag med innebörden att ett normgivningsbemyndigande som tidigare fanns i 8 kap. ellagen förs in i 3 kap. 11 § ellagen. Riksdagen avslår samtliga följdmotioner som har väckts med anledning av propositionen.

Jämför reservation 1 (S, C, MP), 2 (S, C) och 3 (C).

Bakgrund

Som en del av det s.k. ren energipaketet har Europaparlamentet och rådet bl.a. antagit direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU (elmarknadsdirektivet). Direktivet trädde i kraft den 4 juli 2019. Elmarknadsdirektivet syftar till att anpassa elmarknaden till de nya förutsättningar som en mer decentraliserad produktion av el från förnybara källor och utfasning av fossila bränslen medför. Den tekniska utvecklingen på området skapar såväl möjligheter som utmaningar. Även kvarstående hinder för fullbordandet av den inre marknaden för el behandlas, bl.a. fragmenterade och reglerade nationella marknader som försvårar elleverans på lika villkor och gränsöverskridande samarbete.

Våren 2022 behandlade riksdagen regeringens proposition 2021/22:153 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet. Riksdagen antog regeringens lagförslag (bet. 2021/22:NU21, rskr. 2021/22:309) och dessa trädde i kraft den 1 juli 2022.

Elmarknadsdirektivet skulle i alla delar emellertid ha varit genomfört i nationell rätt senast den 31 december 2020. Kommissionen har inlett ett överträdelseärende mot Sverige om för sent genomförande av elmarknadsdirektivet.

Propositionen

Inledning

I propositionen föreslår regeringen ändringar i ellagen (1997:857) när det gäller bl.a. leverans av el och balansansvar. Ändringarna har sin huvudsakliga bakgrund i elmarknadsdirektivet. Det handlar bl.a. om regler om aggregeringstjänster för att möjliggöra för elanvändare att anpassa förbrukningen utifrån olika marknadssignaler, t.ex. genom att minska elanvändningen när elnätet är hårt belastat eller öka förbrukningen när elpriset är lågt. En leverantör av aggregeringstjänster ska få tillhandahålla sådana tjänster i en inmatnings- eller uttagspunkt endast om någon har åtagit sig ett balansansvar som särskilt avser de obalanser som tjänsterna kan medföra.

Det föreslås också att vissa krav på elleverantörer som tidigare bara har gällt i förhållande till konsumenter ska gälla alla elanvändare, bl.a. i fråga om innehåll i elleveransavtal och rutiner för klagomål. Vidare föreslås att små företag ska kunna byta elleverantör kostnadsfritt men att det under vissa förutsättningar ska vara möjligt att ta ut en avgift när ett elleveransavtal sägs upp i förtid. Större elleverantörer ska kunna erbjuda avtal med dynamiska elpriser. I propositionen föreslås det också att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter bl.a. om den information som elleverantörer ska lämna till elanvändare.

Utöver dessa förslag finns ett förslag om ändring i lagen (2018:551) med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2023.

Leverans av el

Regeringen föreslår att vissa krav på elleverantörer som tidigare bara har gällt i förhållande till konsumenter, bl.a. i fråga om innehåll i elleveransavtal och rutiner för klagomål, ska gälla alla elanvändare. Fler uppgifter ska finnas med i elleveransavtalen. Elanvändare ska få en sammanfattning av avtalsvillkoren och i förväg underrättas om ändringar av pris och andra avtalsvillkor. Konsumenter ska även informeras om alternativ för att undvika att en elleverans avbryts. Avgifter för betalningssätt eller system för förskottsbetalning ska inte få överstiga betalningsmottagarens kostnader för systemet. Vidare ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om att elleverantörer är skyldiga att lämna information om bl.a. tillämpade priser och villkor till elanvändare och om vilka delar av elleveransavtalets innehåll som ska finnas med i en sammanfattning till elanvändaren och hur sammanfattningen ska tillhandahållas.

Regeringen föreslår också att det ska vara kostnadsfritt att byta elleverantör för företag som sysselsätter färre än 50 personer och vars omsättning eller balansomslutning inte överstiger 10 miljoner euro per år (små företag). När konsumenter eller små företag i förtid säger upp tidsbestämda avtal om att el helt eller delvis ska levereras till fast pris, ska elleverantören få ta ut en avgift. Avgiften ska endast få avse kostnader som hänför sig till den el som levereras

till fast pris. Den ska vara skälig och ska inte få överstiga den direkta ekonomiska förlust som den förtida uppsägningen orsakar. Det ska även framgå av elleveransavtalet att avgiften får tas ut och vad den omfattar.

Enligt regeringens förslag i propositionen ska stora elleverantörer (leverantörer som har leveransavtal med fler än 200 000 elanvändare) kunna erbjuda avtal med dynamiska elpriser. Med dynamiska elpriser avses priser som återspeglar de priser som vid varje tidpunkt gäller på spotmarknaderna med ett intervall som minst motsvarar frekvensen för avräkning på marknaden. Innan en elleverantör och en elanvändare ingår ett avtal med dynamiskt elpris ska elleverantören informera elanvändaren om vilka möjligheter, kostnader och risker som finns med ett sådant avtal och särskilt inhämta elanvändarens samtycke till de villkor som ett dynamiskt elpris innebär. Detsamma ska gälla när en elanvändares gällande elavtal omvandlas till ett avtal med dynamiskt elpris. Ett anvisat elavtal ska inte få ha dynamiskt elpris.

I propositionen föreslås det vidare att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om nätföretags och elleverantörers fakturering av elanvändare och om deras skyldighet att lämna viss information till elanvändarna i samband med fakturering. På begäran ska nätföretag och elleverantörer även lämna uppgifter om historisk elförbrukning till ett företag som elanvändaren har utsett.

Regeringen föreslår också att skyldigheten att ta emot el från en produktionsanläggning ska gälla i förhållande till en elanvändare som kan få skatte-reduktion för mikroproduktion av förnybar el och innefatta en skyldighet att ta emot elen på skäliga villkor.

Efterfrågefleksibilitet genom aggregering

I ellagen föreslår regeringen att det med efterfrågefleksibilitet ska avses att en elanvändare ändrar sin förbrukning jämfört med sitt normala eller nuvarande förbrukningsmönster som ett svar på marknadssignaler eller med anledning av att någon har antagit elanvändarens anbud att minska eller öka sin förbrukning mot en bestämd ersättning på en sådan organiserad marknad som avses i artikel 2.4 i kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 1348/2014.

Vidare föreslår regeringen att en leverantör av aggregeringstjänster inte ska få hindras av andra marknadsaktörer från att få tillträde till elmarknaderna. En elanvändare ska, oberoende av sitt avtal med en elleverantör och utan dennes godkännande, kunna köpa och sälja andra eltjänster än elleverans, däribland aggregeringstjänster. En elleverantör ska inte få ta ut oskäliga avgifter eller ställa oskäliga krav på en elanvändare med anledning av att elanvändaren har ett avtal om tillhandahållande av en aggregeringstjänst.

Regeringen föreslår också att leverantören ska göra en anmälan till det nätföretag som elanvändaren har avtal med innan en leverantör av aggregeringstjänster börjar tillhandahålla sådana tjänster i en elanvändares uttagspunkt. Detsamma ska gälla innan leverantören övertar leveranser av aggregerings-

tjänster från en annan leverantör av sådana tjänster. Innan ett avtal om tillhandahållande av aggregeringstjänster träffas ska elanvändaren informeras om avtalsvillkoren. En elleverantör ska kostnadsfritt, på begäran, lämna uppgifter till elanvändaren om elanvändarens efterfrågefleksibilitet. En elanvändare ska kunna byta leverantör av aggregeringstjänster inom tre veckor från begäran om byte. Ett sådant byte ska vara kostnadsfritt för konsumenter och små företag.

Övergripande systemansvar

Regeringen föreslår att den systemansvariga myndigheten (Svenska kraftnät) i den utsträckning som det behövs för att myndigheten ska kunna utöva det övergripande systemansvaret ska få beordra balansansvariga att öka eller minska produktionen eller förbrukningen av el. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreslås få meddela föreskrifter om de åtgärder som krävs för att öka eller minska denna förbrukning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreslås även få meddela föreskrifter om skyldighet för balansansvariga och innehavare av elektriska anläggningar att lämna de uppgifter om produktion, överföring eller förbrukning av el till den systemansvariga myndigheten som den behöver för att kunna utöva det övergripande systemansvaret.

Regeringen föreslår också att bestämmelserna om mål för driftsäkerheten ska strykas ur ellagen.

Balansansvar för elproduktion och aggregeringstjänster

Av driftstekniska skäl måste det nationella elsystemet i varje givet ögonblick tillföras lika mycket el som tas ut från systemet. Det tekniska ansvaret för en sådan balans ligger på Svenska kraftnät. En förutsättning för att systemet ska fungera är dock att även andra aktörer samverkar för att upprätthålla balansen.

Ellagen reglerar frågor om balansansvar när det gäller leverans av el i en elanvändares uttagspunkt. Med balansansvar avses i ellagen det ekonomiska ansvaret för att det nationella elsystemet tillförs lika mycket el som tas ut i uttagspunkten (8 kap. 4 §). I praktiken förväntas den balansansvarige emellertid inte endast svara ekonomiskt för obalanser utan även vidta åtgärder för att åstadkomma balans mellan tillförsel och förbrukning. Detta s.k. planeringsmässiga ansvar framgår i viss utsträckning av 8 kap. 4 § andra stycket ellagen och bestämmelser i förordningen om systemansvaret för el men kommer inte tydligt till uttryck i lagstiftningen. För att genomföra elmarknadsdirektivet i Sverige när det gäller oberoende aggregering krävs även ändringar i regelverket för balanseringen av det nationella elsystemet.

Regeringen föreslår att det med balansansvar i ellagen ska avses det ekonomiska ansvaret för att det nationella elsystemet tillförs lika mycket el som tas ut i en uttagspunkt eller att lika mycket el tas ut från systemet som det tillförs i en inmatningspunkt. En elleverantör ska få ta emot el endast i en inmatningspunkt där någon åtagit sig balansansvaret. Ett nätföretag ska anvisa berörda

elproducenter en ny elleverantör, om den befintliga elleverantören har förlorat sitt balansansvar och inte lyckas eller inte får återställa balansansvaret.

När det gäller balansansvaret för aggregeringstjänster föreslår regeringen att en leverantör av sådana tjänster ska få tillhandahålla dessa tjänster i en inmatnings- eller uttagpunkt (leveranspunkt) endast om någon har åtagit sig ett balansansvar som särskilt avser de obalanser som tjänsterna kan medföra.

Den balansansvariges avtal med den systemansvariga myndigheten ska innehålla ett åtagande om att betala en ersättning som motsvarar vissa kostnader som aggregeringstjänsterna medför för elleverantörer.

Metoden för att beräkna omfattningen av balansansvaret eller den ersättning som motsvarar elleverantörernas kostnader ska utformas så att metoden inte hindrar aggregering eller efterfrågeflexibilitet, så att compensationen för balansansvariga och elleverantörer avser endast de kostnader för att anskaffa el som uppkommer under aktiveringen av efterfrågeflexibiliteten och så att hänsyn tas till de fördelar som aggregeringstjänsten kan innebära för någon annan som åtagit sig balansansvar eller som levererar el i leveranspunkten.

Den systemansvariga myndigheten ska ersätta elleverantörer som har anmält till myndigheten att de levererar el i en uttagpunkt för kostnader som en leverantör av aggregeringstjänster orsakar genom att tillhandahålla tjänster för efterfrågeflexibilitet i uttagpunkten. Ersättningen ska beräknas enligt grunder som anges i avtal om balansansvar.

En elleverantör som levererar eller tar emot el i en leveranspunkt där det saknas någon som är balansansvarig ska, enligt vad regeringen föreslår i propositionen, betala ersättning till den systemansvariga myndigheten enligt sådana villkor som gäller för balansansvariga. Även en leverantör av aggregeringstjänster som utför sådana tjänster i en leveranspunkt där det saknas någon som har åtagit sig ett balansansvar för de obalanser som tjänsterna kan medföra ska ha en sådan ersättningskyldighet.

Tillsyn

När det gäller bestämmelserna om balansansvar föreslår regeringen att nätmyndighetens tillsyn ska omfatta att anvisade elleverantörer fullgör sina skyldigheter i samband med att ett balansansvar upphör. Nätmyndighetens tillsyn ska också omfatta att elleverantörerna följer bestämmelserna om anmälningsplikt när de ska börja leverera eller överta leveranserna av el i en uttagpunkt, liksom bestämmelserna om leveransskyldighet. Myndighetens tillsyn ska även omfatta att regleringen följs när det gäller vilka kostnader som kan ersättas vid förtida uppsägning av elleveransavtal.

Komplettering av den nya däckmärkningsförordningen

Regeringen föreslår att det i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning ska hänvisas till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/740 av den 25 maj 2020 om märkning av däck med

avseende på drivmedelseffektivitet och andra parametrar, om ändring av förordning (EU) 2017/1369 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1222/2009.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att ändringarna i ellagen ska träda i kraft den 1 juni 2023. En leverantör av aggregeringstjänster ska inte vara skyldig att ha en balansansvarig i en leveranspunkt innan nätmyndigheten för första gången har godkänt metoder för att utforma avtal om balansansvar när det gäller de obalanser som aggregeringstjänsterna kan medföra. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla i fråga om vilka uppgifter ett avtal om elleverans ska innehålla, om avtalet är tidsbegränsat och har träffats före ikraftträdandet.

Även ändringarna i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning föreslås träda i kraft den 1 juni 2023.

Konsekvenser

Regeringen konstaterar att förslaget om att införa regler om efterfrågefleksibilitet och aggregeringstjänster i ellagen kan bidra till ett mer samhällsekonomiskt effektivt och robust elsystem och till att minska problemen med kapacitetsbrist i och med att det möjliggör för nätföretag att köpa aggregeringstjänster. Det kan t.ex. handla om att minska elanvändningen eller öka produktionen när elnätet är hårt belastat. Förslaget innebär ökade möjligheter för elanvändarna att påverka sin elförbrukning och därigenom sina elkostnader.

Regeringen gör vidare bedömningen att förslaget inte innebär några påtagliga negativa konsekvenser för de balansansvariga. Elleverantörer kan komma att påverkas negativt om de får mindre marknadsandelar eller intäkter genom ökad konkurrens från den som levererar aggregeringstjänster. Förslaget innebär en ökad arbetsbörda och ökade kostnader för Svenska kraftnät och en viss ökad arbetsbörda för Energimarknadsinspektionen.

Övriga förslag bedömer regeringen vara positiva för elanvändarna. Förslagen förväntas medföra visst administrativt merarbete för elleverantörerna, men kostnaderna för företagen bedöms vara begränsade. Små företag påverkas positivt av förslaget om kostnadsfria byten av elleverantör. Förslagen bedöms underlätta energiomställningen och integreringen av förnybara energikällor och bidra till minskade klimatutsläpp. Förslagen bedöms inte få några offentligfinansiella effekter.

Motionerna

Definitionen av obalans

I kommittémotion 2022/23:2337 anför Rickard Nordin (C) att förslagen i propositionen innebär viss överimplementering av EU:s elmarknadsdirektiv och att detta skapar stora problem för den som vill tillhandahålla aggregator-

tjänster. Motionären anser att den föreslagna definitionen av obalanser missgynnar aggregatorer och att systemet som helhet därmed går miste om stora värden. Regeringen bör, enligt motionären, därför se över konsekvenserna av sitt lagförslag och återkomma med reviderad lagstiftning. I yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att följa direktivets definition av obalans snarare än den bredare definitionen i lagförslaget.

I motion 2022/23:2338 av Marielle Lahti (MP) konstateras det att i centrum för omvandlingen av elsystemet står dess förmåga att styra mot en mer flexibel elanvändning. Motionären vill möjliggöra för nya innovativa affärsmodeller för att främja en smartare elanvändning. Det handlar enligt henne bl.a. om att skapa förutsättningar för s.k. aggregatorer att verka på den svenska elmarknaden. Motionären menar dock att förslagen i propositionen skapar vissa problem för dessa och pekar särskilt på definitionen av begreppet obalans. Med förslaget i propositionen blir det ekonomiska ansvaret, enligt motionären, alltför långtgående och utgör ett hinder för marknadstillträde för aggregerad efterfrågeflexibilitet. Mot den bakgrunden begär hon ett tillkännagivande om att regeringen i lagstiftning bör definiera begreppet obalans i enlighet med den terminologi som används inom EU-rätten för att säkerställa att genomförandet i svensk lag blir ändamålsenligt och bidrar till att främja nya aktörers möjligheter att hjälpa kunder och elsystemet.

Ekonomiskt ansvar och kompensationsmodell för obalanserna

Rickard Nordin (C) anser i kommittémotion 2022/23:2337 att lagförslaget gynnar de befintliga balansansvariga på ett onödigt sätt eftersom alla aggregatorer måste knyta sig till en balansansvarig om bolaget inte självt är det. Enligt motionärens uppfattning är det viktigare att det finns någon som tar det ekonomiska ansvaret för de obalanser som uppstår. I yrkande 2 begär motionären ett tillkännagivande om att det är det ekonomiska ansvaret som är det vitala och inte kopplingen till en specifik balansansvarig.

Motionären pekar också på att en obalans som ska hanteras behöver finansieras. Eftersom systemet som helhet vinner på att aggregeringstjänster tillkommer bör också kostnaden för dessa obalanser tas från de som drar nytta av dessa tillkommande tjänster och inte enbart från bolaget som utför aggregeringstjänsterna. Mot den bakgrunden begär motionären i yrkande 3 ett tillkännagivande till regeringen om att införa en kompensationsmodell för obalanserna som finansieras av de som får en fördel av att dessa tjänster tillkommer i systemet.

Aggregerade resurser och kvarstående hinder

I kommittémotion 2022/23:2337 konstaterar Rickard Nordin (C) att bud i dagsläget begränsas av att alla aggregerade resurser måste tillhöra samma balansansvarig. I yrkande 4 begär motionären ett tillkännagivande om att det kravet ska tas bort.

Avslutningsvis konstaterar motionären att det finns flera marknadshinder kvar som hindrar tillkomsten av aggregerad efterfrågeflexibilitet. I yrkande 5 begär han ett tillkännagivande till regeringen om att undanröja de hinder som kvarstår för att frigöra flexibiliteten och aggregeringstjänsternas potential i elsystemet.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Regeringens lagförslag
- Definitionen av obalans
- Ekonomiskt ansvar och kompensationsmodell för obalanserna
- Aggregerade resurser och kvarstående hinder.

Regeringens lagförslag

Detta lagstiftningsärende handlar till övervägande del om att införa de bestämmelser om leverans av el och om s.k. aggregeringstjänster som finns i EU:s elmarknadsdirektiv i den svenska lagstiftningen. Bestämmelserna i elmarknadsdirektivet skulle i alla delar ha varit införda i nationell rätt senast den 31 december 2020.

Utskottet har inga invändningar mot regeringens förslag till lagändringar. Däremot har det under beredningen av ärendet framkommit att förslaget om att 8 kap. ellagen ska upphöra att gälla och i stället ersättas av vissa nya bestämmelser har gjort att ett nödvändigt bemyndigande har fallit bort. I regeringens förslag till ändring i ellagen finns nämligen ingen motsvarighet till det hitillsvarande normgivningsbemyndigandet i 8 kap. 6 § fjärde stycket ellagen. Ett sådant bemyndigande krävs dock för att det ska gå att meddela föreskrifter om olika administrativa förfaranden, bl.a. att nätföretag ska sända underrättelser till elleverantörer vid påbörjande eller övertagande av leverans av el. Sådana föreskrifter finns redan i dag, och utan ett normgivningsbemyndigande skulle dessa sakna stöd i ellagen.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet ett tillägg i 3 kap. 11 § ellagen med innebörden att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för nätföretag att sända underrättelser med anledning av att en elleverantör påbörjar eller övertar leveranserna av el i en uttagspunkt. Utskottets förslag har samma innebörd som den tidigare bestämmelsen i 8 kap. 6 § fjärde stycket ellagen. Utskottets förslag till ändring i ellagen föreslås träda i kraft vid samma tidpunkt som regeringens förslag till ändringar i samma lag, dvs. den 1 juni 2023.

Med detta tillägg tillstyrker utskottet regeringens förslag i propositionen.

Definitionen av obalans

Utskottet kan inledningsvis konstatera att det för att genomföra elmarknadsdirektivet i Sverige i de delar som gäller oberoende aggregering krävs ändringar i de regler som gäller för balanseringen av det nationella elsystemet. Enligt direktivet ska medlemsstaterna bl.a. säkerställa att relevanta regelverk innehåller en skyldighet för marknadsaktörer som deltar i aggregering att vara ekonomiskt ansvariga för de obalanser de orsakar i elsystemet. I det avseendet ska de vara balansansvariga parter eller delegera sitt balansansvar i enlighet med artikel 5 i EU:s elmarknadsförordning (artikel 17.3 d).

Regeringens förslag i denna del bygger på ett underlag som har tagits fram gemensamt av de nordiska energitillsynsmyndigheternas samarbetsorganisation Nordreg med utgångspunkten att en nordisk samsyn när det gäller dessa frågor underlättar för leverantörer att vara verksamma i hela Norden.

I två motioner framförs synpunkter på lagförslagets definition av obalans och att denna definition kan utgöra ett hinder för tillkomsten av aggregeringstjänster. Så som utskottet förstår motionären är kritiken riktad mot att den som åtar sig balansansvar för de obalanser som aggregeringstjänsterna innebär bör vara skyldig att betala en ersättning som motsvarar de kostnader för anskaffning av el som tjänster för efterfrågefleksibilitet medför för elleverantörer. En sådan kompensation ligger dock utanför det balansansvar som finns reglerat i ellagen, dvs. det ekonomiska ansvaret för att det nationella elsystemet tillförs lika mycket el som tas ut i en uttagpunkt eller att lika mycket el tas ut från systemet som det tillförs i en inmatningspunkt. Här har regeringen gjort bedömningen att det är nödvändigt att införa en skyldighet som ligger utanför balansansvaret och det är denna utökade skyldighet som motionärerna vänder sig emot liksom hur priset för obalansen ska beräknas. Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen och anser därför att riksdagen kan avslå motionsyrkandena. Utskottet vill också nämna att regeringen i propositionen anför att Svenska kraftnät bör ta fram en metod för att beräkna kompensationen inom de ramar som anges i direktivet, vilket bl.a. innebär att denna metod inte får hindra aggregering eller efterfrågefleksibilitet.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Ekonomiskt ansvar och kompensationsmodell för obalanserna

Utskottet delar inte de farhågor som framförs i en motion om att regeringens lagförslag gynnar de befintliga balansansvariga genom att alla aggregatorer måste knyta sig till en balansansvarig om bolaget inte självt är det. Samtidigt ser utskottet det som en självklarhet att utvecklingen på marknaden för aggregeringstjänster bör följas noggrant under de kommande åren. Om motionärens oro för att mindre aktörer missgynnas av den föreslagna utformningen skulle besannas kan det finnas skäl att se över regleringen igen.

När det gäller kompensationsmodellens utformning vill utskottet först hänvisa till att metoden måste möta kraven i artikel 17.4 i elmarknadsdirektivet. Vidare bör nämnas att det förslag om hur delar av beräkningen ska göras som

fanns i Energimarknadsinspektionens underlag till propositionen bygger på rekommendationer från Nordreg.

Utskottet kan konstatera att Energimarknadsinspektionens förslag har mött kritik från flera remissinstanser och att regeringen har valt att i lagförslaget avstå från att specificera hur kompensationen ska beräknas. I stället hänvisas till att Svenska kraftnät bör ta fram en metod för att beräkna denna kompensation inom de ramar som anges i direktivet, vilket bl.a. innebär att metoden inte får hindra aggregering eller efterfrågefleksibilitet. Innan denna metod finns på plats och har tillämpats under en viss tid anser utskottet inte att det finns skäl för riksdagen att agera med anledning av det som efterfrågas i motionen.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Aggregerade resurser och kvarstående hinder

Utskottet kan konstatera att elmarknadens funktion och reglering är komplex på flera olika sätt. Elmarknaden är tekniskt, ekonomiskt och regleringsmässigt sammansatt på ett intrikat sätt. Till detta kommer att den i högsta grad är internationell. Att införandet av elmarknadsdirektivet i den svenska lagstiftningen har dragit ut på tiden bör till viss del kunna förklaras av denna samlade komplexitet.

Med detta sagt vill utskottet också signalera en viss ödmjukhet inför det faktum att konsekvenserna av justeringar i det regelverk som styr betydande delar av elmarknadens funktion inte alltid är helt lätta att förutse. Det tycks exempelvis råda olika uppfattningar om i vilken utsträckning valet av reglering utgör nödvändiga begränsningar eller onödiga hinder för vissa aktörer att agera på ett sätt som skulle kunna gagna exempelvis kunderna på elmarknaden eller en effektiv användning av elsystemet.

Utskottets uppfattning är mot denna bakgrund att det finns starka skäl för regeringen att noggrant följa vilket utfall de föreslagna lagändringarna kommer att få. Regeringen bör även föreslå justeringar i bestämmelserna som inte bara lever upp till kraven i elmarknadsdirektivet, harmonierar med de nordiska och baltiska ländernas regleringar och på bästa sätt bl.a. bidrar till konkurrensen på elmarknaden utan att det äventyrar kraftsystemets funktion.

Något uttalande från riksdagens sida med anledning vad som efterfrågas i motionen anser utskottet inte vara påkallat. De båda motionsyrkandena avstyrks därmed.

Övergripande om elmarknaden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden som gäller övergripande elmarknadsfrågor. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete med att genomföra en omfattande elektrifiering av samhället och till att det pågår en omfattande översyn på EU-nivå av den gemensamma elmarknadens framtida utformning.

Jämför reservation 4 (S), 5 (S, C), 6 (SD), 7 (V), 8 (V) och 9 (C) samt särskilt yttrande 1 (SD).

Motionerna

Den nationella elektrifieringsstrategin

Fredrik Olovsson m.fl. (S) påminner i kommittémotion 2022/23:2112 om att den elektrifieringsstrategi som den förra regeringen beslutade om i februari 2022 är en konkret handlingsplan med ett helhetsperspektiv över vad som krävs för att möta de utmaningar som kommer med ett kraftigt ökat elbehov. Motionärerna anser att det är av stor betydelse att arbetet med strategin nu följs upp och genomförs av regeringen. Ett tillkännagivande med den innebörden begärs i yrkande 2. Motionärerna anser att det bör tillsättas ett elektrifieringsråd med representanter från den offentliga sektorn, näringslivet och andra samhällsaktörer med uppgift att stödja ett effektivt genomförande av elektrifieringsstrategin. De begär ett tillkännagivande om ett sådant råd i yrkande 3.

Elektrifiering och industrins gröna omställning

I kommittémotion 2022/23:2062 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) framhålls att den elektrifiering som har inletts i Sverige är av avgörande betydelse för den gröna omställningen. Enligt motionärerna gäller detta inte minst verksamheter inom industrin, som det fossilfria stålet och batteritillverkningen, men även elektrifieringen av transporter och andra verksamheter. Motionärerna begär i yrkande 3 ett tillkännagivande om betydelsen av en framgångsrik elektrifiering för industrins gröna omställning.

Elprisfrågor

Det pågår en kris för energisystemet i Europa, slås det fast i partimotion 2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V). Som Europas största exportör av el är det svenska energisystemet dock att betrakta som robust, och kraftproduktionskostnaderna har inte ökat nämnvärt de senaste åren. Ändå drabbas svenska familjer och industrier mycket hårt av den pågående situationen på kontinenten eftersom de höga exportpriserna smittar av sig på den inhemska elmarknaden. Detta förhållande anser motionärerna behöver ändras. De förordar i stället en modell med det de betecknar Sverigepriser som i korthet innebär

att den inhemska marknaden separeras från exportmarknaden, vilket leder till en normalisering av priserna i Sverige samtidigt som det är möjligt att solidariskt tillgängliggöra normala volymer el till Sveriges grannländer. I yrkande 1 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör återkomma med förslag på genomförande av modellen för Sverigepriser på el. Motionärerna betonar också att regeringen måste agera inom EU för att säkerställa en tryggad elmarknad i Sverige. I yrkande 2 föreslår de ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör deklarerat till EU att den avser att införa Sverigepriser på el. Vidare föreslår de i yrkande 3 ett tillkännagivande om att regeringen bör initiera en samrådsprocess med övriga EU-länder i syfte att införa Sverigepriser på el

Klimatpolitikens påverkan på elpriserna tas upp i kommittémotion 2022/23:998 av Martin Kinnunen m.fl. (SD). Motionärerna pekar på en oroande utveckling med högre priser på el i hela Europa, med risker när det gäller både den framtida energiförsörjningen och konkurrenskraften för såväl den svenska som den europeiska industrin. Motionärerna ser en risk i att en försämrad konkurrenskraft leder till att koldioxidgenererande produktion flyttas till länder med en mindre ambitiös klimatpolitik. I yrkande 7 begär motionärerna ett tillkännagivande om klimatpolitikens påverkan på elpriserna.

Elkriskommission och utländska investeringar

Det pågår en kris för energisystemet i Europa, slås det fast i partimotion 2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V). Den rådande situationen på elmarknaden motiverar enligt motionärerna också att det tillsätts en elkriskommission för att utreda osäkerheten i elförsörjningen med anledning av hur utländska investerares inteckningar i elproduktionen påverkar det svenska elsystemet och framtida planer på omställning. Ett tillkännagivande om en elkriskommission begärs i yrkande 4.

Övriga elmarknadsfrågor

Överföringsförmågan i det svenska elnätet är otillräcklig och elen når inte dit den behövs. Denna uppfattning redovisas i partimotion 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C). I yrkande 127 begärs ett tillkännagivande om att ellagen och elnätregleringen bör ses över för att underlätta investeringar i smart teknik och för att bereda vägen för nya affärsmodeller såsom införande av timmätning för kunder i det svenska elsystemet senast 2025.

I Sverigedemokraternas kommittémotion 2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. slås det fast att en långsiktigt konkurrenskraftig och tillförlitlig energiförsörjning behöver säkerställas för såväl hushållen som näringslivet. Motionärerna pekar bl.a. på att basen för energiförsörjningen bör vara kärnkraft och vattenkraft och att det finns ett behov av att framtida elnätregleringar i högre grad öppnar för innovation och tydligare incitament. Vidare anser de att syste-

met för elområdesindelningen bör ses över för att jämna ut dagens prisskillnader. I yrkande 24 begär de ett tillkännagivande om förbättrad energiförsörjning.

Med fokus på utmaningarna med elförsörjningssituationen på Gotland begär Hanna Westerén (S) i motion 2022/23:284 att riksdagen genom ett tillkännagivande ska framföra till regeringen att den bör verka för att säkra en långsiktigt hållbar elförsörjning i hela landet.

Klimatfrågan är en av vår tids allra största utmaningar och energifrågan är avgörande för att det ska vara möjligt att klara klimatomställningen. Detta framhålls inledningsvis i motion 2022/23:1360 av Joakim Sandell m.fl. (S). Motionärerna understryker betydelsen av att elproduktionen byggs ut även fortsättningsvis liksom även elöverföringskapaciteten med fokus på att förbättra förhållandena i södra Sverige. Motionärerna menar att denna del av landet har missgynnats, och de begär därför ett tillkännagivande om en energipolitik för hela landet.

Bakgrund och pågående arbete

Energipolitikens inriktning

I april 2018 överlämnade regeringen en proposition om energipolitikens inriktning till riksdagen (prop. 2017/18:228). Propositionen vilade på en blocköverskridande energipolitisk ramöverenskommelse som hade slutits i juni 2016 mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna. I propositionen föreslog regeringen nya energipolitiska mål och redovisade sin bedömning om energipolitikens inriktning.

Vid behandlingen av propositionen antog riksdagen det förslag till övergripande mål för energipolitiken som regeringen hade lagt fram (bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411). Målet innebär att energipolitiken ska syfta till att förena ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet och att den svenska energipolitiken bygger på samma tre grundpelare som energisamarbetet i EU. I sitt ställningstagande konstaterade utskottet att energipolitiken med de nya målen har fått långsiktiga förutsättningar att skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat och att underlätta omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle.

Utöver det övergripande målet godkände riksdagen regeringens förslag om ett mål för andelen förnybar energi som innebär att elproduktionen 2040 ska vara 100 procent förnybar. Detta är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft, och det innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut. Förslaget i propositionen om ett mål för energieffektivisering godkändes också. Målet är att Sverige 2030 ska ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005, uttryckt i termer av tillförd energi i relation till bruttonationalprodukten (BNP).

Riksdagen biföll också regeringens förslag om att upphäva vissa tidigare beslutade riksdagsbindningar som gällde riktlinjer för energipolitiken. Riksdagen har därefter inte fattat något nytt beslut om energipolitikens övergripande mål eller inriktning.

Energipolitikens inriktning i budgetpropositionen för 2023

Efter valet hösten 2022 tillträdde en ny regering bestående av Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna med stöd av Sverigedemokraterna. I den nya regeringens första budgetproposition – den för 2023 – slogs det bl.a. fast att den svenska energipolitiken behöver en ny inriktning (prop. 2022/23:1 utg.omr. 21 Energi). Regeringen konstaterade bl.a. att elkonsumenterna kan komma att fördubblas och att energipolitiken behöver utvecklas för att kunna möta en elanvändning som kan uppgå till minst 300 terawattimmar (TWh) 2045. Det handlar bl.a. om att arbeta för att säkra ny planerbar elproduktion i landet. Här anses kärnkraften kunna ha en avgörande roll både för att återupprätta en leveranssäker och trygg elförsörjning och för att åstadkomma en effektiv klimatomställning.

Regeringen konstaterade vidare att den omfattande elektrifiering som samhället står inför ställer stora krav på effektiva och snabba tillståndsprocesser för elnät. Regeringen föreslog därför att Energimarknadsinspektionen skulle tillföras ytterligare medel för att inte myndigheten ska vara en flaskhals i detta sammanhang. Transportsektorns elektrifiering ska bl.a. underlättas genom att medel tillförs för utbyggnad av laddinfrastruktur i hela landet. Resurstillskotten ska fördelas mellan i första hand stöd till publika laddstationer för lätta fordon och stöd till elektrifiering av tunga transporter.

Riksdagen biföll regeringens förslag till anslagsfördelning inklusive de nys nämnda resurstillskotten (prop. 2022/23:1, bet. 2022/23/NU3).

Elens betydelse ökar

Den 20 mars 2023 presenterade Statens energimyndighet (Energimyndigheten) sin senaste kortsiktsprognos. Av prognosen, som har ett femårigt framtidsperspektiv, framgår bl.a. att el fortsätter att ersätta andra energibärare i energisystemet. Myndighetens bedömning är att Sveriges elanvändning kommer att öka inom flera sektorer fram till 2025. De viktigaste slutsatserna i den aktuella prognosomgången är att elproduktionen från vind och sol ökar och därmed också Sveriges elexport. Samtidigt kommer transportsektorn att använda betydligt mer el i takt med den snabba elektrifieringen av fordonsflottan. Inom industrin ersätter el delvis fossila energislag. Genom nyetableringar under prognosperioden kan elanvändningen öka än mer, men Energimyndigheten understryker att det finns stora osäkerheter i fråga om detta mot slutet av perioden.

Osäkerheter präglar också prognosen mer allmänt till följd av kriget i Ukraina. Det finns även ett flertal andra osäkerheter som höga och volatila

energipriser samt den höga inflationen i Sverige och omvärlden. En orolig omvärld gör att den senaste prognosen innehåller fler och större osäkerheter än vanligt, vilket gör det svårare än normalt att göra träffsäkra bedömningar om utvecklingen även på kort sikt.

Det svenska elnätet

Enligt Energimarknadsinspektionens rapport Sveriges el- och naturgasmarknad 2021 (Ei R2022:06) består det svenska elnätet av 58 400 mil ledning, varav ungefär 42 100 mil är jordkabel och 16 300 mil är luftledning. Elnätet kan delas in i tre nivåer: transmissionsnät (tidigare och fortfarande ofta betecknat stamnät), regionnät och lokalnät. Transmissionsnätet överför el långa sträckor med höga spänningsnivåer. Regionnäten transporterar el från transmissionsnätet till lokalnäten och i vissa fall direkt till större elanvändare. Lokalnäten ansluter till regionnäten och överför el till hushåll och andra slutkunder. Regionnäten och lokalnäten samlas emellanåt under beteckningen distributionsnätet.

Transmissionsnätet i Sverige förvaltas och utvecklas av Svenska kraftnät, och regionnäten ägs i huvudsak av Ellevio (f.d. Fortum), Eon och Vattenfall. Lokalnäten ägs till ca 60 procent av Ellevio, Eon och Vattenfall och till resterande del av olika privata och kommunala aktörer.

Det svenska elsystemet är tätt sammankopplat med angränsande länder, särskilt Norge, Danmark och Finland. Utlandsförbindelserna är av två typer, växelström och likström. Sverige har växelströmsförbindelser med Norge, Danmark och Finland. Likströmsförbindelser finns med Finland, Tyskland, Polen, Danmark och Litauen.

Elmarknadens aktörer

Nätföretag

I Sverige finns det drygt 170 elnätsföretag. Ett nätföretag innehar ett ledningsnät, eller i några fall endast enstaka ledningar, och svarar för drift och underhåll av elnätet. Verksamheten bedrivs med stöd av en nätkoncession, dvs. ett tillstånd att bygga och använda en elektrisk starkströmsledning. Ett nätföretag är skyldigt att ansluta elektriska anläggningar till ledningen eller ledningsnätet och att överföra el för någon annans räkning. Det finns alltså en rätt till tredje-partstillträde. Ett nätföretag får inte handla med el och får endast bedriva elproduktion när elen behövs för nätverksamheten.

Elproducenter

Elproducenten matar in el från en produktionsanläggning på elnätet för överföring till elanvändarna. I Sverige är elproducenterna en heterogen grupp, som omfattar några av Europas största elföretag men även privatpersoner som äger småskaliga vatten-, vind- och solenergianläggningar. Större elproducenter säljer ofta el direkt på elbörsen. Mindre producenter väljer ofta att sälja elen till en större aktör, som i sin tur säljer den vidare.

Elhandelsföretag

Ett elhandelsföretag levererar el. Med leverans avses i detta sammanhang försäljning av el till elanvändare till skillnad från överföring, dvs. sådan transport av el för någon annans räkning som utgör nätverksamhet. Elhandelsföretaget köper in el, vanligtvis från elbörsen, för att sedan sälja den vidare till elanvändare. Handeln med el bedrivs på en fri marknad, där elhandelsföretagen konkurrerar om kunderna. Enligt Energimarknadsinspektionens senaste rapport om Sveriges el- och naturgasmarknad 2021 (Ei R2022:06) fanns det ca 140 elhandelsföretag på myndighetens jämförelsesajt Elpriskollen.se. De tre största elhandlarna hade i slutet av 2021 en samlad marknadsandel på knappt 45 procent räknat på antalet kunder, vilket var en ungefär lika stor andel som under 2020.

Balansansvariga

En balansansvarig har i ett avtal med Svenska kraftnät (den systemansvariga myndigheten, se vidare nedan) åtagit sig ett särskilt ansvar för att balansera tillförsel och förbrukning av el. Den balansansvarige svarar ekonomiskt för obalanser. Ett elhandelsföretag är skyldigt att se till att någon åtar sig balansansvaret för leveranser i en uttagspunkt. Ett vanligt sätt att ordna detta är att elhandelsföretaget självt åtar sig balansansvaret. Företaget kan dock välja att låta ett annat elhandelsföretag eller ett specialiserat företag åta sig balansansvaret.

Elbörser

En elbörs tillhandahåller system för fysisk och finansiell handel med grossistenergiprodukter. De vanligaste aktörerna på börserna är elproducenter, elhandelsföretag och större elanvändare. I Norden är för närvarande Nord Pool den enda börsen för handel med el för fysisk leverans. Handel med finansiella kontrakt bedrivs på Nasdaq Commodities. Genom sådan handel med finansiella kontrakt kan aktörer säkra sig mot prisvariationer.

Energimarknadsinspektionen – nätmyndigheten

I Sverige är Energimarknadsinspektionen nationell energitillsynsmyndighet med ansvar för bl.a. tillsyn, regelgivning och tillståndsprövning. Enligt ellagen är Energimarknadsinspektionen nätmyndighet, vilket innebär att inspektionen handlägger alla frågor som enligt lagen eller föreskrifter som har utfärdats i anslutning till lagen ligger på nätmyndigheten. Till nätmyndighetens uppgifter hör att pröva frågor om tillstånd (koncession) att bygga och använda starkströmsledning, att förhandspröva nätföretagens intäkter från nätverksamheten och att pröva tvister om villkoren för anslutning till elnätet. Myndighetens uppgifter regleras i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen.

Svenska kraftnät – den systemansvariga myndigheten

Svenska kraftnät ska verka för att relevanta samhällsekonomiskt motiverade åtgärder vidtas för att säkerställa att Sverige har en god leveranssäkerhet och att risken för effektbrist kan minskas på kort och lång sikt.

Svenska kraftnät har i två olika egenskaper – transmissionsnätsföretag respektive systemansvarig myndighet (i EU-sammanhang kallad transmission system operator, TSO) – en central roll på den svenska elmarknaden. Svenska kraftnät innehar och driver det svenska transmissionsnätet som ägs av staten. I sin egenskap av transmissionsnätsföretag omfattas Svenska kraftnät i huvudsak av det regelverk som gäller för nätföretag i allmänhet. Dessa och affärsverkets uppgifter regleras i ellagen och i förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät.

Svenska kraftnät är också systemansvarig myndighet och har det övergripande ansvaret för att elektriska anläggningar samverkar driftsäkert så att balans mellan produktion och förbrukning av el inom hela eller delar av landet kortsiktigt upprätthålls. Som systemansvarig myndighet får Svenska kraftnät bl.a. beordra elproducenter att öka eller minska produktionen av el. Svenska kraftnät utövar även tillsyn över driftssäkerheten i det nationella elsystemet.

Statens energimyndighet

Statens energimyndighet (Energimyndigheten) är förvaltningsmyndighet för frågor om tillförsel och användning av energi i samhället. Energimyndigheten ska verka för försörjningstrygghet och för ett energisystem som är hållbart och kostnadseffektivt med en låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat.

Myndighetens uppgifter finns angivna i förordningen (2014:520) med instruktion för Statens energimyndighet.

Elmarknaden och EU

För att bl.a. möta utmaningar på klimat- och energiförsörjningsområdena antog EU under 2019 ett lagstiftningspaket (Ren energi för alla Européer) som bl.a. innehöll delar som syftade till att ytterligare anpassa EU:s marknadsregler till nya marknadsförutsättningar.

Under den energimarknadskris som sedan seglade upp under 2022 uppmanade Europeiska rådet kommissionen att snabbt genomföra strukturella reformer av den gemensamma elmarknaden i syfte dels att säkra europeisk energisuveränitet, dels uppnå klimatneutralitet. Den planerade reformen konfirmerades sedan även av kommissionens president Ursula von der Leyen i hennes årliga tal om tillståndet i unionen i september 2022. Arbetet har därefter inkluderats i kommissionens arbetsprogram för 2023. Där anges att EU måste förbättra sin beredskap för att bättre stå emot framtida prisvolatilitet, säkerställa överkomliga elräkningar och förutse den djupgående industriella omvandling som krävs för att åstadkomma en koldioxidsnål och till stor del elektrifierad kontinent senast 2050. Vidare anges det att kommissionen mot denna bakgrund kommer att föreslå en omfattande reform av EU:s elmarknad i början

av 2023, inklusive en frikoppling av gaspriserna från elpriserna. Ett utkast till en förbättrad utformning av elmarknaden presenterades av energikommissionär Kadri Simson vid energirådets möte den 19 december 2022.

I slutet av januari 2023 initierade kommissionen därefter ett offentligt samråd om reformeringen av EU:s elmarknad för att bättre skydda konsumenterna mot alltför stor prisvolatilitet, stödja deras tillgång till säker energi från rena källor och göra marknaden mer motståndskraftig i enlighet med den europeiska gröna given och planen REPowerEU. Det offentliga samrådet pågick till den 13 februari 2023.

Den 14 mars 2023 presenterade kommissionen sedermera ett förslag om att utformningen av EU:s elmarknad ska reformeras för att snabbare öka andelen förnybar energi och utfasningen av gas, göra konsumenternas utgifter mindre beroende av instabila priser på fossila bränslen, bättre skydda konsumenterna mot framtida pristopp och eventuell otillbörlig marknadspåverkan samt göra EU:s industri ren och mer konkurrenskraftig. Kommissionen konstaterar bl.a. att den energikris som utlöstes av Rysslands invasion av Ukraina har understrukit behovet av att anpassa elmarknaden för att bättre stödja den gröna omställningen och erbjuda energikonsumenterna, både hushåll och företag, bred tillgång till förnybar, icke-fossil el till överkomliga priser.

Den föreslagna reformen omfattar bl.a. ändringar av flera EU-rättsakter och åtgärder som ger incitament till mer långsiktiga avtal som bygger på icke-fossil energiproduktion. Det införs renare, flexibla lösningar i systemet för att möjliggöra konkurrens med gas, t.ex. efterfrågefleksibilitet och lagring. Dessutom kommer den föreslagna reformen att främja en öppen och rättvis konkurrens på de europeiska grossistmarknaderna för energi genom att öka marknadens transparens och integritet.

Reformen bedöms också göra det möjligt för den europeiska industrin att få tillgång till förnybar icke-fossil energiförsörjning till ett överkomligt pris, vilket kommissionen anger vara en nyckelfaktor för utfasningen av fossila bränslen och den gröna omställningen.

Skyddet av sårbara konsumenter förbättras och reglerna om delning av förnybar energi uppdateras för att konsumenterna ska kunna investera i vindkrafts- och solfångarparker och sälja överskottsenergi från takmonterade solcellspaneler till sina grannar, inte bara till sin leverantör.

Medlemsländerna föreslås även kunna införa nya stödssystem för efterfrågefleksibilitet och lagring. Reformen syftar också till att göra det möjligt för de systemansvariga att få till stånd en minskning av efterfrågan under högförbrukningsperioder.

Den föreslagna reformen kommer under den närmaste tiden att diskuteras och godkännas av Europaparlamentet och rådet innan den träder i kraft. Kommissionen presenterade förslaget för ministerrådet för transport, telekommunikation och energi (TTE-rådet) den 27 mars 2023 och det genomfördes ett första åsiktsutbyte. TTE-rådet har även en punkt på den preliminära dagord-

ningen för sitt sammanträde den 19 juni 2023 som betecknas Långsiktiga reformer av elmarknadens design. Det anges att rådet då ska diskutera en allmän inriktning för reformarbetet.

Elektrifieringskommission och elektrifieringsstrategi

I oktober 2020 inrättade regeringen en elektrifieringskommission med dåvarande statsrådet Tomas Eneroth som ordförande. Elektrifieringskommissionen var ett rådgivande organ som skulle påskynda arbetet med elektrifiering av de tunga vägtransporterna och transportsektorn som helhet. I slutet av december 2021 presenterade Elektrifieringskommissionen en handlingsplan för att möjliggöra eldrivna transporter längs större vägar, med fokus på tunga transporter. I april 2022 presenterades en kartläggning av var elnätet behöver förstärkas för att kunna möta behovet av laddinfrastruktur för tunga fordon. Kommissionens uppdrag sträckte sig fram t.o.m. utgången av 2022.

I februari 2022 presenterade regeringen även en nationell strategi för elektrifiering. Inriktningen var att skapa förutsättningar i energisektorn för en snabb och storskalig elektrifiering av industri, transporter och arbetsmaskiner, som tillsammans står för över två tredjedelar av Sveriges nationella utsläpp av växthusgaser.

Strategin omfattade fem övergripande områden som i sin tur delades in i tolv punkter, vilka konkretiserades i 67 åtgärder. Avsikten var att åtgärderna skulle genomföras under treårsperioden 2022–2024.

I slutet av februari 2023 besvarade statsrådet Ebba Busch en fråga (fr. 2022/23:355) från Monica Haider (S) om arbetet med att genomföra de olika åtgärderna i elektrifieringsstrategin. I sitt svar konstaterade statsrådet att elektrifiering är ett högt prioriterat område för regeringen för att uppnå höga ambitioner på klimatområdet och för att stärka Sveriges konkurrenskraft. Statsrådet Busch konstaterade också att den tidigare regeringens elektrifieringsstrategi innehåller flera relevanta delar som är baserade på dialog och inspel från branscher och andra aktörer. Utöver detta slog hon fast att ett antal av åtgärderna i strategin har genomförts i form av myndighetsuppdrag vars redovisningar regeringen har tagit emot eller kommer att ta emot. Vidare anförde hon att det vid den aktuella tidpunkten alltså pågick analys inom Regeringskansliet av vilka åtgärder i strategin som kan vara relevanta att ta vidare och på vilket sätt de ska utformas.

Elektrifieringsrådet

I juni 2022 beslutade regeringen att tillsätta ett elektrifieringsråd, bl.a. för att säkerställa ett helhetsperspektiv och ett effektivt genomförande av den ovan nämnda elektrifieringsstrategin. Rådet ska vara rådgivande till regeringen och stödja genomförandet av elektrifieringsstrategin. Elektrifieringsrådet ska inom ramen för sitt uppdrag

- bidra till ökad samsyn och förankring av den övergripande inriktningen för elsystemets utveckling
- utgöra en plattform för bred samverkan vid genomförandet av vissa åtgärder i elektrifieringsstrategin
- stödja regeringens arbete med att utvärdera förutsättningarna för elsystemet att utvecklas i takt med behoven samt tydliggöra behov och insatser som görs eller planeras i olika delar av samhället som kan bidra till en gynnsam utveckling.

Elektrifieringsrådets uppdrag gäller för perioden juni 2022 till den sista december 2024. De gällande förordnandena för de som ingår i rådet löper fram till den 15 juni 2023. Rådet har ännu inte genomfört några möten.

Myndighetsgemensam uppföljning av samhällets elektrifiering

I maj 2022 gav regeringen Energimyndigheten, Energimarknadsinspektionen, Svenska kraftnät och Trafikverket i uppdrag att göra en myndighetsgemensam uppföljning under 2022–2024 av samhällets elektrifiering och utvecklingen av elsystemet inklusive elproduktionen. Uppdraget omfattar ett flertal deluppdrag till de utpekade myndigheterna. En första avrapportering av uppdraget gjordes i mitten av december 2022 (Myndighetsgemensam uppföljning av samhällets elektrifiering – Rapportering 2022). I rapporten gör myndigheterna följande sammanfattande bedömning:

Det finns stora utmaningar som behöver hanteras för att säkerställa den storskaliga elektrifieringen av flera olika sektorer i samhället. Det handlar dels om tillräcklighet i produktionskapacitet och förutsättningarna för att snabbt öka kapaciteten i tillräcklig omfattning, dels om möjligheten att bygga effektiva elnät i tillräckligt snabb takt. Elmarknaden behöver därtill utvecklas för att säkerställa en välfungerande marknad, som ger rätt signaler till marknadens aktörer och som bidrar till ett effektivt system för att kunna möta samhällets behov på kort och lång sikt.

Enligt det ursprungliga regeringsbeslutet om uppdraget ska ytterligare rapporter lämnas senast den 15 december 2023 och den 13 december 2024.

Elmarknadsrelaterade frågor i Tidöavtalet

I Överenskommelse för Sverige (det s.k. Tidöavtalet) har Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna dragit upp riktlinjerna för det gemensamma arbetet efter valet 2022. Ett av samarbetsprojekten inom avtalet betecknas Klimat och energi. Projektet syftar bl.a. till att återupprätta ett fungerande elsystem, med ökad elproduktion och låga elpriser samt att möjliggöra en effektiv klimatomställning.

Bland de reformer som listas inom ramen för projektet återfinns en med rubriken Nya regler för elmarknaden. Här anges att det ska tillsättas en ny utredning om elmarknadens utformning med uppdrag att ta fram förslag som syftar till att samtliga kraftslag ska ha likvärdiga spelregler samt en ordning där stödtjänster som krävs för ett välfungerande elsystem prissätts och där de

kraftslag som bidrar med sådana stödtjänster också ersätts för detta, i första hand genom ersättning från de producenter som inte kan bistå med samma stödtjänster. Elmarknadsdirektivet ska få ett korrekt genomförande i svensk rätt, där ansvarsfördelning mellan elsystemets aktörer tydliggörs.

Av överenskommelsen framgår det också att Svenska kraftnät ska få ett förtydligat uppdrag att säkerställa driftssäkerheten i elsystemet, bl.a. genom att upphandla planerbar elproduktion. Därutöver ska Energimyndigheten få i uppdrag att planera och främja planerbar elproduktion där den bäst behövs för systemet.

Vidare nämns ett högkostnadsskydd till drabbade hushåll och företag så snart det är praktiskt möjligt och med retroaktiv utbetalning. Det anges också att utbyggnaden av exporterande elkablar bör pausas till dess att prisdifferenserna mellan prisområdena har minskat betydligt. Målet ska vara att skapa en bättre balans mellan elproduktion och elanvändning i olika delar av Sverige, för att därmed ge förutsättningar till stabilare och lägre elpriser så att Sverige på sikt och efter utredning kan bli ett samlat elprisområde.

Forskning om framtidens elmarknad

I början av februari 2023 startade åtta forskningsprojekt med fokus på elmarknaden och de utmaningar och möjligheter som finns i omställningen till ett hållbart energisystem. Energimyndigheten har beviljat stöd på totalt 30 miljoner kronor till dessa projekt. Avsikten är att projekten ska bidra till utvecklingen av elnätsregleringen och se till att elmarknaden blir effektiv, flexibel och välfungerande och att den drar nytta av digitaliseringens möjligheter.

I slutet av februari redovisade Energimyndigheten att den hade beviljat ytterligare stöd till projekt inom forskningsprogrammet Framtidens elsystem. 21 projekt får totalt 99 miljoner kronor för att bidra till kunskaps- och kompetensutveckling om framtidens elsystem.

De 21 projekt som får stöd inom den första utlysningssomgången kommer bl.a. att utveckla innovativa produkter och tjänster för elsystem, t.ex. lagring, elkablar, systemtjänster, solceller, effektomvandlare och kraftvärme. De väntas även bidra med kunskaper och skapa förutsättningar för stabilitet och leveranssäkerhet i framtidens elsystem genom utveckling av analysverktyg, modeller och metoder inom elnät.

Riksrevisionen granskar statens roll i utvecklingen av elsystemet

I oktober 2022 inledde Riksrevisionen en granskning av statens roll i utvecklingen av elsystemet. Resultatet av granskningen kommer att presenteras i en rapport med planerad publicering i september 2023. Granskningen kommer att fokusera på de åtgärder som rör elsystemet som regeringen, Svenska kraftnät, Energimarknadsinspektionen och Energimyndigheten har förberett och genomfört.

Energimyndigheten om utvecklingsvägar för befintlig och ny elproduktion

I juni 2022 fick Energimyndigheten i uppdrag av regeringen att analysera utvecklingsvägar för befintlig och ny elproduktion. Uppdraget kommer att inkludera potentialer, ledtider och andra förutsättningar för olika kraftslag att tillsammans bidra till en robust, konkurrenskraftig och hållbar elförsörjning samt hur befintliga och nya anläggningar kan samverka. En jämförelse ska göras mellan helt förnybara elsystem och olika elsystem som inkluderar kärnkraft (livstidsförlängd och/eller ny). Väsentliga hinder för marknadsdrivna investeringar ska belysas och förslag lämnas för att röja icke-ekonomiska hinder. Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2023.

Myndighet ska kunna granska vissa utländska direktinvesteringar

I mitten av mars 2023 presenterade regeringen en lagrådsremiss med lagförslag om vissa utländska direktinvesteringar som bedöms vara förenade med stora risker för den allmänna ordningen eller allmänna säkerheten i Sverige. I lagrådsremissen föreslås därför att en granskningsmyndighet får möjlighet att granska utländska direktinvesteringar i svenska företag som bedriver skyddsvärd verksamhet, exempelvis i form av samhällsviktig och säkerhetskänslig verksamhet. I den utredning som låg till grund för förslagen i lagrådsremissen omnämndes bl.a. investeringar i svenska företag som upprätthåller särskilt viktiga samhällsfunktioner, exempelvis infrastruktur för energi. I lagrådsremissen nämns bl.a. att främmande makt kan försöka förvärva känslig egendom eller anläggningar av betydelse för exempelvis det svenska energiförsörjningssystemet i syfte att skaffa sig inflytande över eller kunskap om funktioner som är samhällskritiska.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 december 2023.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Den nationella elektrifieringsstrategin
- Elektrifiering och industrins gröna omställning
- Elprisfrågor
- Elkriskommission och utländska investeringar
- Övriga elmarknadsfrågor.

Den nationella elektrifieringsstrategin

Det råder bred politisk enighet om att en fortsatt elektrifiering av flera samhällssektorer är en del i lösningen av flera olika utmaningar som Sverige och många andra länder står inför. Även om det finns delade meningar om vissa av produktionsformerna är det många som ser stora fördelar med att låta el

vara den energibärare som leder utvecklingen framåt mot ett samhälle fritt från fossilbränslebaserad energiproduktion.

Utskottet kan konstatera att regeringen våren 2022 presenterade en elektrifieringsstrategi som innehöll många lovvärda initiativ som var inriktade på att stimulera en fortsatt positiv utveckling på detta område. Även den regering som tillträdde efter valet 2022 har framhållit att elektrifiering är ett högt prioriterat område både för att uppnå höga ambitioner på klimatområdet och för att stärka Sveriges konkurrenskraft. Företrädare för regeringen har slagit fast att den tidigare regeringens elektrifieringsstrategi innehåller flera relevanta delar som är baserade på dialog och inspel från branscher och andra aktörer och att ett antal av åtgärderna i strategin har genomförts i form av myndighetsuppdrag vars redovisningar regeringen har tagit emot eller kommer att ta emot. Vidare har det konstaterats att Regeringskansliet analyserar vilka ytterligare åtgärder i strategin som kan vara relevanta att ta vidare och på vilket sätt de ska utformas.

Mot bakgrund av detta anser utskottet att det i dagsläget saknas skäl för riksdagen att ställa sig bakom förslaget i motionen om att genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att följa upp och genomföra den nationella elektrifieringsstrategin.

När det gäller förslaget i samma motion om att inrätta ett elektrifieringsråd kan utskottet konstatera att ett sådant råd tillsattes i juni 2022. Rådets uppdrag löper till den sista december 2024. Något uttalande från riksdagens sida om ett sådant råd i linje med vad som efterfrågas i motionen kan därför inte anses vara påkallat.

Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Elektrifiering och industrins gröna omställning

Utskottet delar den uppfattning som framförs i en motion om betydelsen av industrins gröna omställning i allmänhet och om elektrifieringens roll i det sammanhanget. I likhet med motionärerna anser utskottet att näringslivet har en avgörande roll i den gröna omställningen och för att därigenom kunna skapa framtidens arbetstillfällen och för att det ska vara möjligt att nå Sveriges klimat- och miljömål. Industrins fortsatta elektrifiering kommer att vara en mycket betydelsefull pusselbit för att denna utveckling ska bli framgångsrik.

Den betydelse utskottet och motionärerna lägger vid dessa frågor förefaller i huvudsak även överensstämma med regeringens uppfattning. Enligt utskottets bedömning saknas det därför bärande skäl för riksdagen att uttala sig i mer allmänna ordalag om elektrifieringens betydelse för industrins gröna omställning i linje med vad som efterfrågas i den motion som refereras ovan. Därmed avstyrks motionsyrkandet.

Elprisfrågor

Elprisfrågor har varit i fokus på många olika sätt under de senaste åren. Det har bl.a. handlat om att priserna har varit högre än för bara några år sedan och

om större prisskillnader mellan Sveriges fyra elområden än tidigare. Frågor om olika former av elstöd eller högkostnadsskydd har frekvent funnits högt på den politiska agendan. Försöken till förklaringar bakom prisutvecklingen och prisskillnaderna har varit många, men det tycks råda bred enighet om att det är flera olika samverkande faktorer som har bidragit till situationen. Elmarknadens funktion är sannolikt en av dessa faktorer.

Utskottet kan konstatera att det såväl på nationell nivå som på EU-nivå pågår eller har aviserats flera initiativ för att se över och anpassa elmarknaden till bl.a. nya produktionsförutsättningar och omvärldsförhållanden samt för att stärka elkonsumenternas ställning. Med detta i åtanke anser utskottet att det vore mindre lämpligt att ta ställning för den prissättningsmodell som förordas i motionen, dvs. s.k. Sverigepriser. Denna modell kännetecknas därtill av sådana marknadsprotektionistiska inslag som utskottet svårligen kan sluta upp bakom.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Elkriskommission och utländska investeringar

Utskottet är inte berett att tillstyrka förslaget om att tillsätta en elkriskommission i syfte att utreda osäkerheten i elförsörjningen med anledning av hur utländska investerarens in-teckningar i elproduktionen påverkar det svenska elsystemet och framtida planer på omställningen.

Utskottet hänvisar till att regeringen nyligen har presenterat en lagrådsremiss som innehåller förslag om att en granskningsmyndighet ska få möjlighet att granska utländska direktinvesteringar i svenska företag som bedriver skyddsvärd verksamhet, exempelvis i form av samhällsviktig och säkerhets-känslig verksamhet. Det kan handla om investeringar i svenska företag som upprätthåller särskilt viktiga samhällsfunktioner som infrastruktur för energi.

Motionsyrkandet avstyrks därmed.

Övriga elmarknadsfrågor

Utskottet kan konstatera att det finns många synpunkter på hur energipolitiken bör utformas i största allmänhet, och kanske är frågorna om elmarknaden särskilt laddade. Var, hur och av vem elen ska produceras liksom hur den ska överföras och slutligen användas fungerar som grogrund för åtskilliga diskussioner. Utskottet delar dock den övergripande inställning som förs fram i en av motionerna om vikten av att en långsiktigt konkurrenskraftig och tillförlitlig energiförsörjning säkerställs såväl för hushållen som för näringslivet. Detta synsätt överensstämmer också med det övergripande nu gällande målet för energipolitiken som bl.a. innebär att energipolitiken ska syfta till att förena konkurrenskraft och försörjningstrygghet. Utöver detta konstaterande anser utskottet att riksdagen bör lämna den ovan nämnda motionen utan vidare åtgärd.

Utskottet anser inte heller att det finns några övertygande skäl för att riksdagen bör agera med anledning av det som anförs i en motion om att ellagen

och elnätsregleringen bör ses över för att underlätta investeringar i smart teknik och för att bereda vägen för nya affärsmodeller såsom införande av timmätning i det svenska elsystemet senast 2025. Här hänvisar utskottet till att regeringen både före och efter valet 2022, och därmed alltså med olika politisk sammansättning, har vidtagit eller aviserat olika förändringar av elmarknaden. Till detta ska också fogas att det pågår en omfattande översyn på EU-nivå av elmarknadens framtida utformning.

Med det anförda avstyrks motionsyrkandena.

Stöd- och flexibilitetstjänster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om olika stöd- och flexibilitetstjänster. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående myndighetsuppdrag om uppdaterade förslag om hur stödtjänstmarknader kan utformas för att ge incitament för potentiella stödtjänstleverantörer på både produktions- och förbrukningssidan i syfte att bidra till en robust och effektiv elförsörjning.

Jämför reservation 10 (C, MP), 11 (C) och 12 (MP) samt särskilt yttrande 2 (S).

Motionerna

Krav på flexibilitet vid anslutning

Det är nödvändigt att öka flexibiliteten i det svenska energisystemet, sägs det i kommittémotion 2022/23:2165 av Marielle Lahti m.fl. (MP). Flexibilitet kan t.ex. handla om att använda mer eller mindre el, beroende på tillgången eller om kapaciteten i nätet varierar. För att kunna utnyttja den tillgängliga kapaciteten på ett optimalt sätt bör det vara möjligt att ställa vissa flexibilitetskrav på den anläggning som vill öka sitt abonnemang eller som innebär en nyanslutning till elnätet. Motionärerna anser att riksdagen bör rikta ett tillkännagivande med den innebörden till regeringen.

Övriga frågor om stöd- och flexibilitetstjänster

Förnybar energiproduktion svarar inte alltid mot ett användarbehov, vilket kan skapa perioder av såväl över- som underskott i förhållande till efterfrågan. Därför behövs mellan- och långsiktig energilagring och effektutjämning i omställningen till alltmer väderberoende energikällor. Detta synsätt redovisas i partimotion 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C). I yrkande 123 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att ta fram en strategi som identifierar behovet av mellan- och långsiktig energilagring samt utreder behov av ersättningsmodeller för handel med stödtjänster. Motionärerna nämner även förekomsten av reservgeneratorer runt om i landet. Sjukhus, skolor och andra

offentliga verksamheter kan ha olika typer av reservkraft i händelse av strömavbrott, men även industrier och andra privata verksamheter. Att kunna använda dessa generatorer vid tillfällena när systemet är ansträngt vore extremt gynnsamt. Motionärerna anser att Svenska kraftnät därför borde få i uppgift att inventera tillgången till reservgeneratorer samt utveckla system för hur dessa ska kunna integreras i exempelvis störningsreserven. Ett tillkännagivande med den inriktningen föreslås i yrkande 130.

Elnätet behöver balanseras lokalt, slås det fast i partimotion 2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP). Av det skälet anser motionärerna att elmarknaden behöver kompletteras med lokala och regionala marknader som gör det lättare för elkunder att sälja sitt överskott t.ex. genom att mata tillbaka el från ett elbilsbatteri när elpriset är högt eller det är brist på kapacitet i elnätet. I yrkande 23 begär motionärerna ett tillkännagivande om att stimulera och skapa förutsättningar för lokala och regionala marknader för flexibilitet i elanvändningen.

Vindkraft och solex behövs byggas ut i södra Sverige, samtidigt som elnätet förstärks och automatiseras, anför det i kommittémotion 2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP). Motionärerna anser också att energilagrar behöver byggas i anslutning till bostäder och kommersiell verksamhet. Därför begär de i yrkande 29 ett tillkännagivande om att underlätta installation av energilagrar som kan användas för att jämna ut elproduktionen och balansera elnätet men också vid elavbrott. I yrkande 30 efterfrågas ett tillkännagivande om en nationell strategi för energilagrar och om att införa ett teknikneutralt stöd för energilagrar.

Bakgrund och pågående arbete

Stödtjänster och nätverksamhet

Enligt definitionen i ellagen avses med en stödtjänst en tjänst som behövs för driften av ett nätföretags elnät med undantag för hantering av överbelastning. Med en icke frekvensrelaterad stödtjänst ska avses en stödtjänst som används av ett nätföretag för spänningsreglering i stationärt tillstånd, snabba inmatningar av reaktiv effekt, tröghet för upprätthållande av stabiliteten i lokalnät, kortslutningsström samt förmåga till dödnätsstart och till ödrift.

Våren 2022 behandlade riksdagen regeringens proposition Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet (prop. 2021/22:153, bet. 2021/22:NU21). Ett av kapitlen i propositionen gällde just stödtjänster och innehöll ett antal förslag som syftade till att anpassa den svenska lagstiftningen på området till bestämmelserna i elmarknadsdirektivet.

Om stödtjänster i elektrifieringsstrategin

Som har redovisats tidigare i betänkandet presenterade regeringen en nationell strategi för elektrifiering i början av februari 2022. En av strategins tolv punk-

ter rubriceras Utvecklad elmarknad. Under denna rubrik konstaterade regeringen att elmarknaden behöver utvecklas för en fortsatt hög leveranssäkerhet och konkurrenskraftiga elpriser för att möjliggöra elektrifieringen. Vidare konstaterade regeringen att en utvecklad elmarknad även innebär möjligheter för nya aktörer och till nya affärsmodeller. I anslutning till detta angav regeringen att stödtjänstmarknaderna bör utvecklas för att säkerställa en fortsatt hög leveranssäkerhet på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. En utvecklad stödtjänstmarknad behöver ge incitament för elproducenter och andra aktörer att leverera tjänster i elsystemet vid alla systemdriftstillstånd (normaldriftstillstånd, skärpt driftstillstånd, nöddriftstillstånd, nätsammanbrott och återuppbyggnadstillstånd).

Tidöavtalet om stödtjänster

Som också har redovisats tidigare berörs stödtjänster även i det s.k. Tidöavtalet som har upprättats mellan samarbetspartierna Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. Där anges att en ny utredning om elmarknadens utformning bl.a. syftar till en ordning där stödtjänster som krävs för ett välfungerande elsystem prissätts och där de kraftslag som bidrar med sådana stödtjänster också ersätts för detta, i första hand genom ersättning från de producenter som inte kan bistå med samma stödtjänster.

Uppdrag om att ta fram förslag om stödtjänstmarknader

I december 2022 gav regeringen Svenska kraftnät och Energimyndigheten i uppdrag att intensifiera arbetet med att stärka försörjningstryggheten i energisektorn på kort och lång sikt. Uppdraget avser hela energisektorn, men huvudfokus är på elförsörjningen. Ett av deluppdragen är att Svenska kraftnät ska lämna uppdaterade förslag om hur stödtjänstmarknader inklusive skydds- och återuppbyggnadstjänster kan utformas för att ge incitament för potentiella stödtjänstleverantörer på både produktions- och förbrukningssidan i syfte att bidra till en robust och effektiv elförsörjning. Deluppdraget ska redovisas senast den 29 december 2023.

Energimarknadsinspektionen om efterfrågeflexibilitet

Energimarknadsinspektionen ska årligen sammanställa tekniska krav och andra villkor som finns för tillhandahållandet av tjänster i form av ändrad elanvändning. Myndigheten har också ett övergripande ansvar för att främja efterfrågeflexibilitet på elmarknaden.

I den senaste rapporten som kom i december 2022 (Ei R2022:15 Tjänster för efterfrågeflexibilitet – Sammanställning av tekniska krav och andra villkor för tillhandahållandet av tjänster i form av ändrad elanvändning) konstaterar myndigheten att det på en framtida elmarknad med en högre andel variabel elproduktion, ökad elektrifiering samt förväntningar på ett säkert och robust elnät med låg miljöpåverkan blir viktigt att ta till vara samtliga flexibili-

tetsresurser i elsystemet. En sådan resurs är efterfrågefleksibilitet. Efterfrågefleksibilitet innebär att elkunder förändrar sin elförbrukning utifrån olika signaler. Det kan t.ex. handla om att kunderna minskar sin förbrukning när elnätet är hårt belastat eller att kunderna ökar sin förbrukning när elpriset är lågt, exempelvis till följd av god tillgång till förnybar el. Efterfrågefleksibilitet möjliggör en effektivare resursanvändning och kan underlätta frekvenshållningen i elsystemet. Efterfrågefleksibilitet kan också underlätta vid effektbristsituationer och lokala nätproblem.

Elnätsföretag får enligt ellagen (1997:857) inte ställa upp tekniska krav eller andra villkor som gör det svårt för marknadens aktörer att tillhandahålla tjänster för efterfrågefleksibilitet, om inte villkoret är motiverat med hänsyn till en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. Årets undersökning indikerar, liksom tidigare års undersökningar, att elnätsföretag inte ställer tekniska krav eller villkor som inte är motiverade av en säker, tillförlitlig och effektiv drift av elnätet. Undersökningen visar att en av de viktigaste aspekterna för utvecklingen av tjänster för efterfrågefleksibilitet är att relevanta regelverk som är under utveckling kommer på plats.

Lokala flexibilitetsmarknader

I den elektrifieringsstrategi som regeringen presenterade i februari 2022 redovisades att lokala flexibilitetsmarknader testas i delar av Sverige med lokal kapacitetsbrist. Det konstaterades vidare att dessa marknader kan bidra med viktiga lösningar på aktuella kapacitetsutmaningar men att de än så länge är relativt begränsade i omfattning. En av åtgärderna i strategin var att utvecklingen av de flexibilitetsmarknader som testas i Sverige ska utvärderas och följas upp.

Handel med flexibilitet innebär att en aktör som tillfälligt kan minska sitt uttag av eleffekt eller öka sin elproduktion kan sälja den förmågan som en flexibilitetstjänst. Genom att sälja flexibilitetstjänster kan aktörer öka sina intäkter och samtidigt bidra till framtidens elsystem. Aktörer har även möjlighet att sälja sin flexibilitet vidare till någon av Svenska kraftnäts marknader för balansering.

För köparna av flexibilitetsprodukter, Svenska kraftnät och regionnätägarna, ger handel med förbrukningsflexibilitet fler verktyg att hantera lokala kapacitetsbrister i elnäten som annars hindrar områden från att få sina effektbehov tillgodosedda.

De lokala flexibilitetsmarknaderna kan erbjuda fler aktörer än traditionellt att delta som säljare av stödtjänster till elsystemet, exempelvis större elanvändare inom industrin och olika former av aggregatorer. Grundläggande är att dessa tillfälligt kan avstå förbrukning eller öka produktion av el och att den flexibiliteten kan styras.

Svenska kraftnät har deltagit i två forsknings- och utvecklingsprojekt (FoU) med lokala flexibilitetsmarknader, Coordinet och Sthlmflex. Inom ramen för Coordinet har Vattenfall Eldistribution, Eon Energidistribution och Svenska

kraftnät drivit lokala flexibilitetsmarknader i tre svenska regioner. Projektet avslutades hösten 2022. Sthlmflex är ett projekt som syftar till att öka flexibiliteten i Storstockholmsområdet. Projektet bedrivs av Svenska kraftnät i samarbete med Ellevio och Vattenfall eldistribution.

Konsultstudie om lokala flexibilitetsmarknader

I april 2022 presenterade konsultföretaget Sweco en rapport på uppdrag av Energimarknadsinspektionen om hur lokala marknader för flexibilitet är utformade i Sverige och vilka problem de nya plattformarna för flexibilitetsmarknader ska lösa. Uppdraget var en del av myndighetens arbete med att följa den senaste utvecklingen av de flexibilitetsmarknader som växer fram runt om i Sverige och där lokal- och regionnäsägare handlar upp flexibla resurser för att hantera kapacitetsutmaningar i sitt elnät.

I rapporten redovisas en kartläggning av befintliga och planerade lokala flexibilitetsmarknader i Sverige. Det framgår att den främsta drivkraften bakom etableringen av lokala flexibilitetsmarknader i Sverige är ett effektivare nyttjande av elnätet, på lokal- och regionnätetsnivå.

Vidare presenteras de marknadsaktörer som deltar på marknaderna och de faktorer som förhindrar eller försvårar deltagandet på en lokal flexibilitetsmarknad analyseras. Ett av de största hinder som lyfts fram av aktörerna är kopplat till lönsamhet. Flera av flexibilitetsleverantörerna nämner att få avrop och låga ersättningar gör att lönsamheten är för låg för att kunna motivera ett deltagande. Flera av nätbolagen ser flexibilitetsmarknader och handel med flexibilitetstjänster som ekonomiskt riskfyllda, samtidigt som de ekonomiska incitamenten att bygga elnät är starkare än att arbeta med flexibilitetstjänster.

Uppdrag att främja flexibilitet

Svenska kraftnät fick i augusti 2022 i uppdrag av regeringen att främja förutsättningarna för flexibilitet. Uppdraget innebär att man ska utveckla förutsättningarna för att realisera potentialen för flexibilitet i elsystemet (flexibilitet). Flexibilitet omfattar här efterfrågefleksibilitet, energilagring samt styrning av småskalig elproduktion. Uppdraget är en del av genomförandet av regeringens elektrifieringsstrategi. Uppdraget ska redovisas senast den 6 april respektive den 15 december 2023.

Energimarknadsinspektionen har fått ett motsvarande uppdrag med samma avrapporteringstidpunkter.

Olika typer av energilager

Energilager har tidigare varit av störst intresse för mindre energiproducenter som har lagrat sin överskottsenergi för senare användning, då oftast med hjälp av batterier. För mer storskalig lagring av energi har förutom vattenkraftsmagasin även pumpkraft, där vatten pumpas upp i ett magasin vid överskott för att senare användas för elproduktion vid underskott, spelat en betydande roll, men också lösningar med tryckluft har använts. Hittills har energilagring

huvudsakligen använts för flytt av energi i tiden, dvs. för att balansera utbud och efterfrågan. Svenska kraftnät förutspår att energilagringens betydelse för andra ändamål, som ökad kvalitet och stabilitet, under de närmaste åren kommer att öka mycket till följd av att alltmer förnybar el integreras i kraftsystemet.

Energilagring – en omvärldsanalys

Som har redovisats tidigare i betänkandet presenterade regeringen en nationell strategi för elektrifiering i början av februari 2022. En av strategins tolv punkter rubricerades Ökad flexibilitet och energilagring. Under denna rubrik framhöll regeringen att flexibilitetstjänster och lagring bidrar till en väl fungerande elmarknad. Vidare redovisas det att regeringen har gett Svenska kraftnät i uppdrag att i en omvärldsanalys beskriva utveckling, potential och behovet av lagring av el och andra flexibilitetstjänster kopplat till drift, systemansvar, utbyggnad av transmissionsnät och för en väl fungerande elmarknad. Uppdraget redovisades i november 2022 i rapporten Lagring av el – omvärldsanalys.

Analysen visar hur lagring av el (energilagring) samt flexibilitet skapar nytta för det nationella elsystemet samt möjlig användning i transmissionsnätet. Analysen syftar också till att indikera vilka lagrings- och flexibilitetslösningar som kan ha en affärsmässig potential i det svenska kraftsystemet i ett femårs-perspektiv.

De nytta som energilagring och andra flexibilitetstjänster kan bidra med till det svenska elsystemet finns inom flera områden. Det handlar bl.a. om att bidra till en effektivare omställning av elsystemet, men nytta kan även uppstå inom andra områden. De kan t.ex. bidra till Svenska kraftnäts stödtjänster och avhjälpande åtgärder, användas för att hantera effektoppar och användas för utjämning av elproduktion från väderberoende källor som vind- och solkraft eller hos förbrukarna. Energilagring kan också bidra till en effektivare användning av existerande transmissions-, region- och lokalnät samt möjliggöra förbrukningsökningar i väntan på nätförstärkningar. Vidare kan energilagring fylla en funktion när det gäller totalförsvarets behov t.ex. av lokal ödrift.

Omvärldsanalysen visar också att det finns en brist på mogna tekniska lösningar för att hantera den långvariga energilagringen, dvs. säsongslagring. Detta behov är starkt kopplat till ett energisystem med allt större andel väderberoende elproduktion. Här kan den förväntade stora mängden vätgasproduktion och vätgaslager komma att få en viktig roll. Svenska kraftnät arbetar med frågor som rör flexibilitet och energilagring i flera olika sammanhang. Bland annat bedrivs nu arbete i ett regeringsuppdrag, där Svenska kraftnät ska främja förutsättningar för flexibilitet på marknader inom Svenska kraftnäts ansvarsområde.

Ändrade nättariffer

Den 2 oktober 2018 beslutade regeringen om en ändring i elförordningen (2013:208) som innebär att Energimarknadsinspektionen får meddela föreskrifter om hur nättariffer ska utformas för att främja ett effektivt utnyttjande av elnätet.

Energimarknadsinspektionen har därefter beslutat om att alla elnätsföretag ska ha infört nättariffer som inkluderar en effektagift senast den 1 januari 2027 (EIFS 2022:1). En effekttariff (även kallat effekttaxa, effektabonnemang och effektdebitering) är en nättariff där minst en av de rörliga avgifterna är en avgift för den effekt som används, dvs. den mängd el som förbrukas per timme. Effektagiften ska baseras på den enskilda kundens användning av elnätet och den sammanlagda belastningen på elnätet. Den ska också vara tidsdifferentierad (tidsindeldad). Det betyder att den ska vara olika hög vid olika tider för att återspegla hur belastningen på elnätet varierar över tid. Detta gäller dock först från den 1 januari 2027.

Under 2022 hade ca 20 av 150 elnätsföretag infört effekttariffer.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Krav på flexibilitet vid anslutning
- Övriga frågor om stöd- och flexibilitetstjänster.

Krav på flexibilitet vid anslutning

I en av motionerna förordas en möjlighet för nätägarna att kräva ett visst förbrukningssätt av de kunder som vill ansluta till elnätet. Som utskottet förstår förslaget handlar det exempelvis om att nätägaren ska kunna villkora en anslutning med att kunden förbrukar sin el vid vissa tider eller anpassar sin förbrukningsnivå när belastningen på nätet är särskilt hög.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om värdet för nätägarna av att kunna styra förbrukningen för att uppnå en optimal användning av nätet. Där emot är utskottet inte övertygat om att en författningsreglerad möjlighet att villkora anslutningen med ett krav på en viss användarflexibilitet är det mest effektiva styrmedlet. Utskottet ser exempelvis att någon form av differentierade nättariffer skulle kunna vara ett minst lika framkomligt alternativ. I det sammanhanget bör det även påminnas om att Energimarknadsinspektionen har beslutat om att alla elnätsföretag ska ha infört nättariffer som inkluderar en effektagift senast den 1 januari 2027.

Utskottet är således inte berett att ensidigt förespråka det alternativ som föreslås i motionen. Yrkandet avstyrks därmed.

Övriga frågor om stöd- och flexibilitetstjänster

Under de senaste åren har behovet av och intresset för olika typer av stöd- och flexibilitetstjänster ökat. Ökad efterfrågan på el och ett större inslag av väderberoende produktionsslag har bidragit till detta.

Så sent som våren 2022 behandlade riksdagen ett omfattande lagstiftnings-ärende som gällde införandet av elmarknadsdirektivets bestämmelser om nätverksamhet, inklusive frågor om stödtjänster. Betydelsen av stöd- och flexibilitetstjänster lyfts även fram både i den elektrifieringsstrategi som regeringen presenterade i februari 2022 och i den överenskommelse som ligger till grund för den nuvarande regeringens samarbete med Sverigedemokraterna.

Vidare genomför Svenska kraftnät för närvarande ett uppdrag att lämna uppdaterade förslag om hur stödtjänstmarknader kan utformas för att ge incitament för potentiella stödtjänstleverantörer på både produktions- och förbrukningssidan i syfte att bidra till en robust och effektiv elförsörjning.

När det gäller frågor om lokala och regionala marknader för flexibilitet i elanvändningen, som tas upp i en av motionerna vill utskottet påminna om att det har genomförts studier och pågår FoU-projekt om lokala flexibilitetsmarknader. Utfallet av studierna har dock inte varit entydigt positivt. Vidare hänvisar utskottet till att Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen har fått i uppdrag att främja förutsättningarna för flexibilitet.

Energilager tas upp i motionerna, och här vill utskottet påminna om den omvärldsanalys på detta tema som Svenska kraftnät presenterade i november 2022. Liksom olika stöd- och flexibilitetstjänster kommer energilagring att vara en allt viktigare komponent i det framtida kraftsystemet. Av omvärldsanalysen framkommer bl.a. att begreppet energilagring är mycket mångfasetterat och kan omfatta allt från säsongsmässig lagring av lägesenergi i stora vattenmagasin till lagring av el under kortare perioder i mindre batterier i enskilda hushåll. Enligt utskottets uppfattning vore det mindre lämpligt för riksdagen att ställa sig bakom ett allmänt hållet yrkande om en strategi för energilagring i likhet med vad som efterfrågas eller att förorda ett teknikneutralt stöd för energilager. Utan en närmare precisering av vad strategin bör omfatta eller vad stödet ska gå till bör förslagen lämnas utan vidare åtgärd. Utskottet är inte heller berett att stödja önskemålet i en av motionerna om att det bör genomföras en inventering av befintliga reservgeneratorer.

Med det anförda avstyrks motionsyrkandena.

Elområden

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till att utfallet av den översyn av elområdesindelningen som redan pågår bör avvaktas avslår riksdagen motionsyrkanden om att en sådan översyn bör genomföras eller att elområdesindelningen bör ändras.

Jämför reservation 13 (S, C).

Motionerna

För att möjliggöra den gröna omställningen, nya industrisatsningar och tusentals jobb behöver elen kunna transporteras dit den behövs. Detta konstaterande finns i kommittémotion 2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S). Samtidigt anser motionärerna att det är viktigt att kostnaderna för utbyggnaden av elnätet är rimliga för elkunderna, oavsett var i landet man bor. Målsättningen måste vara att det svenska elpriset ska vara lågt i hela landet. Motionärerna föreslår därför i yrkande 4 ett tillkännagivande om en översyn av Sveriges elprisområden.

Under 2022 var elpriset i Värmland (elprisområde 3) lika högt som i Sveriges dyraste elprisområde (elprisområde 4 i södra Sverige). Detta konstateras i motion 2022/23:1340 av Lars Mejern Larsson och Mikael Dahlqvist (båda S). Motionärerna understryker att de höga priserna får enormt stora konsekvenser för hushållen och företagen. De anser att hela Sverige ska ha samma förutsättningar när det gäller elpriserna och förordar därför ett tillkännagivande till regeringen om det angelägna i att frågan om elprisområden ses över.

Även i motion 2022/23:1424 av Adnan Dibrani och Jennie Nilsson (båda S) pekas på negativa konsekvenser av de höga elpriserna i södra Sverige. Motionärerna anser inte att det är rimligt att elkonsumenterna i södra Sverige ska bära de kraftiga elprisökningar som kan uppkomma till följd av flaskhalsar i kraftöverföringssystemet. I yrkande 2 föreslår de ett tillkännagivande till regeringen om att se över Sveriges elprisområden.

I motion 2022/23:730 av Mats Nordberg (SD) slås det fast att Dalarna inte längre är ett underskottsområde när det gäller elproduktion men ändå tillhör det stora underskottsområde som utgörs av elprisområde 3. Motionären anser att Dalarnas industristruktur på många sätt påminner om Norrlands, med en stor elintensiv stål- och skogsindustri. Motionären begär ett tillkännagivande om att Dalarnas län bör tillhöra samma elprisområde som södra Norrland, dvs. elprisområde 2.

Det är inte rimligt att elen är dyrare i Blekinge än i Norrland, anför Camilla Brunsberg (M) i motion 2022/23:1078. Motionären påpekar att elkonsumenterna i södra Sverige har tvingats betala mer för elen sedan elprisområdena infördes. Mot den bakgrunden föreslår hon ett tillkännagivande till regeringen om att skapa förutsättningar för att Sverige på sikt och efter utredning kan bli ett samlat elprisområde.

Under 2022 hade södra Sverige de högsta elpriserna någonsin, framhålls det i motion 2022/23:1792 av Ulrika Heindorff m.fl. (M). Enligt motionärerna är en åtgärd för att komma till rätta med situationen en alternativ indelning av elområdena. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om elområdesindelningen och dess effekter samt om att utreda möjligheterna att på sikt och efter utredning återgå till ett elprisområde. Motionärerna betonar vikten av att säkerställa att en lösning kommer på plats för rättvisa och likvärdiga elpriser även i södra Sverige. I yrkande 4 efterfrågas ett tillkännagivande till regeringen om att överväga att ge Svenska kraftnät i uppdrag att få på plats en lösning när det gäller elområdena som inte missgynnar Skåne. I yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att ge i uppdrag åt Svenska kraftnät att, så länge det finns fyra elområden i Sverige, införa ett system med garanterad minimikapacitet i överföringen mellan elområde 3 och elområde 4 i enlighet med det förslag som en utredning har tagit fram.

Ett tillkännagivande om en utredning av de svenska elområdena föreslås även i motion 2022/23:358 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 1. Motionären anser att möjligheten till ett sammanhållet nationellt elprisområde bör utredas liksom alternativ som hybridmodeller med elområden för producenter och nationella priser för elkunder.

Bakgrund och pågående arbete

Sveriges elområden

Sedan den 1 november 2011 är Sverige indelat i fyra elområden (emellanåt även kallade elprisområden). Gränserna har beslutats av Svenska kraftnät och går vid de tre snitt i Sverige där stamnätets elöverföringskapacitet är begränsad eller mer vardagligt uttryckt: där det råder flaskhalsar i kraftöverföringssystemet.

Elområde 1 omfattar nordligaste Sverige, elområde 2 området mellan Luleå i norr och Gävle i söder, elområde 3 det område som sträcker sig från strax söder om Gävle i norr till strax söder om Oskarshamn i söder och elområde 4 den återstående delen av södra Sverige. Det nordisk-baltiska området bildar ett sammanhängande marknadsområde och består av olika elområden. I marknadsområdet kan el handlas oberoende av nationsgränser så länge nätens tekniska kapacitet att överföra elen räcker till. När denna kapacitet är nådd uppstår prisområden som påverkar priset i de olika elområdena. Elområden med produktionsöverskott kommer att få lägre priser än elområden med produktionsunderskott när det finns överföringsbegränsningar mellan områdena. Tillgängligheten och produktionen i kärnkraftverken är också en viktig komponent för möjligheten att hålla rätt spänning i kraftsystemet, vilket i sin tur påverkar överföringskapaciteten. För svensk del gäller att det i norra Sverige finns ett överskott av elproduktionskapacitet jämfört med efterfrågan på el. I södra Sverige råder det motsatta förhållandet.

Översyn av elområdesindelningen

Det pågår för närvarande en gemensam översyn av indelningen av elområden i Europa. Arbetet styrs av EU:s gemensamma regelverk. Svenska kraftnät tog tillsammans med övriga systemansvariga myndigheter i Europa i oktober 2019 fram förslag på en gemensam metod, antaganden och scenarier för den kommande översynen av elområden som därefter överlämnades till tillsynsmyndigheterna. Förslaget kompletterades i februari 2020 på tillsynsmyndigheternas begäran. I november 2020 tog Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators, Acer) sedermera beslut om metod och antaganden för elområdesöversynen och begärde in mer data från de systemansvariga myndigheterna för att med detta som grund kunna besluta om vilka alternativa elområden som ska utredas. I augusti 2022 tog Acer därefter beslut om vilka elområden som ska utredas i elområdesöversynen.

Under översynen analyseras de olika alternativen detaljerat, exempelvis utifrån samhällsekonomisk nytta och påverkan på driftssäkerhet. Merparten av Svenska kraftnäts arbete med den pågående översynen genomförs på nordisk nivå, där befintliga och alternativa indelningar kommer att utvärderas utifrån korrekthet och förutsättningar att bidra till en säker och kostnadseffektiv drift samt en samhällsekonomiskt optimal utveckling av kraftsystemet.

Enligt den nuvarande tidsplanen kommer ett gemensamt förslag att antingen bibehålla eller ändra den nuvarande elområdesindelningen i Europa att lämnas till medlemsländerna för beslut i februari 2024. Kommer de inte överens hänvisas beslutet till EU-kommissionen.

Om det skulle bli ett beslut om en förändring av elområden gör Svenska kraftnät uppskattningen att förändringen kan vara genomförd som tidigast under 2027.

Om elområden i Tidöavtalet

Som har redovisats tidigare i betänkandet anges det i det s.k. Tidöavtalet att utbyggnaden av exporterande elkablar bör pausas till dess att prisdifferenserna mellan prisområdena har minskat betydligt. Det anförs att målet ska vara att skapa en bättre balans mellan elproduktion och elanvändning i olika delar av Sverige, för att därmed ge förutsättningar till stabilare och lägre elpriser så att Sverige på sikt och efter utredning kan bli ett samlat elprisområde.

Svar på skriftlig fråga om elprisområden

I december 2022 besvarade statsrådet Ebba Busch en fråga (fr. 2022/23:117) från Niels Paarup-Petersen (C) om huruvida regeringen kommer att införa ett gemensamt elprisområde i Sverige. Statsrådet hänvisade till den uppgift som redovisas i föregående avsnitt, nämligen att ett gemensamt förslag att antingen bibehålla eller ändra den nuvarande elområdesindelningen i Europa lämnas till medlemsländerna för beslut under tredje kvartalet 2023. Statsrådet sa sig dels

inte vilja föregå det pågående arbetet, dels vara angelägen om och ha förtroende för att de berörda myndigheterna kommer att hantera översynen skyndsamt.

Garanterad minimikapacitet

Redan något år efter att Sverige 2011 delades in i fyra elområden framfördes betydande kritik från elkonsumenter i södra Sverige mot de prisskillnader som uppkom. Mot den bakgrunden valde Näringsdepartementet hösten 2012 att ge i uppdrag åt konsulten Björn Hagman att utreda möjliga åtgärder för att minska skillnader i elpris mellan de båda elområdena 3 och 4. Uppdraget redovisades i rapporten *Analys av möjliga åtgärder för att minska prisområdesproblematiken i Sydsverige* (dnr N2012/5518/E). Utredarens viktigaste förslag handlade om att ge Svenska kraftnät i uppdrag att garantera en minimikapacitet i överföringen mellan elområde 3 och elområde 4 motsvarande 4 000 megawatt (MW). Rapporten remitterades under våren 2013, och i budgetpropositionen för 2014 gjorde regeringen den samlade bedömningen att den inte borde föreslå några marknadsåtgärder i syfte att påverka prisbildningen i elområde 4. Den borgerliga regeringen menade bl.a. att Sydvästlänken – som väntades minska prisskillnaderna mellan de berörda elområdena – borde sättas i drift innan några marknadsingrepp kan vara aktuella.

I ett interpellationssvar den 17 april 2015 konstaterade dåvarande statsrådet Ibrahim Baylan (S) följande:

Som svar på frågeställarens tredje och sista fråga om garanterad minimikapacitet kan jag konstatera att den tidigare energiministern i en skrivelse till berörda aktörer slår fast att hon och den tidigare regeringen anser att Sydvästlänken först bör sättas i drift och effekterna av denna analyseras innan marknadsingrepp kan vara aktuella. Jag delar den tidigare regeringens uppfattning i denna fråga. Det bör också nämnas att en eventuell minimikapacitet var ett förslag från den utredning [Hagmans] som nämnts av frågeställaren och som skulle användas som en övergångslösning innan Sydvästlänken kommit på plats.

Efter betydande tekniska utmaningar togs Sydvästlänken i drift i sin helhet i augusti 2021. Därtill bör det påminnas om att EU:s elmarknadsförordning kräver att Svenska kraftnät och de systemansvariga för överföringssystemen i andra EU-länder ska hålla minst 70 procent av kapaciteten i elnätet öppen för handeln på elmarknaden.

Utskottets ställningstagande

I flera av de här aktuella motionerna framförs det synpunkter på den indelning av Sverige i fyra elområden som infördes 2011 och de effekter denna indelning har haft på elpriserna och då inte minst under den senaste vintern. Prisskillnaderna mellan de olika elområdena har varit större innevarande vinterhalvår än under tidigare år, samtidigt som den allmänna prisnivån på el såväl som på många andra varor och tjänster har ökat. Sammantaget har detta bidragit till en

intensiv debatt om elprisnivåer i allmänhet och även om elområdesindelningens påverkan på prisnivåerna i olika delar av landet.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att den allmänna prisuppgången på el har en mängd olika orsaker. Det handlar bl.a. om ökad efterfrågan på el från Kontinentaleuropa i kölvattnen av Putins åtstramningar av gasleveranser och minskad produktion eller sänkt utbyggnadstakt i vissa länder, inklusive i vissa delar av Sverige. Därtill finns begränsningar i överföringskapaciteten både mellan och inom flera EU-länder. Förändringar i EU-ländernas produktionsmix med mer väderberoende förnybar kraftproduktion påverkar också efterfrågan på bas- och reglerkraft.

Det är således mycket som för närvarande påverkar elmarknaden på både kort och lång sikt. Mot den bakgrunden anser utskottet att den pågående översynen av elområdesindelningen är än mer motiverad än när den initierades för ett par år sedan. Enligt utskottets uppfattning utgör indelningen i elprisområden en viktig del av den integrerade elmarknadens utformning, och eventuella justeringar måste därför göras samordnat och bygga på gemensamma förutsättningar. Vidare kan utskottet konstatera att samtidigt som en översyn av elområdena pågår har kommissionen nyligen tagit initiativ till att genomföra flera elmarknadsrelaterade reformer.

Sammantaget gör utskottet bedömningen att det i dagsläget inte finns skäl för riksdagen att ställa sig bakom något av de förslag som gäller de svenska elområdena. Samtliga yrkanden i avsnittet avstyrks därför.

Försörjningstrygghet och leveranssäkerhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om försörjningstrygghet och leveranssäkerhet med hänvisning till att Svenska kraftnät och Energimyndigheten genomför ett omfattande uppdrag att intensifiera arbetet med att stärka försörjningstryggheten i energisektorn på både kort och lång sikt.

Jämför reservation 14 (C).

Motionerna

Utan närmare motivering i motionen begär Annie Lööf m.fl. (C) i partimotion 2022/23:2190 dels ett tillkännagivande om att ersätta den fossila oljan i effektreserven med förnybara alternativ (yrkande 118), dels ett om att göra det lagligt att förändra effektreserven så att den består av mer än bara kraftverk, exempelvis genom en kombination av vindkraft och batterier (yrkande 119). Överföringsförmågan i det svenska elnätet är inte heller tillräcklig och elen når inte dit den behövs, anförs det vidare. I yrkande 122 begär motionärerna ett tillkännagivande till regeringen om att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan

relevanta energimyndigheter och ge Svenska kraftnät ansvar för att säkra den långsiktiga leveranssäkerheten.

I motion 2022/23:1352 av Sofie Eriksson m.fl. (S) understryks betydelsen av att Sverige stärker sin beredskap och säkerhet och att en viktig del i det arbetet handlar om energiförsörjning i krissituationer. Motionärerna lyfter fram den ödriftslösning baserad på batterilagring och solceller som finns i Ludvika och begär ett tillkännagivande om fördelarna med en grön och oberoende energireserv vid kris.

I motion 2022/23:1792 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) konstateras det att elbehovet förväntas öka och att fler använder mer el samtidigt. Effektbehovet, elanvändningen per tidsenhet, ökar därmed. Svenska kraftnät ansvarar för upphandling av en effektreserv som kan utökas vid särskilda behov. Motionärerna anser att den ansträngda situationen i Skåne bör kunna ses som ett sådant ”särskilt behov” som skulle kunna motivera tillkomsten av en lokal sydlig effektreserv. I yrkande 1 begär motionärerna ett tillkännagivande till regeringen om att undersöka möjligheten till en lokal effektreserv i södra Sverige.

Bakgrund och pågående arbete

Uppdrag att stärka försörjningstryggheten i energisektorn

I december 2022 gav regeringen ger Svenska kraftnät och Energimyndigheten i uppdrag att intensifiera arbetet med att stärka försörjningstryggheten i energisektorn på både kort och lång sikt. Uppdraget avser hela energisektorn men huvudfokus är på elförsörjningen. Uppdraget är indelat i följande deluppdrag:

1. Genomföra förberedande åtgärder för att utvidga effektreserven eller förbereda motsvarande avtal med elproducenter i syfte att säkerställa resurstillräcklighet i enlighet med tillförlitlighetsnormen för Sverige t.o.m. den 16 mars 2025. Deluppdraget ska redovisas senast den 28 april 2023.
2. Som ett led i att skapa en trygg elförsörjning föreslå en utformning av kapacitetsmekanismer med förutsättningar att ersätta effektreserven och säkerställa resurstillräcklighet efter den 16 mars 2025 i enlighet med tillförlitlighetsnormen för Sverige. Deluppdraget redovisades den 31 mars 2023 i rapporten Framtidens kapacitetsmekanism för att säkerställa resurstillräcklighet på elmarknaden.
3. Som ett led i att säkerställa driftssäkerhet, tillräcklig mängd el och överföringskapacitet på kort och lång sikt kartlägga hur elproduktion utifrån kraftslag bidrar och samverkar till att skapa en trygg elförsörjning. Svenska kraftnät ska med utgångspunkt i redovisningen av uppdraget att beskriva arbetet med stödtjänster och avhjälpande åtgärder samt lämna förslag till ersättningsmodeller och regeländringar (I2020/02874), lämna uppdaterade förslag om hur stödtjänstmarknader inklusive skydds- och återuppbyggnadstjänster kan utformas för att ge incitament för potentiella stödtjänstleverantörer, både på produktions- och på förbrukningssidan i

syfte att bidra till en robust och effektiv elförsörjning. Deluppdraget ska redovisas senast den 29 december 2023.

4. Under 2023 redovisa de åtgärder som myndigheten har vidtagit för att stärka trygg elförsörjning på kort och lång sikt. Redovisningen ska lämnas i en nulägesrapport senast den 24 februari 2023 och uppföljande statusrapporter den 30 juni, den 29 september och den 29 december 2023.
5. Kartlägga potentialen i befintlig och outnyttjad elproduktion samt identifierade orsaker till att den inte har tillgängliggjorts för elmarknaden. Deluppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2023. Energimyndigheten ansvarar för genomförandet av detta uppdrag.
6. Föreslå en indikativ dimensionering för trygg elförsörjning och elförsörjning för totalförsvarets behov samt föreslå hur dimensioneringen för elförsörjningen kan tillämpas inom hela energisektorn samt förfinas och regelbundet uppdateras. Deluppdraget ska redovisas senast den 13 oktober 2023. Energimyndigheten ansvarar för genomförandet av detta uppdrag.

Lokala effektreserver enligt Sweco

Teknikkonsultfirman Sweco tog under 2019 fram en rapport på uppdrag av Svenskt Näringsliv med titeln Elnätsutmaningen. I den rapporten berörs bl.a. s.k. lokala kapacitetsreserver. Sådana reserver innebär att nätägare kan teckna avtal med lokala producenter för att tillhandahålla lokal elproduktion i en situation där det råder kapacitetsbrist. Dessa avtal syftar till att upprätthålla funktion och driftssäkerhet i elnätet, och Energimarknadsinspektionen menar därför att de är ett sätt för lokal- och regionnätägare att avhjälpa problemet med kapacitetsbrist. Sweco konstaterar emellertid följande:

Dessa avtal är dock tidsbegränsade och får enbart tecknas i situationer med kapacitetsbrist. Ett hinder för nyttjandet av dessa är därför att de är relativt kortsiktiga och inte stimulerar långsiktig utveckling av den lokala elproduktionen. Vissa elproducenter menar exempelvis att dessa avtal inte ger tillräckligt med incitament för att ta investeringsbeslut då investeringsprognoser behöver längre tidshorisonter. Energimarknadsinspektionen menar också att detta inte är en långsiktig lösning då man stör marknadens funktioner och anläggningar som var menade att fasas ut i en normal marknadssituation hålls vid liv. En annan utmaning är att dessa lösningar tenderar att bli dyra, då det är relativt få timmar per år som reserverna de facto behövs för att upprätthålla nätfunktion. Det gör att abonnemangen blir förhållandevis dyra jämfört med den nytta de ger.

Skriftlig fråga om en lokal effektreserv i Skåne

Niels Paarup-Petersen (C) har i en skriftlig fråga (fr. 2022/23:258) till energi- och näringsminister Ebba Busch undrat om ministern har för avsikt att ge Svenska kraftnät i uppdrag att säkra en effektreserv och ödrift i Malmöregionen för att skapa en möjlighet att rädda Öresundsverket.

I sitt svar daterat den 1 februari 2023 hänvisade statsrådet till det uppdrag som Svenska kraftnät och Energimyndigheten fick i mitten av december 2022 om att stärka försörjningstryggheten i energisektorn på kort och lång sikt. Hon

påpekade att uppdraget innefattar att Svenska kraftnät ska genomföra förberedande åtgärder för att utvidga effektreserven eller motsvarande avtal med elproducenter för att säkra resurstillräcklighet för Sverige fram t.o.m. den 16 mars 2025. Deluppdraget ska redovisas redan den 28 april. Därtill ska Svenska kraftnät föreslå en utformning av framtida kapacitetsmekanismer för att säkerställa resurstillräcklighet, kartlägga potentialen i befintlig och outnyttjad elproduktion samt lämna förslag om hur stödtjänstmarknader inklusive skydds- och återuppbyggnadstjänster kan utformas för att ge incitament för stödtjänstleverantörer att bidra till en robust och effektiv elförsörjning. Vidare redovisade ministern att Energimyndigheten med stöd av Svenska kraftnät ska kartlägga potentialen i befintlig och outnyttjad elproduktion samt föreslå en indikativ dimensionering för trygg elförsörjning och elförsörjning för totalförsvarets behov. Statsrådet sa sig inte ha för avsikt att förekomma Svenska kraftnäts och Energimyndighetens slutsatser.

Utskottets ställningstagande

I likhet med vad som anförs i de här aktuella motionerna, värdesätter utskottet betydelsen av en trygg energiförsörjning i hela landet och under årets alla timmar. Den samhällseliga oro som följer på flera plan i skuggan av den ryska invasionen av Ukraina gör frågor om försörjningstrygghet och leveranssäkerhet på energiområdet i allmänhet och inom kraftsystemet i synnerhet särskilt angelägna.

Med detta i åtanke ser utskottet positivt på att Svenska kraftnät och Energimyndigheten för närvarande genomför ett omfattande uppdrag att intensifiera arbetet med att stärka försörjningstryggheten i energisektorn på både kort och lång sikt. Utskottet konstaterar vidare att myndigheterna inom ramen för uppdraget även ska se över vissa frågor som gäller den s.k. effektreserven.

Sammantaget finner utskottet det inte motiverat för riksdagen att vidta några åtgärder med anledning av motionerna. Samtliga motionsyrkanden avstyrks därmed.

Elstöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ett högkostnadsskydd för elkonsumenterna. Utskottet hänvisar bl.a. till att bestämmelser om elstöd har utarbetats och i vissa fall även godkänts av kommissionen, och till att det alltjämt pågår arbete med att fördela ytterligare stöd.

Jämför reservation 15 (S).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) konstateras det att regeringen dröjer med att föreslå ett högkostnadsskydd för elkonsumenterna. Motionärerna lyfter fram det förslag som Socialdemokraterna presenterade tidigare under 2022 och understryker vikten av att den modell som används är rättvis mellan landets hushåll och konkurrensneutral ur ett företagsperspektiv. Skyddet ska träffa företag och hushåll som har haft höga kostnader men inte ge otillbörliga fördelar för de som har stor förbrukning till fasta låga priser. Motionärerna föreslår i yrkande 1 ett tillkännagivande om ett rättvist och rimligt högkostnadsskydd för elkonsumenterna.

I motion 2022/23:358 av Niels Paarup-Petersen (C) konstateras det att de höga elpriserna har gjort att regeringen och de övriga partierna vill kompensera hushållen och företagen. Motionären menar dock att elprisområdena gör att kostnaderna belastar olika delar av landet och att en kompensation för de ovanligt höga elpriserna bör vara differentierad så att den i rimlig grad motsvarar prisdifferensen mellan elområdena. Ett tillkännagivande om en differentierad elpriskompensation finns i yrkande 2.

Bakgrund och pågående arbete

Inledning

Den 18 augusti 2022 gav regeringen Svenska kraftnät i uppdrag att ansöka hos Energimarknadsinspektionen om att få använda s.k. flaskhalsintäkter för att finansiera nödåtgärder för elanvändare. I uppdraget ingick även att föreslå hur stödet kan utformas.

Den 27 oktober 2022 presenterade regeringen tillsammans med Svenska kraftnät modellen för regeringens elstöd, tidigare kallat högkostnadsskydd, till svenska hushåll och företag. Samma dag ansökte Svenska kraftnät hos Energimarknadsinspektionen om att få använda 55 miljarder kronor från de s.k. flaskhalsintäkterna till att finansiera detta. Den 16 november 2022 godkände Energimarknadsinspektionen ansökan, men med ett tillägg som innebär att regeringen behöver ta fram ny reglering för utbetalning av stödet till vissa företag samt göra djupare analyser av bl.a. statsstödsfrågan.

Förslaget utformades på ett sådant sätt att det ska träffa elkunder i elområden där priserna legat över det som betecknas ”något förhöjda nivåer”. Ett referenspris har bestämts, över vilket elpriset kan anses vara exceptionellt högt. Nivån på referenspriset sattes till 75 öre per kilowattimme (kWh), vilket är ungefär 25 procent högre än det högsta genomsnittliga elpris som har noterats på spotmarknaden under det senaste decenniet. Enligt regeringen ligger nivån i proportion till det totala belopp av flaskhalsintäkter som finns tillgängligt för finansiering av elstödet. Det anges vidare att ett för lågt referenspris skulle riskera att medlen inte räcker till alla hushåll.

Elstöd till hushåll

Det första förslaget till elstöd utgick från elkundernas elkostnader under perioden oktober 2021 t.o.m. september 2022. Utformningen innebar att hushållen i norra Sverige (elområde 1 och 2) inte omfattades i den första omgången.

Den 30 november 2022 informerade regeringen om att elstödet i ett första steg skulle betalas ut till hushållen, och planen var att utbetalningarna skulle påbörjas under februari 2023 om inget oförutsett inträffade. De första privatpersonerna i elområde 3 och 4 fick sitt elstöd från Försäkringskassan den 23 februari 2023.

Den 9 januari 2023 fick Svenska kraftnät i uppdrag av regeringen att utforma ett förslag – i överensstämmelse med EU:s nödförordning – att använda flaskhalsintäkter till att stödja hushåll i hela landet för elkostnader under november och december 2022.

Enligt uppdraget bör förslaget utgå från samma referenspris om 75 öre per kWh som tidigare, men baseras på det genomsnittliga elpriset under november och december månad 2022. Eftersom priset på el i norra Sverige var högre än referenspriset under dessa månader kommer även hushåll i elområdena 1 och 2 att omfattas av elstödet.

Den 19 januari 2023 fick Svenska kraftnät och Försäkringskassan i uppdrag av regeringen att förbereda åtgärder för att möjliggöra utbetalningar av elstödet när det har godkänts av Energimarknadsinspektionen.

I slutet av januari 2023 meddelade Svenska kraftnät att affärsverket hade lämnat in en ansökan till Energimarknadsinspektionen om att få använda maximalt 10 miljarder kronor för att finansiera ytterligare ett elstöd. Om Energimarknadsinspektionen godkänner Svenska kraftnäts ansökan, måste därefter detaljer för själva utbetalningen klargöras. I ett interpellationssvar daterat den 31 januari 2023 angav statsrådet Ebba Busch att regeringens plan är att utbetalningarna till hushållen av detta stöd ska kunna påbörjas under våren 2023.

Elstöd till elintensiva företag

I budgetpropositionen för 2023 föreslog regeringen att 2,4 miljarder kronor avsätts för ett ekonomiskt stöd till elintensiva företag som drabbats av stora kostnadsökningar på el. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag.

Den 15 februari 2023 godkände kommissionen förslaget om elstöd till elintensiva företag. Förslaget innebär att de berörda företagen får stöd för sådana kostnader för el som överstiger en och en halv gånger företagets genomsnittspris under 2021. För att alla ska vidta energieffektiviseringsåtgärder får dock högst 70 procent av 2021 års förbrukning läggas till grund för beräkningen av stödberättigande kostnader. Företagen får ersättning för hälften av de stödberättigade kostnaderna, upp till ett tak på 2 miljoner euro (ca 20 miljoner kronor, som gäller gemensamt för företag i en koncern). En förutsättning för stöd är att det beräknas uppgå till minst 50 000 kronor.

Den 16 februari beslutade regeringen därefter om en förordning för stödet som trädde i kraft den 6 mars 2023. Stödet kommer att hanteras av Energimyndigheten och föreslås kunna sökas i anslutning till att förordningen träder i kraft.

Elstöd till övriga näringsidkare och juridiska personer

Den 22 december 2022 gav regeringen Svenska kraftnät i uppdrag att på nytt ansöka hos Energimarknadsinspektionen om att kunna betala ut ett generellt stöd till alla näringsidkare och juridiska personer som har rätt till ersättning. Den nya ansökan motiverades av att Svenska kraftnäts ursprungliga förslag om elstöd till företag hade bedömts stå i strid med EU:s statsstödsregler.

Den nya ansökan godkändes av Energimarknadsinspektionen den 11 januari 2023.

Den 20 februari 2023 remitterade Regeringskansliet två förslag som reglerar utformning av elstöd till företag och ger Skatteverket förutsättningar att administrera och betala ut stödet. Det föreslagna elstödet omfattar företag och organisationer, exempelvis föreningar och registrerade trossamfund, i de två sydligaste elområdena, elområde 3 och 4. Även kommuner och regioner i dessa elområden omfattas. Stödet föreslås uppgå till 50 respektive 79 öre per kWh och beräknas utifrån den el som förbrukades under perioden oktober 2021–september 2022.

Parallellt med att de två förslagen är ute på remiss inleder Klimat- och näringslivsdepartementet en dialog med kommissionen om en statsstödsansökan för stödet.

Efter att remisstiden har gått ut (den 6 mars 2023) och eventuella remissynpunkter har behandlats skickas en statsstödsansökan till kommissionen för godkännande. Regeringens ambition är att det kommande elstödet till företag ska kunna sökas hos Skatteverket från 30 maj 2023 såvida kommissionen godkänner ansökan.

Sammanlagt kommer omkring 29 miljarder kronor att kunna betalas ut i stöd. Stödet finansieras via de s.k. flaskhalsintäkterna.

Utskottets ställningstagande

Rysslands invasionskrig i Ukraina och ett betydande beroende bland många av EU:s medlemsländer av att kunna importera bl.a. naturgas och olja från

Ryssland har satt Europas energimarknader under starkt tryck under det senaste året. Energimixens sammansättning och försörjningssituationen i kombination med olika nationella faktorer har gjort situationen än mer prekär på vissa håll i unionen.

Även om Sverige har och har haft ett förhållandevis litet beroende av Ryssland och en allmänt sett gynnsam energiförsörjningssituation med stor inomnationell kraftproduktion har utvecklingen på den alltmer integrerade europeiska elmarknaden påverkats på flera olika sätt. Efterfrågan på svensk el har ökat i takt med att andra EU-länder har behövt se över sin energimix i skuggan av det vissa kallar ett ryskt energikrig. Samtidigt har produktionsbortfall bl.a. i den svenska kärnkraften och begränsningar i kraftöverföringskapaciteten från norr till söder förvärrat situationen under den kalla delen av året då behovet av el är som störst.

Sammantaget har detta lett till kraftigt stigande elpriser i stora delar av Europa, inklusive i Sverige, även om de svenska priserna har stigit från en förhållandevis låg nivå. Eftersom obalansen mellan kraftproduktion (främst vattenkraft) i de norra delarna av landet och elkonsument i de södra delarna inte har kunnat mötas genom en tillräcklig transmissionskapacitet har prisskillnaderna mellan landets elområden dessutom blivit större än någonsin. Elpriserna har rusat i höjden och i kombination med en tilltagande inflation har många elkonsumenter, såväl hushåll som företag, hamnat i en mycket svår sats.

Utskottet kan konstatera att samtliga partier i riksdagen har sett ett behov av statliga insatser för att mildra den uppkomna situationen. Olika former av stöd har efterfrågats även om utformningen i detalj inte alltid har varit klarlagd.

Sedan motionerna väcktes under den allmänna motionstiden hösten 2022 har olika åtgärder vidtagits. Bestämmelser om elstöd har utarbetats och i vissa fall även godkänts av kommissionen, och stöd har därefter även betalats ut till hushåll och vissa företag. Alltjämt pågår ett intensivt arbete med att fördela ytterligare stöd så snart bestämmelser är beslutade och godkända och de administrativa strukturerna finns på plats.

Utskottet förutsätter att rimlighet och rättvisa finns med som kriterier när stöden utformas, men inser samtidigt att det i sådana här situationer är nödvändigt att dra olika typer av gränser (maxbelopp, geografiska gränser etc.) som ofrånkomligen resulterar i att det uppkommer diskussioner om att vissa får stöd men inte andra eller att vissa får mer stöd än andra.

Utskottet tar vidare för givet att regeringen kommer att följa upp de olika elstödens träffsäkerhet och att den i det sammanhanget också drar slutsatser kring i vilken utsträckning stöden kan anses ha varit rättvisa och rimliga. Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att dra lärdomar från den här typen av breda akuta statliga insatser för att de ska fungera ännu bättre nästa gång en motsvarande situation uppkommer.

Utskottet anser därför att ett uttalande från riksdagen med anledning av förslaget i motionerna kan undvaras. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Elnät

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning bl.a. till att det pågår ett omfattande arbete med att förnya stamnätet och till att Svenska kraftnät har i uppdrag att redovisa behovet av och arbetet med att öka överföringskapaciteten inom Sverige på kort och lång sikt.

Jämför reservation 16 (V), 17 (C), 18 (C, MP), 19 (C) och 20 (MP).

Motionerna

Nätutbyggnad

I partimotion 2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. redovisas att Vänsterpartiet vill genomföra historiska satsningar på investeringar i elöverföringskapacitet, främst mellan norra och södra Sverige. Motionärerna anser att det är det offentliga ansvar att energiförsörjningen fungerar i hela landet, och partiet ser det som väsentligt att elnätet ägs av samhället, exempelvis av staten eller kommuner, och inte begränsas av privata ägarintressen. I yrkande 19 föreslås därför ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda möjligheten att göra det svenska elnätet samhällsägt. Motionärerna anser också att utbyggnaden görs bäst i offentlig regi och föreslår därför i yrkande 20 ett tillkännagivande om att regeringen bör ge i uppdrag åt Svenska kraftnät att prioritera de planerade förstärkningarna av stamnätet.

Överföringsförmågan i det svenska elnätet är otillräcklig och elen når inte dit den behövs. Detta slås fast partimotion 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C). Att det finns tillräckligt med elenergi när den behövs och där den behövs är enligt motionärerna en förutsättning för både näringslivet och den gröna omställningen. De framhåller också att Svenska kraftnät inte har något uppdrag att agera proaktivt när det gäller nätutbyggnad. I yrkande 128 efterfrågar motionärerna därför ett tillkännagivande om att Svenska kraftnät bör få i uppdrag att planera och projektera för utökad elektrifiering och utökad nätkapacitet för att möta framtida behov och möjliggöra nya investeringar och etableringar i hela landet.

Motionärerna pekar också på att kärnkraften är en viktig del i energisystemet, både i Europa och i Sverige. Motionärerna vill att de befintliga reaktorerna ska utnyttjas fullt ut och höja effekten. I anslutning till detta begär de i yrkande 156 ett tillkännagivande om att regeringen ska ge Svenska kraftnät i uppdrag att bygga ut den ledningskapacitet som behövs om det fattas beslut om att öka effekten från den befintliga kärnkraften. I yrkande 160 föreslås ett tillkännagivande om att stärka överföringskapaciteten för att möta den ökande efterfrågan på el och om att satsa på smarta elnät, ökad användarflexibilitet, energieffektivisering och energilagring.

Även utökad överföringskapacitet i hela EU:s energinät förordas. Motionärerna framhåller att om EU:s energimarknader integreras och effektiviseras skapas stora möjligheter till export av förnybar el som gör stor klimatnytta när den ersätter fossil produktion i andra länder. I yrkande 161 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att anta ett nytt mål för sammanlänkning av EU:s energinät om 25 procent samt påskynda insatserna för att det nuvarande målet ska nås.

Utän närmare motivering begär motionärerna i yrkande 166 även ett tillkännagivande om att elnätinfrastrukturen ska byggas ut på ett sätt som minimerar behovet av markinträng och där kravet skärps på att använda marksnål teknik när det är möjligt.

Ulrika Heindorff m.fl. (M) konstaterar i motion 2022/23:1792 att Sydvästlänken är det viktigaste exemplet på pågående utbyggnad av kraftöverföringskapaciteten inom Sverige. Sydvästlänken blev efter många års försening färdig i juli 2021. I yrkande 3 begär motionärerna ett tillkännagivande om att det är viktigt att överföringskapaciteten inom Sverige fortsätter att byggas ut.

Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) anför i motion 2022/23:207 att för mycket fokus har lagts på överföringskapaciteten från norr till söder och på de flaskhalsar som finns i elöverföringskapaciteten i de mellersta och södra delarna av landet. Svenska kraftnät har därför aviserat en kraftfull utbyggnad av stamnätet fram till 2040, men den måste även innefatta de begränsningar som uppstår i norr. I yrkande 1 begär motionärerna ett tillkännagivande om att tydliggöra för Svenska kraftnät att en utbyggnad av och investeringar i stamnätet behöver göras i hela landet. Med hänvisning till att det finns begränsningar i kraftöverföringen även i norra Sverige som hotar viktiga företags-etableringar i bl.a. Robertsfors kommun förordar motionärerna i yrkande 2 att riksdagen genom ett tillkännagivande till regeringen ska framföra att investeringar i stamnätet inte enbart bör bygga på prognoser utan även bör göras med marginal för att möjliggöra framtida och ytterligare elintensiva investeringar i hela Sverige.

Ett robust elnät

I kommittémotion 2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 26 begärs ett tillkännagivande om att uppgradera det svenska elnätet så att hela landet får ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar av en ökad andel förnybar el, står emot cyberattacker och extremväder bättre och klarar ödrift så att telekommunikationer och värmeförsörjning kan upprätthållas även vid kriser.

Övriga nätfrågor

I partimotion 2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 51 begärs ett tillkännagivande till regeringen dels om att se över hur den som drabbas av inträng eller som påverkas kraftigt av samhällsviktiga etableringar kan få ersättning, dels om att genomföra en översyn av ersättningsmodellerna för att

öka flexibiliteten i avtalsformerna och ge skäligen kompensation till dem som drabbas. Motionärerna anser att den som påverkas kraftigt av exempelvis vindkraftsparker eller kraftledningar bör ha rätt till viss ersättning, även om han eller hon inte är markägare.

I partimotion 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) konstaterar motionärerna att utbyggnaden av laddpunkter för de tunga transporterna går långsammare än för personbilarna, samtidigt som utbudet av elektrifierade tunga fordon ökar. Motionärerna konstaterar att EU-direktiven på området inte medger att nätföretag äger, utvecklar, förvaltar eller driver laddpunkter för elfordon annat än för eget bruk. Däremot kan undantag ges från huvudregeln, förutsatt att särskilda villkor är uppfyllda. I yrkande 106 begär motionärerna ett tillkännagivande om att nyttja möjliga undantag för att möjliggöra för nätföretag att driva laddpunkter för tunga elfordon i syfte att påskynda utbyggnaden. Utan närmare motivering efterfrågar motionärerna i yrkande 139 även ett tillkännagivande om att regeringen ska se över gränserna i nätregleringen för att befintlig vindkraft inte ska behöva minska sin produktion av lönsamhetsskal.

I motionen finns även förslag som syftar till att få fler att skala upp sin elproduktion av solex. I yrkande 162 föreslås ett tillkännagivande om att det ska gå att dela el mellan fastigheter genom mikronät utan krav på nätkoncession. Motionärerna vill också öka transparensen kring kötider, plats i kön och andra parametrar för ansökningar om anslutning till stamnätet. De konstaterar att Svenska kraftnät har ett uppdrag att se över eventuell prioriteringsordning och ska redovisa detta till regeringen. Oktat slutsatserna från den översynen begär motionärerna i yrkande 163 ett tillkännagivande om att öka transparensen i köerna för anslutning till stamnät och regionnät för både producenter och konsumenter. Åtgärder för ökad transparens anser de vara avgörande för att öka hastigheten i omställningen och tydliggöra förutsättningarna för inblandade företag.

Det är även motionärernas uppfattning att kundkraften enligt gällande reglering är svag i förhållande till elnätsägaren och att incitamenten att investera för att avhjälpa kapacitetsutmaningar inte är tillräckliga. För att jämna ut denna obalans anser de att Energimarknadsinspektionen bör ges rätten att dra tillbaka en nätkoncession vid grova brister i elnätsverksamheten såsom uteblivna kapacitetsstärkande investeringar. Ett tillkännagivande med den innebörden efterfrågas i yrkande 164.

Att bygga ut elnätsinfrastrukturen kan ha stor påverkan på den fysiska miljön och på många aktörer över region- och kommungränserna. Motionärerna vill även se en ökad regional samordning vid planeringen av elnätsinfrastruktur, så att utbyggnaden genomförs på ett sätt som gagnar regionen som helhet, vilket kräver god lokal kännedom av området. I yrkande 165 begär de därför ett tillkännagivande om att öka möjligheten till regional samplanering av nätinfrastruktur.

I partimotion 2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) slås det fast att elmarknaden behöver utvecklas och kompletteras med lokala och regionala marknader. Motionärerna anser mot den bakgrunden bl.a. att hinder för att överföra egenproducerad el mellan olika byggnader inom samma fastighet eller närliggande fastigheter bör undanröjas. Ett tillkännagivande med den innebörden föreslås i yrkande 29.

I motion 2022/23:1629 av Martina Johansson (C) finns tre yrkanden som på olika sätt gäller solelproduktion, mikronätsdragningar och beskattning av mikroproducerad el i syfte att gynna småskalig elproduktion. I yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att göra det tillåtet att dra elledningar mellan hus så att man kan nyttja det bästa läget för solceller i ett område. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att göra det tillåtet att bygga en solpark för egen konsumtion när det egna taket inte är lämpligt. Slutligen begär motionären i yrkande 3 att gränsen för när elen från solceller är för eget bruk och när man räknas som producent ses över för en ökad flexibilitet.

Enligt motion 2022/23:1656 av Anders Ådahl (C) är det svenska elsystemet numera fysiskt och finansiellt en del av Europas elsystem, har gått från att vara hierarkiskt uppbyggt till att bli alltmer distribuerat och nätverkslikt och har en marknadsfunktion som kan möta både energi- och effektutmaningar. Motionären anser att det nya moderna elsystemet skulle tjäna på en uppdatering av ellagen som tar sin utgångspunkt i dessa förhållanden. I yrkande 1 föreslår motionären ett tillkännagivande om att modernisera ellagen och i yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att tillsätta en utredning som har som syfte att skriva om den svenska ellagen i grunden.

Bakgrund och pågående arbete

Svenska kraftnäts utvecklings- och investeringsplaner

Som har redovisats tidigare i betänkandet innehar Svenska kraftnät det svenska transmissionsnätet som ägs av staten, dvs. det nät med vilket el överförs långa sträckor med höga spänningsnivåer.

I november 2021 presenterade Svenska kraftnät en systemutvecklingsplan för perioden 2022–2031. I planen anges det bl.a. att Svenska kraftnät planerar för reinvesteringar under 2022–2031 på ca 46 miljarder kronor för att hantera ett nät som är i behov av förnyelse, samtidigt som affärsverket genomför anslutningsprojekt, systemförstärkningar och marknadsintegration för drygt 49 miljarder kronor.

Hösten 2022 godkände riksdagen regeringens förslag om investeringsplan för Svenska kraftnät som en riktlinje för affärsverkets investeringar under perioden 2023–2025 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 21 Energi, bet. 2022/23:NU3). De planerade investeringarna under perioden 2023–2025 beräknas uppgå till 27,3 miljarder kronor, varav ca 6,3 miljarder kronor avser 2023. I anslutning till förslaget i propositionen konstaterade regeringen att den höga investeringsvolymen ställer krav på planering, analys av resursåtgång samt uppföljning

och kontroll i verksamheten. Det är därför viktigt att Svenska kraftnät redovisar ekonomiska bedömningar, motiv för och konsekvenser av investeringar, underlag för prioriteringar och utfall av föregående investeringsplan.

I regleringsbrevet för 2023 anges att Svenska kraftnät särskilt ska redovisa behovet av samt arbetet med att öka överföringskapacitet inom Sverige på kort och lång sikt inklusive en tidsplan för det fortsatta arbetet samt effekterna av de åtgärder som har genomförts under året. Vidare ska affärsverket redovisa resultatet av sitt pågående arbete med att tillgängliggöra mer kapacitet i transmissionsnätet både till tillväxtområden och mellan elområdena, inklusive en redovisning av tekniska såväl som marknadsmässiga lösningar som kan ha potential att snabbare eller mer kostnadseffektivt öka kapaciteten i transmissionsnätet.

Nordisk nätutvecklingsutblick

De fyra nordiska transmissionsnätoperatörerna (Energinet i Danmark, Fingrid i Finland, Statnett i Norge och Svenska kraftnät) ger vartannat år ut en gemensam nordisk nätutvecklingsutblick (Nordic Grid Development Perspective, NGDP). Den senaste kom hösten 2021. Rapporten innehåller ett gemensamt nordiskt scenario, Klimatneutrala Norden, som antar en hög elförbrukningstillväxt i Norden – från nuvarande 400 TWh till 655 TWh 2040. Dessutom ökar den förnybara produktionskapaciteten avsevärt i scenariot.

NGDP-projektet undersökte även framtida systembehov utifrån scenariot. Resultaten pekar på en betydande ökning av överföringsbehovet i framtidens kraftsystem och därmed ett korresponderande behov av ökad nätkapacitet. Projektet omfattade tre fokusområdesstudier:

- Havsbaserad vind
- Nord-sydlig kraftöverföring
- Resurstillräcklighet i det framtida systemet.

Utöver detta har även statusen för fem nordiska korridorer för möjlig nätutbyggnad uppdaterats sedan den förra nordiska utblicken presenterades hösten 2019.

I regleringsbrevet för 2023 anges att Svenska kraftnät ska redogöra för resultat av verksamheten på nordisk nivå genom vidareutveckling av samarbetet mellan de nordiska respektive baltiska systemoperatörerna.

Elöverföring mellan länder

Sveriges elsystem är sammanbyggt med grannländernas elsystem genom ett flertal gränsöverskridande sammanlänkningslinjer. Handeln med el integreras också alltmer inom Norden och EU. Detta innebär möjligheter till en effektivare elmarknad och att balansera elsystemet vid topplastsituationer, vilket kommer att bli allt viktigare med ökande andelar väderberoende elproduktion i framtiden. Nettoexport av klimatsmart el kan även ersätta fossilbaserad elproduktion i andra delar av EU.

Sverige har redan en sammanlänkingsgrad på över 20 procent, vilket kan jämföras med EU-målet om att före 2030 sammanlänka minst 15 procent av EU:s elsystem.

Investeringar i stamnätet i norra Sverige

Efter en framställning av Svenska kraftnät i början av 2022 beslutade regeringen i mitten av april samma år om ett finansieringsbemyndigande med innebörden att affärsverket får möjlighet att gå vidare med åtgärds paketet Fossilfritt övre Norrland – Norrlandskusten. Åtgärds paketet omfattar investeringar på 8,4 miljarder kronor och syftar till att möta de stora effektbehov som beräknas uppstå utmed övre Norrlandskusten.

Paketet omfattar bl.a. tre nya systemförstärkande 400-kilovoltsledningar, en förstärkning eller reinvestering samt tre 400-kilovoltsstationer.

Riskberedskap inom elsektorn

Sedan den 5 januari 2020 är Energimyndigheten behörig myndighet enligt EU:s riskberedskapsförordning för elsektorn (2019/941). Förordningen syftar till att skapa en bättre samordning inom EU kring elkriser. Förordningen kräver att medlemsländerna samarbetar och har bestämmelser för hur de tillsammans bör förebygga, förbereda sig inför och hantera elkriser. Bakgrunden är de alltmer sammanlänkade elmarknaderna och elsystemen som medför att hanteringen av elkriser inte längre kan betraktas som en rent nationell uppgift.

I december 2022 fastställde Energimyndigheten den senaste versionen av den nationella riskberedskapsplanen för elsektorn i enlighet med den ovan nämnda EU-förordningen. Planen ska enligt samma förordning uppdateras senast vart fjärde år.

Bland de elkrissscenarier som tas upp i beredskapsplanen finns bl.a. cyberattacker och extrema väderhändelser. Utöver en redovisning av olika förfaranden vid en tidig varning om eller en faktisk elkris innehåller planen även ett avsnitt om förebyggande och förberedande åtgärder. Bland dessa omnämns bl.a. att Svenska kraftnät analyserar hot, risker och sårbarheter inom sitt ansvarsområde samt upprättar en nationell risk- och sårbarhetsanalys för elsektorn (produktion, distribution och handel med el) enligt bestämmelser i elberedskapslagen (1997:288).

Vissa förslag från Nätkoncessionsutredningen

I februari 2018 tillsatte regeringen en särskild utredare (Elsäkerhetsverkets generaldirektör Elisabet Falemo) med uppgift att se över regelverket för nätkoncessioner (dir. 2018:6). Den s.k. Nätkoncessionsutredningen överlämnade sitt betänkande Moderna tillståndprocesser för elnät (SOU 2019:30) till regeringen i juni 2019. Flera av utredningens förslag behandlades i regeringens proposition 2020/21:188 Moderna tillståndprocesser för elnät, som riksdagen tog ställning till i juni 2021 (bet. 2020/21:NU22). I propositionen redovisade regeringen att vissa övriga förslag i utredningens betänkande bereds vidare

inom Regeringskansliet. Det gällde bl.a. förslag om undantag från koncessionsplikt. Utredningen föreslog ett nytt undantag som underlättar delning av energi, t.ex. överföring av lokal förnybar energi eller nyttjande av energilagrar. Enligt undantaget ska ett internt lågspänningsnät för delning av energi få byggas eller användas utan tillstånd inom en egen fastighet och mellan byggnader och anläggningar som var och en även har en anslutning till en ledning eller ett ledningsnät som används med stöd av en nätkoncession. Det bör inte heller finnas någon begränsning i rätten att överföra el för annans räkning.

Vidare föreslog utredningen att ett område som omfattas av ett tillstånd enligt miljöbalken för en sådan verksamhet som avses i 21 kap. 13–15 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251) alltid ska anses vara ett sådant avgränsat område. Det bör inte heller finnas någon begränsning i rätten att överföra el för annans räkning.

Utökade undantag från kraven på nätkoncession

För att bygga och använda en starkströmsledning krävs koncession enligt 2 kap. 1 § ellagen. Regeringen får dock enligt 2 kap. 5 § ellagen bevilja undantag från kravet på koncession. Nätkoncessionsutredningen föreslog utökade undantag från koncessionsplikten och möjligheter till dispens. Flera av utredningens förslag på detta område har genomförts genom ändringar i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt 2 kap. 1 § ellagen (1997:857), den s.k. IKN-förordningen, som trädde i kraft den 1 januari 2022. Undantagen regleras i 22 a–c §§ IKN-förordningen.

I regleringsbrevet för 2021 fick Energimarknadsinspektionen i uppdrag att ytterligare analysera det svenska regelverket när det gäller undantag från kravet på nätkoncession. Den 20 december 2022 redovisade Energimarknadsinspektionen uppdraget i rapporten Slutna distributionssystem och interna nät – En analys av elmarknadsdirektivets bestämmelser om slutna distributionssystem och en översyn av undantagen från kravet på nätkoncession (Ei R2022:12). Inom ramen för uppdraget har Energimarknadsinspektionen bl.a. analyserat bestämmelserna i artikel 38 i elmarknadsdirektivet – som innehåller bestämmelser om slutna distributionssystem – i förhållande till regler om medborgarenergigemenskaper och gemenskaper för förnybar energi.

Bestämmelser om återkallelse av nätkoncession

Enligt 2 kap. 49 och 50 §§ ellagen finns det följande grunder på vilka en nätkoncession kan återkallas helt eller delvis:

1. om en ledning eller ett ledningsnät som omfattas av koncessionen inte längre behövs för en säker elförsörjning
2. om koncessionen inte längre behövs för att bygga eller använda den ledning som omfattas av koncessionen

3. om staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som omfattas av koncessionen eller
4. om koncessionen avser en utlandsförbindelse och nätkoncessionshavaren inte längre är ett transmissionsnätsföretag eller en juridisk person där ett sådant företag har ett bestämmande inflytande.

Därtill får en nätkoncession för linje återkallas helt eller delvis om nätkoncessionshavaren inte har färdigställt en ledning i rätt tid enligt vad som anges i 44 § ellagen.

Det kan nämnas att det i 3 kap. i den ovannämnda lagen om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar finns bestämmelser om tvångsförvaltning. I 1 kap. 5 § som omnämns i punkt 3 ovan anges att om en tillfredsställande förvaltning av en elektrisk anläggning sannolikt inte kan åstadkommas genom tvångsförvaltning eller en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kommer att bestå efter utgången av tiden för en tvångsförvaltning får staten, efter ansökan av nätmyndigheten, lösa anläggningen från ägaren.

Nätföretags möjligheter att driva laddpunkter för elfordon

När riksdagen våren 2022 tog ställning till regeringens proposition om genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet (prop. 2021/22:153, bet. 2021/22:NU21, rskr. 2021/22:309) behandlades också förslag om nätföretags möjligheter att äga, utveckla, förvalta eller driva laddpunkter för elfordon.

I propositionen konstaterade regeringen att enligt artikel 33.2 i elmarknadsdirektivet får distributionsnätsföretag inte äga, utveckla, förvalta eller driva gränssnitt där ett elfordon i taget kan laddas eller där batteriet på ett elfordon i taget kan bytas ut, utom då företaget äger sådana laddpunkter uteslutande för eget bruk. Medlemsstaterna får enligt artikel 33.3 dock tillåta undantag från förbudet, förutsatt att en rad villkor är uppfyllda.

Regeringen såg det som nödvändigt att införa ett förbud mot att distributionsnätsföretag äger, utvecklar, förvaltar eller driver laddpunkter som inte innehas uteslutande för eget bruk. Samtidigt ansåg regeringen att det i framtiden kan visa sig finnas skäl att undanta nätföretag från förbudet, exempelvis där det saknas alternativ eller i glesbefolkade delar av landet. Regeringen föreslog därför att det ska vara möjligt för regeringen att meddela föreskrifter om att Energimarknadsinspektionen får bevilja dispens i enskilda fall.

Det omnämnda förbudet och möjligheterna till undantag från detta har införts i 3 kap. 19 och 20 §§ ellagen (bet. 2021/22:NU21). Lagändringarna trädde ikraft den 1 juli 2022.

Ersättning för skada och intrång

Det finns bestämmelser i flera lagar om att mark får tas i anspråk med tvång, bl.a. i ledningsrättslagen (1973:1144). I samtliga av dessa lagar görs hänvisningar till ersättningsreglerna i 4 kap. expropriationslagen (1972:719). Reglerna om ersättning i expropriationslagen bygger på grundtanken att den vars fastighet eller rättighet tas i anspråk ska ha samma förmogenhetsställning efter expropriationen som om det inte hade skett någon expropriation (se t.ex. prop. 1971:122 s. 165 f. och prop. 2009/10:162 s. 41).

Den 1 augusti 2010 trädde nya bestämmelser i kraft som innebär höjningar av den ersättning som betalas vid expropriation och andra åtgärder där fastigheter tas i anspråk med tvång (prop. 2009/10:162, bet. 2009/10:CU21, rskr. 2009/10:362). Ändringarna avsåg ersättningsbestämmelserna i expropriationslagen och i de andra lagar som hänvisar till dessa bestämmelser. Lagändringarna syftade till att stärka äganderätten och innebar bl.a. att det ska göras ett schablonpåslag på expropriationsersättningen med 25 procent av fastighetens marknadsvärde eller marknadsvärdeminskning. Genom påslaget tas det ökad hänsyn vid värderingen av fastigheten till att fastighetsägaren ofrivilligt blir av med sin fastighet.

Våren 2019 beslutade riksdagen, på förslag av konstitutionsutskottet, om ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet (bet. 2018/19:KU27, rskr. 2018/19:281). Våren 2022 anförde regeringen i en skrivelse till riksdagen (skr. 2021/22:75) att tillkännagivandet inte var slutbehandlat och att den fråga som tillkännagivandet avser då fortfarande bereddes inom Regeringskansliet. I regeringens skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 som överlämnades till riksdagen i mars 2023 anger regeringen att den har som ambition att tillsätta en utredning som får i uppdrag att överväga frågor som rör det grundlagsreglerade egendomsskyddet. Punkten anges fortfarande inte som slutbehandlad.

Riksrevisionen granskar statens hantering av expropriation och andra markintrång

I januari 2023 inledde Riksrevisionen en granskning av statens hantering av expropriation och andra markintrång. Resultatet av granskningen kommer att presenteras i en rapport med planerad publicering i november 2023. Riksrevisionen har i tidigare granskningar funnit brister i hanteringen av markintrångs-ärenden, t.ex. när det gäller dokumentation och likabehandling.

Granskningen ska svara på om statens hantering av expropriation och andra former av markintrång är effektiv och likvärdig. Fokus kommer framför allt att ligga på om det finns systematiska skillnader, inom och mellan myndigheter, när det gäller att bestämma ersättningen för den aktuella marken. Granskningen är avgränsad till regeringen, Lantmäteriet och de myndigheter som har flest ärenden, däribland Svenska kraftnät.

Rapport om hantering av förfrågningar om anslutning eller om utökat abonnemang

I regleringsbrevet för 2022 fick Svenska kraftnät i uppdrag att analysera om dagens hantering av förfrågningar om anslutningar till stamnätet och av förfrågningar om ökat abonnemang är ändamålsenlig. Uppdraget redovisades den 24 februari 2023 i rapporten Hantering av förfrågningar om anslutning eller om utökat abonnemang.

Av rapporten framgår att det juridiska ramverket är tydligt i fråga om anslutningsplikten och krav på objektiva och icke-diskriminerande och i övrigt skäligen villkor för att ansluta till elnätet. För närvarande är det inte möjligt att införa andra styrande parametrar, t.ex. samhälls- eller miljönytta eftersom det saknas utrymme i både svensk och europeisk lagstiftning. En kartläggning av andra europeiska länders hantering av anslutningar har inte påvisat några större avvikelser från den svenska.

Rapporten visar dock att det finns några förbättringsåtgärder att genomföra för att hanteringen ska bli effektivare. Bland dessa märks

- att höja kravet på mognadsgraden vid ansökan om anslutning till stamnätet
- att tillåta att anslutningar som rymms inom befintligt nät kan anslutas medan anslutningar som kräver förstärkningsåtgärder får vänta
- att villkora kapacitet för att minska beroenden och konflikter
- att se över möjligheten att införa intressentpooler för aktörer som vill ansluta till nätet på land.

Affärsverket konstaterar att utmaningen med dagens process ligger i att hantera konflikter och beroenden på ett effektivt sätt tillsammans med anslutande parter.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Nätutbyggnad
- Ett robust elnät
- Övriga nätfrågor.

Nätutbyggnad

Utskottet instämmer med den uppfattning som framförs i några av motionerna när det gäller betydelsen av ett väl fungerande elnät för att den fortsatta elektrifieringen av flera olika samhällssektorer ska bli lyckosam. Ny överföringskapacitet behövs liksom även omfattande reinvesteringar i det befintliga nätet.

Utskottet kan konstatera att när det gäller transmissionsnätet – det statligt ägda nät med vilket el överförs långa sträckor med höga spänningsnivåer – pågår det ett omfattande arbete i Svenska kraftnäts regi med att hantera ett nät

som är i behov av förnyelse, samtidigt som affärsverket genomför anslutningsprojekt och systemförstärkningar. Till detta bör även läggas att Svenska kraftnät i sitt regleringsbrev 2023 får i uppdrag att särskilt redovisa behovet av samt arbetet med att öka överföringskapaciteten inom Sverige på kort och lång sikt inklusive en tidsplan för det fortsatta arbetet samt effekterna av de åtgärder som har genomförts under året. Vidare ska affärsverket redovisa resultatet av sitt pågående arbete med att tillgängliggöra mer kapacitet i transmissionsnätet både till tillväxtområden och mellan elområdena, inklusive en redovisning av tekniska såväl som marknadsmässiga lösningar som kan ha potential att snabbara eller mer kostnadseffektivt öka kapaciteten i transmissionsnätet. Svenska kraftnät har även i uppdrag att redogöra för resultatet av den verksamhet som bedrivs på nordisk nivå genom vidareutveckling av samarbetet mellan de nordiska respektive baltiska systemoperatörerna.

Förslaget om att ge Svenska kraftnät i uppdrag att bygga ut den ledningskapacitet som behövs om det fattas beslut om att öka effekten från den befintliga kärnkraften, avstyrks av utskottet. Det förefaller enligt utskottets uppfattning som mindre lämpligt att basera investeringsbeslut om nätförstärkningar på detta syfte innan den förmodade effekthöjningen har kommit närmare ett förverkligande. Överväganden om eventuella nätförstärkningar i anslutning till de befintliga kärnkraftverken kan på sikt också behöva inkludera frågor om det behov av nätkapacitet som följer av att ny kärnkraft tillkommer på dessa platser.

När det gäller förslaget om ett nytt mål för sammanlänkning av EU-ländernas elsystem kan utskottet först konstatera att Sveriges sammanlänkningskvot redan överstiger det gemensamma EU-målet. Andra EU-länder har inte alltid ett lika gott utgångsläge som Sverige med en redan väl integrerad nordisk-baltisk elmarknad och ytterligare utlandsförbindelser med andra EU-länder, exempelvis Polen. Mot denna bakgrund ser utskottet det som mindre lämpligt att uppmana regeringen att driva en linje som redan i detta läge innebär ytterligare en skärpning av EU:s sammanlänkningsmål i enlighet med vad som föreslås i motionen. Andra medlemsstaters förutsättningar att bidra till det nuvarande målet bör vägas in innan en mer ambitiös linje drivs från svensk sida.

Beträffande marksnål teknik och minskat markinträng vid utbyggnad av elnät som omnämns i en av motionerna ser utskottet det som en självklarhet att infrastrukturutbyggnad i allmänhet inte ska ta mer mark i anspråk än vad som är absolut nödvändigt. När det gäller elnätsutbyggnad och då kanske särskilt utbyggnad av stamnätet tenderar markanvändningsfrågor ofta att kretsa kring valet av teknik och att markägare eller andra intressenter inte sällan förordar markkabellosningar (kablifiering) framför luftledningarna eftersom markkablar bedöms leda till ett mer begränsat markinträng. Samtidigt är det inte alltid möjligt att välja kablifiering av tekniska eller ekonomiska skäl. Sammantaget ser utskottet det inte som motiverat för riksdagen att uttala sig till förmån för förslaget om att elnätsinfrastrukturen ska byggas ut på ett sätt som minimerar behovet av markinträng och där kravet på att använda marksnål teknik skärps.

När det gäller förslaget i en av motionerna om att göra elnätet samhällsägt vill utskottet påminna om att det s.k. transmissionsnätet redan ägs av staten och förvaltas av Svenska kraftnät. Om motionärerna med sitt förslag åsyftar en överföring av hela eller delar av distributionsnätet (regional- och/eller lokalnäten) bör det noteras att staten (via Vattenfall) eller kommunerna redan äger en inte oväsentlig del av elnätet på dessa nivåer. Mot bakgrund av detta drar utskottet slutsatsen att motionärernas förslag riktar in sig på den resterande delen av distributionsnätet som ägs av privata aktörer. Här är emellertid utskottets uppfattning att det inte kan anses finnas några övertygande skäl för att förorda ett brett offentligt övertagande av dessa nät antingen genom att de köps upp, konfiskeras eller övertas på något annat sätt. Samtidigt har utskottet självfallet inga synpunkter på att enskilda kommuner – vanligen via kommunala bolag – väljer att äga elnät och kanske även att utöka detta ägande om tillfälle bjuds.

Utskottet vill även framhålla att ett ändamålsenligt agerande från de privata nätägarna – i de fall dessa brister i något avseende – bör kunna uppnås på ett betydligt mer effektivt sätt än det som föreslås i motionen genom tillämpning av andra styrmedel som en välfungerande tillsyn och tillämpning av de bestämmelser i ellagen och underliggande författningar som reglerar nätverksamheten.

Sammanfattningsvis avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Ett robust elnät

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motionen om att det svenska elsystemet måste kunna stå emot cyberattacker, extremväder och annat som kan resultera i allvarliga elkriser. Utskottet anser också att denna fråga har fått ökad aktualitet efter Rysslands anfallskrig och de spända relationerna mellan Ryssland, EU och unionens medlemsstater.

Med hänvisning till en övertygelse om att kraftsystemets centrala betydelse är väl förankrad bland ansvariga myndigheter, företag m.fl. och till det riskberedskapsarbete som bedrivs på området ser utskottet inget behov av att riksdagen gör ett mer allmänt uttalande i linje med vad som föreslås i den ovan nämnda motionen. Motionen avstyrks därför.

Övriga nätfrågor

Enligt utskottets uppfattning bör riksdagen avslå motionsyrkandena där det efterfrågas dels en utredning som syftar till att modernisera ellagen, dels en modernisering av ellagen. Enligt utskottet pågår löpande en anpassning av ellagen både till bestämmelser i EU:s elmarknadsdirektiv och till snabba omvärldsförändringar på det energipolitiska området. Ytterligare betydande förändringar av EU:s regelverk är dessutom att vänta efter den översyn av elmarknadens design som nyligen har initierats. Något uttalande från riksdagen i linje med motionärens önskemål kan inte anses vara påkallat.

Utbyggnad av samhällsviktig infrastruktur tar ofrånkomligen mark- och vattenresurser i anspråk. När det gäller ersättning för markintrång i samband med elnätsutbyggnad kan utskottet konstatera att det finns bestämmelser i flera lagar om att mark får tas i anspråk med tvång, bl.a. i ledningsrättslagen. I samtliga av dessa lagar görs hänvisningar till ersättningsreglerna i 4 kap. expropriationslagen. I augusti 2010 höjdes de ersättningar som betalas vid expropriation och andra åtgärder där fastigheter tas i anspråk med tvång. Højningen syftade till att stärka äganderätten. Utöver detta vill utskottet påminna om att riksdagen i ett tillkännagivande har uppmanat regeringen att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet. Någon sådan kommitté har ännu inte tillsatts, men så sent som i mars 2023 angav regeringen att en utredning ska få i uppdrag att överväga frågor som rör det grundlagsreglerade egendomsskyddet. Vidare kan utskottet konstatera att Riksrevisionen i januari 2023 inledde en granskning av statens hantering av expropriation och andra markintrång vars resultat kommer att redovisas hösten 2023. Utskottet anser att det mot denna bakgrund inte finns skäl för riksdagen att bifalla förslaget i en av motionerna om att se över de nuvarande modellerna för ersättning vid markintrång.

Frågor om utökade undantag från kraven på nätkoncession lyfts fram i en av motionerna. Här kan utskottet konstatera att den s.k. Nätkoncessionsutredningen har föreslagit utökade undantag och att vissa av dessa också har införts på senare år. Därtill har Energimarknadsinspektionen haft i uppdrag att ytterligare analysera det svenska regelverket när det gäller undantag från kravet på nätkoncession. Inom ramen för uppdraget har Energimarknadsinspektionen bl.a. analyserat kraven på nätkoncession för s.k. medborgarenergigemenskaper och gemenskaper för förnybar energi. Utskottet anser inte att riksdagen bör föregripa regeringens fortsatta överväganden med anledning av Energimarknadsinspektionens analys, och förslagen i motionerna som gäller ytterligare undantag från kraven på nätkoncession bör därför avslås. Utskottet anser att riksdagen också kan avslå förslaget om att bestämmelserna för återkallande av nätkoncession bör skärpas. Här upplever utskottet inte att problemet är av den dignitet som motionärerna antyder utan att den nuvarande regleringen av möjligheterna till återkallelse i ellagen och om tvångsförvaltning och inlösen i lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar är tillräcklig.

Utskottet är inte heller övertygat om att behovet dels av en ökad regional samplanering av elnätsinfrastruktur, dels av en ökad transparens när det gäller de ärenden som gäller anslutning till stamnätet är av en sådan magnitud att det finns skäl för riksdagen att vidta några åtgärder med anledning av de förslag på dessa områden som finns i en av motionerna.

Avslutningsvis föreslår utskottet att riksdagen ska avslå förslaget i en av motionerna om att regeringen ska se över gränserna i nätregleringen för att befintlig vindkraft inte ska behöva minska sin produktion av lönsamhetsskäl.

Eftersom förslaget saknar närmare motivering har utskottet haft svårt att avgöra vad yrkandet åsyftar. Enbart av det skälet bör det inte ligga till grund för något uttalande från riksdagens sida.

Med det anförda avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Tillståndsprocesser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som på olika sätt gäller de tillståndsprocesser som hänger samman med utbyggnaden av elinfrastruktur. Utskottet instämmer i motionärernas uppfattning om vikten av att det arbete som har pågått under de senaste åren med att reformera ramverken för bl.a. miljöprövningar måste fortsätta i högt tempo i syfte att förkorta handläggningstider och öka förutsägbarheten i dessa processer.

Jämför reservation 21 (V, C), 22 (S, C), 23 (MP) och 24 (C) samt särskilt yttrande 3 (SD).

Motionerna

Tillståndsprocesser och stamnätskoncessioner

I partimotion 2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) understryker motionärerna att tillståndsprocessen för stamnätskoncessioner måste snabbas på. Flaskhalsarna i elnätet och den långsamma tillståndsgivningen är, enligt motionärerna, två av de stora problemen med det svenska elnätet i dag. I yrkande 21 begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner.

Tillståndsprocesser och byggtider

Sveriges elnät är i stort behov av utbyggnad och utveckling, framhålls det i partimotion 2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP). Miljöpartiet vill uppgradera det svenska elnätet så att hela landet får ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar mer förnybar el. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande till regeringen om att halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden av stamnät med minst två år genom regelförändringar som föreslås i den statliga utredningen om moderna tillståndsprocesser för elnät (yrkande 27).

Med elektrifiering av den tunga industrin och stora delar av transportsektorn ökar behovet av förnybar el och robusta elnät som kan överföra stora mängder el, anför det i partimotion 2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP). Motionärerna vill halvera tiden för byggande av elnät och förkorta den tid det

tar att bygga stamnät med minst två år genom regelförändringar, bättre samordning samt kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet. Ett tillkännagivande med den innebörden efterfrågas i yrkande 57.

Sverige ska ha högt satta miljömål för industriell verksamhet och där samråd med berörda intressen fungerar väl. Detta framhålls i kommittémotion 2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S). Däremot ser motionärerna det som besvärande att tillståndprocesserna inte sällan är utdragna och svårförutsägbara, vilket riskerar att påtagligt försvåra investeringar i elnäts- och elproduktionsutbyggnad. I yrkande 5 efterfrågar motionärerna därför ett tillkännagivande om snabbare och effektivare tillståndprocesser.

Ett liknande förslag finns även i kommittémotion 2022/23:944 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 7. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med ytterligare förslag för att förkorta tillståndstiderna. Vidare pekar motionärerna på att det finns en potential att minska tiden för tillståndprocesserna genom att förenkla ytterligare när det gäller att ge undantag från krav om nätkoncession för verksamheter som redan har miljöprövats. Med anledning av det begär motionärerna i yrkande 8 ett tillkännagivande om att regeringen ska tydliggöra undantaget för redan miljöprövade verksamhetsområden. Motionärerna föreslår i yrkande 9 även ett tillkännagivande om att kravet på medgivande från den som ska bevilja koncessionen för att inleda förrättning om ledningsrätt ska tas bort. Enligt motionärerna skulle detta kunna förkorta tillståndprocesserna.

Leveranssäker elproduktion, t.ex. kärnkraft, ersätts av väderberoende energislag samtidigt som nödvändiga förstärkningar av överföringskapaciteten i elnäten dröjer. Detta konstaterar Tobias Andersson m.fl. (SD) i kommittémotion 2022/23:950. Enligt motionärerna beror detta ofta på utdragna tillståndprocesser. Motionärernas målsättning är ett regelverk som medger en halvering av dagens ledtider. I yrkande 13 begär motionärerna ett tillkännagivande till regeringen om att den ska verka för att ytterligare förkorta tillståndprocesserna för elnätsutbyggnad.

Utan närmare motivering begär Emma Berginger m.fl. (MP) i kommittémotion 2022/23:2262 yrkande 32 ett tillkännagivande till regeringen om att halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden av stamnät med minst två år genom regelförändringar, bättre samordning samt kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet.

Övriga frågor om tillståndprocesser

I Centerpartiets partimotion 2022/23:2190 av Annie Löf m.fl. konstateras det att det finns undantag från koncessionsplikt för en rad områden. Dessa undantag tillämpas dock inte på något systematiskt eller förutsägbart sätt. Motionärerna anser att undantag från krav på koncession ska tillämpas oftare. I yrkande 159 begär de ett tillkännagivande om att undanta redan miljöprövat verksamhetsområde från kravet på koncession och därigenom möjliggöra en snabbare elnätsutbyggnad.

Med hänvisning till behovet av mer el för att kunna ställa om ståltillverkningsprocessen i Oxelösund pekar Sofia Amløh m.fl. (S) i motion 2022/23:1588 på vikten av förstärkt kraftöverföring. Motionärerna ser det som önskvärt att snåriga tillståndsprocesser inte försenar satsningen ännu mer. De föreslår därför ett tillkännagivande till regeringen om att den ska verka för en snabbare och effektivare tillståndsprocess, där större hänsyn tas till klimatvinster.

När intresset för grön industri växer i Norrland kan man inte ha väntetider på upp till tio år för de tillståndsprocesser och det utrymme i elnätet som krävs. Denna uppfattning redovisas i motion 2022/23:207 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C). I yrkande 3 begär motionärerna ett tillkännagivande till regeringen om att ha som målsättning att halvera tiderna för tillståndsprocesserna.

Bakgrund och pågående arbete

Moderna tillståndsprocesser för elnät

Våren 2021 behandlade riksdagen regeringens proposition Moderna tillståndsprocesser för elnät (prop. 2020/21:188). I propositionen föreslog regeringen ändringar i bl.a. ellagen (1997:857) som syftar till att det ska bli enklare att bygga ut elnätet i Sverige och att tillståndsförfarandena ska bli mindre resurskrävande både för elnätsföretagen och för de berörda myndigheterna. I propositionen fanns det även förslag som syftade till att göra det lättare att inleda en ledningsförrättning (se vidare nedan).

Riksdagen biföll regeringens förslag i propositionen (bet. 2020/21:NU22, rskr. 2020/21:415) och lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2021.

Elektrifieringsstrategin och tillståndsprocesser

I den elektrifieringsstrategi som presenterades i februari 2022 konstaterade regeringen att utbyggnaden av transmissionsnätet under 2000-talet har hamnat på en lägre nivå än den planerade. I genomsnitt har ca 70 procent av utbyggnadsbehovet ett enskilt år realiserats. Orsakerna till detta anges vara många, men regeringen nämnde bl.a. att utdragna tillståndsprocesser spelar en stor roll.

Mot den bakgrunden rubricerades en av elektrifieringsstrategins tolv punkter Kortare ledtider. Under denna rubrik konstaterade regeringen att avsevärt kortare ledtider för utbyggnaden av nya elnät är en helt central fråga för att möjliggöra en snabb klimatomställning genom elektrifiering.

Resursförstärkning till Energimarknadsinspektionen

I budgetpropositionen för 2023 konstaterade regeringen att den omfattande elektrifiering som samhället står inför ställer stora krav på effektiva och snabba tillståndsprocesser för elnät. En förutsättning för att kunna förkorta ledti-

dena är, enligt regeringen, att Energimarknadsinspektionen kan möta nätföretagens investeringsplaner och inte blir en flaskhals i processen. Regeringen föreslog därför att Energimarknadsinspektionen skulle tillföras ytterligare medel. Anslaget till myndigheten föreslogs öka med 25 miljoner kronor 2023 för tillståndprocesser m.m. och med 20 miljoner kronor för 2024 respektive 2025. Riksdagen följde regeringens förslag.

I regleringsbrevet till Energimarknadsinspektionen för 2023 har regeringen angett målet att antalet avgjorda ärenden av typen nya ansökningar om nät-koncession för linje, dvs. ansökningar om tillstånd för nya kraftledningar, ska vara högre under 2023 än det var under 2022.

En modern och effektivare miljöprövning

I augusti 2020 beslutade regeringen om direktiv till en särskild utredare (chefs-rådmannen Peter Ardö) att se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna förslag på de ändringar och åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning (dir. 2020:86 och dir. 2021:57). Utredningen antog namnet Miljöprövningsutredningen.

I juni 2022 överlämnade utredningen betänkandet Om prövning och om-prövning – en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33) till regeringen. Betänkandet skickades ut på remiss under hösten 2022 och förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Tidöavtalet om miljö tillståndsprocesser

I det tidigare nämnda s.k. Tidöavtalet anges att det kommer att tillsättas en utredning för att förenkla och förkorta miljö tillståndsprövningen enligt miljö-balken genom att göra den mer flexibel, effektiv och förutsebar. Syftet är att säkra näringslivets konkurrenskraft och den svenska industriproduktionen och att främja en grön omställning med export av klimatvänliga produkter och teknik. I uppdraget ska bl.a. ingå att nyttja befintlig flexibilitet i EU-regelverket för att öka förutsebarheten och minska tidsåtgången i miljö tillståndsprocessen. Vidare anges det att antalet myndigheter som för statens talan i tillståndsärenden bör begränsas. Utredningen ges en tydlig instruktion att inhämta och beakta synpunkter från näringslivet. I avtalet sägs det också att delar av Miljöprövningsutredningens förslag kommer att genomföras.

Kortare ledtider för elnätsutbyggnad

I september 2021 gav regeringen Energimarknadsinspektionen i uppdrag att tillsammans med Lantmäteriet och länsstyrelserna utveckla och testa nya arbetssätt för hantering av de tillstånd och rättigheter som krävs för att bygga ut eller förstärka det svenska elnätet. Det konstateras att många av tillståndsprocesserna för att bygga ut eller förstärka elnätet i dagsläget tidsmässigt följer efter varandra. Samtidigt bedöms det kunna finnas stora tidsvinster i att i högre utsträckning pröva dessa ärenden parallellt och koordinerat.

Energimarknadsinspektionen ska tillsammans med Lantmäteriet och relevanta länsstyrelser koordinera sina respektive arbetssätt och processer i syfte att förkorta tiden för den samlade hanteringen av ett antal viktiga och utvalda elnätsprojekt kopplade till uppdraget. Detta innebär bl.a. att myndigheterna ska undersöka om det finns möjlighet att minska ledtiderna mellan provningens steg samt om det är möjligt att förkorta ledtiderna genom att handlägga olika delar av en ansökan parallellt och om möjligt i fas.

Arbetets resultat och slutsatser ska slutredovisas till Regeringskansliet senast den 1 maj 2023.

I regleringsbrevet för 2023 gav regeringen i uppdrag åt Energimarknadsinspektionen att utveckla arbetssätt och parallella processer för provning av nät-koncession för elnät. Myndigheten ska även genomföra resultat och lärdomar från det nyssnämnda uppdraget att utveckla arbetssätt och parallella processer för kortare ledtider för elnätsutbyggnad i den ordinarie verksamheten. Uppdraget ska redovisas senast den 25 november 2024.

Pilotprojekt vid Norrlandskusten för kortare ledtider

I avsnittet om nätfrågor ovan omnämns det omfattande åtgärds paketet Fossilfritt övre Norrland – Norrlandskusten. Här bör nämnas att paketet har utformats som ett pilotprojekt med syftet att förkorta ledtider i investeringsprocesserna med inriktning på att halvera ledtiderna.

Klimatråtsutredningen om utbyggnaden av elnätet

I maj 2022 lämnade Klimatråtsutredningen sitt slutbetänkande Rätt för klimatet (SOU 2022:21). Betänkandets del II hade rubriken Underlätta byggande av elnät och innehöll flera förslag och åtgärder för att möjliggöra en snabbare utbyggnad av elnätet. Utredningen har sett över lagstiftningen i syfte att förbättra förutsättningarna för att planering och provningar som berör elnätsutbyggnad ska ta hänsyn till elektrifieringens betydelse för klimatomställningen i syfte att bidra till en snabbare process för att förnya, förstärka och bygga ut elnätet.

Klimatråtsutredningens betänkande remitterades under hösten 2022. I en interpellationsdebatt om vindkraftsutbyggnad den 9 februari 2023 konstaterade statsrådet Ebba Busch följande:

Jag ska säga något om tillståndsprocesserna. Det handlar om både elproduktion och elöverföring. Där pågår ett viktigt arbete med två utredningar, Klimatråtsutredningen och Miljöprövningsutredningen, som kommer att få effekt på vindkraften.

En vägledning om elnät vid planering

I regleringsbrevet för 2023 fick Boverket i uppdrag att ta fram en vägledning för tillämpningen av plan- och bygglagen (2010:900) i syfte att öka kommunernas kunskaper om hur de kan beakta elnätets behov i sin planering, t.ex. för att avgöra hur mark som redan används för ledningar och elnätsanläggningar

kan skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra användandet av dem. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2023.

Om tillståndsprocesser i den myndighetsgemensamma uppföljningen av samhällets elektrifiering

I den första avrapporteringen i december 2022 av den tidigare omnämnda myndighetsgemensamma uppföljningen av samhällets elektrifiering och utvecklingen av elsystemet inklusive elproduktionen berörs även frågor om tillståndsprocesser. De inblandade myndigheterna konstaterar bl.a. följande:

På kort sikt, fram till 2035, behöver utbyggnadstakten av elproduktion och elnät vara historiskt hög om vi ska ha möjlighet att möta det ökade elbehovet som bedöms komma att efterfrågas [...] På länge sikt, till 2045, kan potentialen vara hög för både havsbaserad vindkraft samt kärnkraft. Detta kan däremot kräva att tillståndsprocesser påskyndas och att regelverk ändras. Aktörer behöver effektiva och långsiktiga spelregler på marknaden för att kunna investera och bidra till utvecklingen [...] Ledtider och tillståndsprocesser utgör utmaningar för både produktion och elnät på kort och lång sikt. Långa ledtider är även en utmaning för utbyggnaden av laddinfrastruktur där ledtider för tillgång till elnätet är ett problem.

— — —

Det pågår parallella regeringsuppdrag som undersöker möjligheterna att korta ledtider för nya elnät och laddinfrastruktur. Nuläget för dessa ledtider är känt och arbete pågår med identifiering och implementering av ledtidsförkortande åtgärder. Under de kommande årens uppföljningsarbete ska utvecklingen för ledtiderna följas upp för att verka för en samhällsgemensam målsättning om i genomsnitt halverade ledtider till 2025. Arbetet kommer att bedrivas i form av en nationell dialog med ett stort antal aktörer som har olika ansvar i processen med att utveckla elnätet i Sverige.

Regulatoriska sandlådor

I kommissionens plan för att minska beroendet av ryska fossila bränslen och påskynda energiomställningen (C/2022/3219) av den 18 maj 2022 ingår ett antal rekommendationer för att snabba på tillståndsprocesser för förnybar energi. Medlemsstaterna uppmuntras bl.a. att införa s.k. regulatoriska sandlådor inom ramen för vilka det kan beviljas tidsbestämda undantag från nationella, regionala eller lokala regelverk för innovativa tekniker, produkter, tjänster eller arbetsätt. Undantagen ska underlätta tillståndsgivningen för utbyggnad och systemintegration av förnybar energi, lagring och andra tekniker för ett fossilfritt energisystem.

Energimarknadsinspektionen har i ett egeninitierat projekt utrett förutsättningar och tagit fram ett förslag för hur en modell för försöksverksamhet och regulatoriskt lärande i form av regulatoriska sandlådor kan genomföras i Sverige. Projektet redovisades i en rapport i mars 2023 (EI R2023:03 Innovationscenter och regulatoriska sandlådor – Modellförslag och implementering för energimarknaderna i Sverige).

Under det andra kvartalet 2023 avser kommissionen att presentera en mer detaljerad strategi för användningen av regulatoriska sandlådor.

Ledningsrättsförrättning och koncessionsprövning

När riksdagen våren 2021 behandlade regeringens proposition Moderna tillståndprocesser för elnät (prop. 2020/21:188) berördes även frågor om koncessionsprovningens förhållande till en ledningsrättsförrättning. Regeringen föreslog att den myndighet som prövar frågan om beviljande av koncession ska få godkänna att en viss del av en ledningsrättsförrättning inleds, om förrättningen avser ledningsrätt för en starkströmsledning. Några remissinstanser, däribland Energiföretagen Sverige, Vattenfall AB och Ellevio AB, ansåg att det är ett onödigt extra led att Energimarknadsinspektionen ska ge medgivande till att lantmäterimyndigheten inleder en förrättning.

Regeringen motiverade sitt förslag med att en rättssäker hantering underlättas om Energimarknadsinspektionen har kännedom om förrättningen. Risken är också mindre att lantmäterimyndigheten inleder en förrättning som inte leder till ett beslut i ledningsrättsfrågan. Utrymmet för en samtidig prövning kan i stället ökas genom att prövningsmyndigheten i koncessionsärendet kan begränsa sitt medgivande till att avse endast en viss del av förrättningen.

I ett par motioner förordades tillkännagivanden – i likhet med de ovan refererade remissinstanserna – om att ta bort kravet på medgivande från Energimarknadsinspektionen för att lantmäterimyndigheten ska få inleda en förrättning för att pröva en fråga om ledningsrätt.

Utskottet anförde för sin del att eftersom ett medgivande kan lämnas i betydligt fler fall än vad som hittills varit fallet möjliggörs fler delvis parallella processer hos Energimarknadsinspektionen och lantmäterimyndigheten. Regeringens bedömning är att detta skulle kunna förkorta tiden för att få nödvändig markåtkomst och bygga en ledning. Utskottet välkomnar denna ändring. Utskottet såg det också som tänkbart att motionärernas förslag skulle kunna förkorta processen ytterligare, men såg inga skäl att göra en annan bedömning än regeringen i fråga om att en rättssäker hantering underlättas om Energimarknadsinspektionen har kännedom om förrättningen. Motionsyrkanterna avstyrktes (bet. 2020/21:NU22).

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Tillståndprocesser och stamnätskoncessioner
- Tillståndprocesser och byggtider
- Övriga frågor om tillståndprocesser.

Tillståndsprocesser och stamnätskoncessioner

Enligt utskottets uppfattning råder det en bred politisk enighet om vikten av förstärkningar av stamnätet. Det handlar både om att bygga bort flaskhalsar i systemet och om att rusta nätet för att kunna hantera en annan produktionsmix än den som en gång låg till grund för dagens dimensionering. I december 2022 godkände riksdagen enhälligt Svenska kraftnäts investeringsplan för de kommande tre åren. Planen omfattar betydande såväl investeringar i ny överföringskapacitet som reinvesteringar i befintlig infrastruktur.

Utskottet kan inte heller se att det råder politisk oenighet om att de tillståndsprövningar som föregår ett förverkligande av de planerade investeringarna i stamnätet ska genomföras på ett skyndsamt och effektivt sätt. Flera utredningar har dessutom på senare tid adresserat frågor om hur dessa processer ska kunna snabbas på.

Mot den bakgrunden finner utskottet det inte motiverat för riksdagen att ställa sig bakom begäran om att regeringen ska ge de ansvariga myndigheterna i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Tillståndsprocesser och byggtider

I flera motioner understryks vikten av förenklingar och ett ökat tempo i olika tillståndsprocesser med koppling till kraftsystemets nödvändiga reformering och utbyggnad. Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av att det arbete som har pågått under de senaste åren med att reformera ramverken för bl.a. miljöprövningar måste fortsätta i högt tempo i syfte att förkorta handläggningstider och öka förutsägbarheten i dessa processer. Utskottet har i grunden inte heller någon annan uppfattning än att det finns ett värde i att reformarbetet bygger på en strävan om att nå en bred politisk samsyn för att förändringarna ska bli hållbara över tid och därmed även skapa förutsägbarhet för investerare.

Utskottet kan inte se att regeringen har en uppfattning som avviker i någon avgörande utsträckning från detta synsätt, och mot den bakgrunden finns det inte några tillräckligt tungt bärande skäl för riksdagen att bifalla förslagen i de här aktuella motionerna. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Övriga frågor om tillståndsprocesser

Utskottet har tidigare redovisat sin syn på förslag om utökade undantag från kraven på nätkoncession. I en av motionerna som är aktuell i detta avsnitt ses en utökad tillämpning av de gällande undantagsbestämmelserna som ett sätt att snabba på tillståndsgivningen och det framförs även önskemål om ytterligare undantagsmöjligheter av det skälet, i det här fallet för områden som redan har miljöprövats.

Utskottet hänvisar på nytt till det arbete som för närvarande bedrivs med att se över såväl miljöprövningsprocessen som bestämmelserna om undantag från nätkoncession i ellagen. Något uttalande från riksdagens sida innan detta arbete har slutförts anser utskottet inte vara nödvändigt.

Utskottet är inte heller berett att sluta upp bakom förslaget om att målsättningen bör vara att halvera tiden för tillståndprocesserna. En sådan målsättning ser utskottet visserligen som vällovlig, men det bör i första hand vara regeringens uppgift att föreslå en lämplig nivå med beaktande av utfallet bl.a. av den fortsatta beredningen av Miljöprövningsutredningens respektive Klimaträttsutredningens förslag och med hänsyn till viktiga effektivitets- och rättssäkerhetsaspekter.

Med det anförda avstyrks motionsyrkandena.

Anslutning av havsbaserad vindkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller anslutning av havsbaserad vindkraft till elnätet. Utskottet hänvisar bl.a. till att Svenska kraftnät för närvarande överväger olika anslutningsalternativ och till att en särskild utredare ser över reglerna om de avgifter som elnätsföretag tar ut för att ge tillgång till nät och annan infrastruktur.

Jämför reservation 25 (S, C, MP), 26 (V) och 27 (C) samt särskilt yttrande 4 (S, MP).

Motionerna

I Vänsterpartiets partimotion 2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. ses en stor potential i vindkraften. För att underlätta utbyggnaden anser motionärerna att anslutningsavgifterna för havsbaserad vindkraft bör slopas. I yrkande 8 begär de ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med en redogörelse för hur man går till väga för att avskaffa anslutningsavgiften för den havsbaserade vindkraften.

I Centerpartiets partimotion 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. slås det fast att vindkraften är det energislag som går snabbast att bygga ut och som kan producera el till låga priser. I yrkande 135 begärs ett tillkännagivande om att regeringen och Svenska kraftnät ska prioritera havsbaserad vindkraft i södra Sverige.

Sverige behöver fullfölja utbyggnaden av den havsbaserade vindkraften, framhålls det i kommittémotion 2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S). Mot den bakgrunden föreslås i yrkande 6 ett tillkännagivande om att Svenska kraftnäts planerade insatser för anslutning av havsbaserad vindkraft ska fortsätta.

Bakgrund och pågående arbete

Undantag från avgifter för anslutning av havsbaserad vindkraft

För anslutning av elproduktion till elnätet, t.ex. havsbaserad vindkraft, har Sverige ett system där den anslutande parten står för alla kostnader som uppkommer på grund av anslutningen.

Översyn av regleringen av avgifter på el- och naturgasområdena

I mars 2022 gav regeringen en särskild utredare uppdraget att se över reglerna om de avgifter som elnäts- och naturgasföretagen tar ut för att ge tillgång till nät och annan infrastruktur (dir. 2022:20). Syftet med utredningen är att åstadkomma ett regelverk som är förenligt med elmarknadsdirektivet respektive gasmarknadsdirektivet. Vidare är syftet att på ett tydligt sätt ta till vara kundernas intressen och nätföretagens roll i utvecklingen och utbyggnaden av el- och naturgasnäten i Sverige för att på bästa sätt kunna möta nuvarande och framtida utmaningar.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2023.

Vindkraft i Tidöavtalet

Enligt överenskommelsen mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna (det s.k. Tidöavtalet) har vindkraft en viktig plats i energimixen men ska byggas på konkurrensneutrala villkor och med hänsyn till miljön och lokala intressen. Det slås vidare fast att planen att låta elnätskollektivet subventionera den havsbaserade vindkraftens elnätsanslutningar stoppas. I avtalet anges det också att principen om att den som ansluter till elnätet ska stå för de kostnader anslutningen orsakar ska upprätthållas även till havs. Utöver detta innehåller överenskommelsen en skrivning om att det pågående uppdraget till Havs- och vattenmyndigheten (HaV) att utreda frågor om exklusivitet för anläggande av vindkraftsparker behöver breddas till Svenska kraftnät. Utgångspunkten ska vara att alla produktionsslag bär sina egna kostnader.

Anslutning av vindkraftsparken vid Kriegers flak

Den 16 februari 2023 beslutade regeringen om att ge tillstånd enligt kontinentalsockellagen (1966:314) till Vattenfall att lägga ut de undervattenskablar som krävs för att driva den planerade vindkraftsparken Kriegers flak i södra Östersjön.

För den aktuella etableringen finns sedan tidigare flera tillstånd som också krävs för att kunna uppföra och driva parken, bl.a. regeringens tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon liksom mark- och miljödomstolens tillstånd enligt miljöbalken till arbeten i vatten och Natura 2000-tillstånd inom territoriet.

Svenska kraftnät om anslutningar eller om utökat abonnemang

I slutet av februari 2023 redovisade Svenska kraftnät ett regeringsuppdrag om hanteringen av förfrågningar om anslutning eller om utökat abonnemang. Affärsverket bedömer att dagens hantering visserligen är ändamålsenlig men att det finns utrymme för att utveckla den. Analysen visar att det juridiska ramverket är tydligt i fråga om anslutningsplikten och krav på objektiva och icke-diskriminerande och i övrigt skäligen villkor för att ansluta till elnätet. Där- emot är det för närvarande inte möjligt att införa andra styrande parametrar, t.ex. samhälls- eller miljönytta eftersom det, enligt affärsverket, saknas utrym- me för detta i både svensk och europeisk lagstiftning. Rapporten visar dock att det finns vissa förbättringsåtgärder att genomföra för att hanteringen ska bli effektivare. Det handlar bl.a. om att

- höja kravet på mognadsgraden vid ansökan om anslutning till stamnätet
- tillåta att anslutningar som ryms inom befintligt nät kan anslutas medan anslutningar som kräver förstärkningsåtgärder får vänta
- villkora kapacitet för att minska beroenden och konflikter
- se över möjligheten att införa intressentpooler för aktörer som vill ansluta till nätet på land.

Affärsverket konstaterar också att utmaningen med dagens process ligger i att hantera konflikter och beroenden på ett effektivt sätt tillsammans med anslu- tande parter.

Havsplaner och vindkraft

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) ansvarar för att ta fram havsplaner för Sverige. Planerna ska visa statens samlade syn på hur havet ska användas. Ett mål som anges i havsplanen är att skapa förutsättningar för utvecklad energi- överföring och förnybar elproduktion i havet. Det anges bl.a. att havsplanerna ska bidra till att skapa förutsättningar för Sveriges framtida behov av utvinning av förnybar energi, inklusive havsbaserad vindkraft. I mitten av februari 2022 beslutade regeringen om Sveriges första havsplaner. De tre havsplanerna om- fattar Bottniska viken, Östersjön respektive Västerhavet. I dessa pekas bl.a. områden ut för elöverföring och energiotvinning och möjliggör en snabbare utbyggnad av 20–30 TWh vindkraft. Samtidigt fick Energimyndigheten i upp- drag att tillsammans med andra berörda myndigheter peka ut lämpliga om- råden för ytterligare 90 TWh elproduktion till havs.

Det första steget, att identifiera fler områden med potential för havsbaserad vindkraft, rapporterades till regeringen den 31 mars 2023 (ER 2023:12 Förslag på lämpliga energiotvinningsområden för havsplanerna). Energimyndigheten konstaterar att den havsbaserade vindkraften har stor potential i Sverige och att den är särskilt angelägen i de södra delarna av landet, där havsbaserad vind- kraft är ett av få alternativ för att bygga ut storskalig ny elproduktion till 2030- talet. Samtidigt konstaterar myndigheten att en hållbar utbyggnad kräver god

planering som tar hänsyn till de olika näringar och intressen som redan finns i Sveriges havsområden.

Energimyndighetens rapport kommer att vara ett viktigt planeringsunderlag för HaV:s fortsatta arbete med att utarbeta ett förslag på nya havsplaner till december 2024.

Samexistens mellan havsbaserad vindkraft och vissa andra intressen

I början av mars 2023 redovisade HaV och Energimyndigheten ett uppdrag från februari 2022 om att göra en kunskapssammanställning om möjligheterna och förutsättningarna för samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård. Myndigheterna konstaterar bl.a. att det regelverk som tillämpas vid etablering av havsbaserad vindkraft är omfattande och komplext, i synnerhet när det gäller reglering av dess miljöeffekter. Samtidigt saknas det regler som uttryckligen tar sikte på samexistens med andra verksamheter. Såväl i Sverige som i andra länder är erfarenheten av att pröva samexisterande verksamheter inom havsbaserade vindkraftsparker begränsad. För den havsbaserade vindkraften är bristen på förutsägbarhet i tillståndsprocessen, både för staten och för projektören, en viktig utmaning för samexistens och möjliggörande av ny elproduktion. Sveriges nuvarande etableringssystem har begränsade möjligheter att, på en strategisk nivå, styra utbyggnad av havsbaserad vindkraft med hänsyn till kumulativa effekter på miljön och andra verksamheter, och därmed till samexistensmöjligheter.

I rapporten presenteras argument för ett ändrat etableringssystem med starkare statlig styrning av var havsbaserad vindkraft får lokaliseras. Argumenten lyfter bl.a. möjligheterna till utökad styrning utifrån nytta i elsystem, potentialen för samexistens och bedömning av kumulativa effekter samt större kontroll över takten på etableringen och kunskapsinsamling.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Svenska kraftnät och anslutning av havsbaserad vindkraft
- Avskaffad anslutningsavgift för havsbaserad vindkraft
- Prioritering av havsbaserad vindkraft i södra Sverige.

Svenska kraftnät och anslutning av havsbaserad vindkraft

Utskottet kan konstatera att vindkraft är en viktig del i den svenska kraftproduktionsmixen och att den havsbaserade vindkraften kommer att kunna bidra i större utsträckning än i dag. För att detta ska vara möjligt är det nödvändigt att vindkraftsparker till havs kan ansluta till stamnätet. Här finns fler olika alternativa lösningar som Svenska kraftnät överväger. Utskottet kan inte se att

affärsverkets arbete på detta område inte fortgår. Att vindkraftsföretags intresse av att etablera sig på en viss plats sjunker till följd av att de måste finansiera anslutningen till stamnätet själva är möjligen en faktor som minskar belastningen på Svenska kraftnät. Någon uppmaning från riksdagen till regeringen om att Svenska kraftnäts planerade insatser bör fortsätta, anser utskottet med hänvisning till det anförda inte vara påkallad.

Motionsyrkandet avstyrks därmed.

Avskaffad anslutningsavgift för havsbaserad vindkraft

Utskottet är inte berett att förorda att anslutningsavgiften för den havsbaserade vindkraften avskaffas så som förordas i en motion. Att ensidigt subventionera ett enskilt förnybart kraftproduktionsslag på detta sätt är sannolikt inte kostnadseffektivt och skulle därtill på ett ogenomtänkt sätt gynna just denna produktion på bekostnad av andra förnybara eller fossilfria produktionsslag.

Oaktat detta ställningstagande är utskottet medvetet om att det finns olika uppfattningar bland riksdagens partier om vem eller vilka som ska bära anslutningskostnaderna för den havsbaserade vindkraften. Den frågan lämnar utskottet emellertid utan närmare överväganden i detta läge.

Utskottet vill dessutom påminna om att en särskild utredare för närvarande har i uppgift att se över reglerna om de avgifter som elnäts- och naturgasföretagen tar ut för att ge tillgång till nät och annan infrastruktur. Uppdraget kommer att redovisas under hösten 2023.

Med det anförda avstyrks motionsyrkandet.

Prioritering av havsbaserad vindkraft i södra Sverige

Havsbaserad vindkraft har stor potential att bidra till elproduktionen inte minst i de södra delarna av landet, där andra storskaliga produktionsalternativ saknas eller har svårt att samexistera med andra intressens anspråk. Den havsbaserade vindkraftens potential i de södra delarna av landet lyfts även fram av Energimyndigheten i det nyligen presenterade underlag som ska vara en del av HaV:s pågående arbete med att ta fram förslag till nya havsplaner till slutet av 2024. Dessa planer ska bl.a. bidra till att skapa förutsättningar för Sveriges framtida behov av utvinning av förnybar energi, inklusive havsbaserad vindkraft.

I detta sammanhang vill utskottet också påminna om att Energimyndigheten och HaV i februari 2023 redovisade en studie om samexistens mellan havsbaserad vindkraft och vissa andra intressen. I denna studie konstateras bl.a. att Sveriges nuvarande etableringssystem har begränsade möjligheter att, på en strategisk nivå, styra utbyggnaden av havsbaserad vindkraft med hänsyn till kumulativa effekter på miljön och andra verksamheter. I rapporten presenteras argument för ett ändrat etableringssystem med en starkare statlig styrning av var havsbaserad vindkraft får lokaliseras. Argumenten lyfter bl.a. möjligheterna till utökad styrning utifrån nytta i elsystem, potentialen för samexistens och bedömning av kumulativa effekter samt större kontroll över takten på

etableringen. Även denna rapport bör kunna ses som ett viktigt underlag för arbetet med att ta fram nya havsplaner.

När HaV:s samlade förslag till nya havsplaner är klart kommer regeringen att ha en god grund för att göra de avvägningar mellan olika intressen som gör anspråk på att få företräde i olika havsområden. Det kan bl.a. handla om försvarsintressen, intressen kopplade till olika naturvärden, fiskerinäringens intresse och, som i det här aktuella fallet, intressen som sammanhänger med energiotvinning till havs.

Därtill vill utskottet påminna om regeringsformens bestämmelse om förvaltningens självständighet (2 kap. 12 § regeringsformen). Med hänvisning till denna grundlagsbestämmelse anser utskottet det vara olämpligt att riksdagen uttalar sig om sådan pågående prövning av tillståndsansökningar med koppling till specifika ärenden om etablering av havsbaserad vindkraft som ligger på regeringen eller någon annan myndighet.

Utskottet anser därmed inte att det finns skäl för riksdagen att ställa sig bakom förslaget om att havsbaserad vindkraft ska prioriteras i södra Sverige innan det ovan beskrivna havsplaneringsarbetet är slutfört.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Gotlands elförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår förslag som att bygga en tredje elkabel till Gotland. I sitt ställningstagande anför utskottet att denna fråga kommer att adresseras inom ramen för en pågående systemstudie över nät- och produktionssystemet i sydöstra Sverige som berör flera aspekter med stor påverkan både på Gotlands framtida försörjnings-säkerhet och på kraftsystemet som helhet.

Jämför reservation 28 (V, C).

Motionerna

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) pekar i partimotion 2022/23:1235 på vikten av att Gotlands energiförsörjning säkerställs genom att den s.k. Gotlandskabeln byggs. Kabeln gör det också möjligt att använda de resurser som finns vid och runt Gotland, t.ex. vindkraft. I yrkande 10 begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att bygga den s.k. Gotlandskabeln.

Även i partimotion 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) berörs Gotlands kraftförsörjning. I yrkande 167 begär motionärerna ett tillkännagivande om att se över möjligheten att ge Svenska kraftnät i uppdrag att omgående återstarta byggandet av en tredje elkabel till Gotland för att säkerställa öns elförsörjning och skapa förutsättningar för omställning till ett klimatsmart samhälle.

Gotland är på flera sätt en lämplig plats för produktion av förnybar el som vind- och solkraft, framhålls det i motion 2022/23:1405 av Jesper Skalberg Karlsson (M). Samtidigt behövs det stabil baskraft genom de kablar som går till fastlandet. De två befintliga fastlandskablarna behöver emellertid ersättas inom ett decennium. Enligt motionären är det därför avgörande att det fattas beslut inom kort om att bygga en tredje elkabel till Gotland. Han förordar ett tillkännagivande till regeringen om att säkerställa en långsiktig elförsörjning på Gotland.

Bakgrund och pågående arbete

Gotlands framtida elförsörjning

I Svenska kraftnäts tidigare systemutvecklingsplan för 2018–2027 konstaterade affärsverket att det har genomförts ett antal förändringar i nätutvecklingsprojekten. Bland dessa märks att Svenska kraftnäts styrelse i maj 2017 beslutade att avsluta arbetet med den tidigare planerade nya förbindelsen till Gotland. Det huvudsakliga skälet till beslutet var att den samhällsekonomiska nyttovärdesanalysen visade att kostnaderna för kabeln väsentligt översteg de olika nyttovärden som den skulle ge.

I regleringsbrevet för 2020 gav regeringen Svenska kraftnät i uppdrag att göra en särskild redovisning i årsredovisningen av försörjningstrygghet och leveranssäkerhet i fråga om elproduktionen, inklusive en bedömning av om Gotland har en trygg och säker elförsörjning på kort och lång sikt. Av det särskilda avsnittet i årsredovisningen för 2020 framgår det att det ur ett totalförsvarsperspektiv finns ett behov av ökad robusthet i överföringen till fastlandet samt en ökad förmåga och uthållighet att bedriva ödrift om förbindelsen till fastlandet blir otillgänglig under en längre period. På cirka tio års sikt finns ett tydligt behov av ytterligare en överföringsförbindelse till Gotland för att säkerställa att även framtida efterfrågan på el kan mötas. Den förväntade förbrukningsökningen innebär att en ny förbindelse blir nödvändig runt 2030. På längre sikt behövs enligt årsredovisningen troligen ytterligare en ny förbindelse som ersättning för dagens förbindelser och för att långsiktigt kunna tillgodose den ökande förbrukningen samt upprätthålla en redundant matning. Ledtiden för upprättande av en ny förbindelse är cirka tio år, vilket betyder att planeringen bör inledas i närtid. Svenska kraftnät angav vidare att man hade för avsikt att sammankalla och leda en utredning tillsammans med Vattenfall Eldistribution och Gotlands Energi som syftar till att identifiera den samhälls-ekonomiskt bästa lösningen för anslutning av Gotland till fastlandet.

Mot denna bakgrund initierade Svenska kraftnät i februari 2021 en nätutredning om elförsörjningen till Gotland. Nätutredningen ska innehålla förslag på hur den framtida elförsörjningen till Gotland ska utformas. Utredningen ska beakta alla relevanta aspekter, exempelvis den förväntade utbyggnaden av havsbaserad vindkraft i Östersjön och en ökad elektrifiering av samhället och industrin på Gotland.

Svenska kraftnäts pågående arbete

Även i ett regleringsbrev till Svenska kraftnät som beslutades i juni 2022 angavs att affärsverket i en särskild redovisning bl.a. ska beskriva vilka åtgärder som har vidtagits eller som planeras för att säkerställa en långsiktigt robust elförsörjning för Gotland. Den särskilda redovisningen överlämnades till Regeringskansliet i oktober 2022.

Av redovisningen framgår bl.a. att det i januari 2022 inleddes ett arbete med att ta fram en ny systemstudie över nät- och produktionssystemet i sydöstra Sverige, inklusive matningen till Gotland. Studien berör flera delar som alla har stor påverkan både på Gotlands framtida försörjningssäkerhet och på kraftsystemet som helhet, däribland

- en ny elförbindelse till Gotland
- nya landbaserade förnybara produktionsanläggningar i de två sydligaste elområdena (3 och 4)
- tre havsbaserade vindkraftsanläggningar i elområdena 3 och 4
- förnyelsebehov av fem äldre 400 kilovoltsledningarna längs östkusten (mellan Norrköping och Lund)
- behov av nya transmissionsnätledningarna i utredningsområdet för att ta emot prognostiserad lokal samt land- och havsbaserad elproduktion.

Systemstudiens mål är att utreda de samhällsekonomiska förutsättningarna för åtgärderna och finna eventuella beroenden och begränsningar dem emellan.

I regleringsbrevet för 2023 fick Svenska kraftnät i uppdrag att inom ramen för sina uppgifter utvidga transmissionsnätet till att även omfatta Gotland. Affärsverket ska senast den 29 september 2023 redovisa teknikval samt tidsplan för det fortsatta arbetet.

Utskottets ställningstagande

Gotlands framtida kraftförsörjning har varit föremål för flera utredningar under de senaste åren. Prognostiserad förbrukningsökning på ön samtidigt som det finns förutsättningar för förnybar kraftproduktion på och i närheten av Gotland – bl.a. i form av vindkraft – har visat att det på sikt finns behov av ytterligare kraftöverföringsförbindelser mellan Gotland och fastlandet.

Trots att Gotland är en ö vill utskottet betona vikten av att Gotland inte ses som en isolerad utpost som är skild från det övriga nordiska kraftsystemet. Mot den bakgrunden ser utskottet positivt på att det pågår en systemstudie över nät- och produktionssystemet i sydöstra Sverige som berör flera aspekter som alla har stor påverkan både på Gotlands framtida försörjningssäkerhet och på kraftsystemet som helhet. En fråga som kommer att adresseras inom ramen för detta arbete är den om en ny elförbindelse till Gotland.

Utöver detta arbete vill utskottet påminna om att Svenska kraftnät har fått i uppdrag att utvidga transmissionsnätet till att även omfatta Gotland. Affärsverket ska under hösten 2023 redovisa teknikval samt tidsplan för det fortsatta arbetet.

Utskottet ser inget skäl för riksdagen att agera innan det ovan refererade utredningsarbetet är slutfört och avstyrker därför motionsyrkandena.

Vissa avgiftsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till en pågående översyn av regleringen av avgifter på el- och naturgasområdena avslår riksdagen motionsyrkandena som gäller vissa avgiftsfrågor.

Jämför reservation 29 (C) och 30 (MP).

Motionerna

I Miljöpartiets partimotion 2022/23:36 av Per Bolund m.fl. yrkande 25 begärs ett tillkännagivande till regeringen om dynamiska nätavgifter som främjar flexibilitet och smart energianvändning. Detta skulle ge incitament att styra elanvändning till timmar när kapaciteten i elnäten är god. Motionärerna framhåller att kostnaderna för att stimulera sådan efterfrågefleksibilitet är relativt små. Ofta krävs endast en enkel styrutrustning som är betydligt billigare än att investera i exempelvis en ny värmepump eller utbyggnad av elnätet.

Daniel Bäckström och Helena Lindahl (båda C) föreslår i motion 2022/23:838 ett tillkännagivande om en ny finansieringsmodell för anslutningsavgifter till elnät så att det främjar företagsetableringar och nyinvesteringar i hela landet. Motionärerna anser inte att en aktör ska behöva ta hela kostnaden för infrastruktur som fler kunder kan ha nytta av längre fram.

Bakgrund och pågående arbete

Översyn av regleringen av avgifter på el- och naturgasområdena

Den 17 mars 2022 beslutade regeringen om direktiv för en särskild utredare att se över reglerna om de avgifter som elnäts- och naturgasföretagen tar ut för att ge tillgång till nät och annan infrastruktur (dir. 2022:20). Syftet med utredningen är att åstadkomma ett regelverk som är förenligt med elmarknadsdirektivet respektive gasmarknadsdirektivet. Vidare är syftet att på ett tydligt sätt ta till vara kundernas intressen och nätföretagens roll i utvecklingen och utbyggnaden av el- och naturgasnäten i Sverige för att på bästa sätt kunna möta nuvarande och framtida utmaningar.

Utredaren ska bl.a.

- se över hur det svenska regelverket förhåller sig till EU-domstolens dom i mål C-718/18, Europeiska kommissionen mot Förbundsrepubliken Tyskland

- se över bestämmelserna om överklagande av den nationella energitillsynsmyndighetens beslut i ärenden om förhandsreglering av avgifter och övriga villkor när det gäller anslutning och tillträde till elnät och naturgasinfrastruktur.

Utredaren ska lämna nödvändiga författningsförslag och särskilt redogöra för ändringarnas konsekvenser för elmarknadens funktionssätt samt kostnader eller vinster för elmarknadens aktörer.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2023.

Effekttariffer

I stället för att basera nätavgiften på mängden överförd energi kan man låta effekten (energiuttaget per tidsenhet) påverka avgiften. Det går därmed att åstadkomma en styrning av effektuttaget så att det blir möjligt att utnyttja elnäten på ett mer effektivt sätt och jämna ut belastningen med lägre effekttoppar. Därigenom blir det också möjligt att ansluta fler kunder i det befintliga nätet. I vissa fall kan sådan styrning vara tillräcklig för att lösa kapacitetsbristen i ett nät. I andra fall krävs utbyggnad, men fram till att utbyggnaden kommit till stånd kan problemet minska om belastningen i nätet jämnas ut.

Energimarknadsinspektionen arbetar med att ta fram föreskrifter som reglerar hur överföringstariffer ska vara utformade för att elnätet ska utnyttjas så effektivt som möjligt.

Utskottets ställningstagande

Olika typer av styrsignaler som främjar en flexibel elanvändning gagnar även hur elnätet utnyttjas. Utskottet ser därför positivt på att det för närvarande pågår en översyn av regleringen av avgifter på el- och naturgasområdena som bl.a. syftar till att ta till vara kundernas intressen och nätföretagens roll i utvecklingen och utbyggnaden av el- och naturgasnäten i Sverige för att på bästa sätt kunna möta nuvarande och framtida utmaningar. Differentierade nätavgifter som effektbaserade nättariffer torde vara sådant som utredningen kommer att beröra. I sammanhanget bör det även nämnas att Energimarknadsinspektionen arbetar med att ta fram föreskrifter som reglerar hur överföringstariffer ska vara utformade för att elnätet ska utnyttjas så effektivt som möjligt. Med hänvisning till det anförda anser utskottet inte att det är påkallat för riksdagen att ställa sig bakom det som föreslås i en motion om dynamiska nätavgifter.

Även förslaget om en ny finansieringsmodell för anslutningsavgifter till elnät bör avslås av riksdagen. Här hänvisar utskottet i första hand till den ovan nämnda översynen av regleringen av avgifter på el- och naturgasområdena. Utredningen ska presentera sitt resultat under hösten 2023, och innan regeringen har tagit ställning till utredningens förslag saknas det enligt utskottets uppfattning anledning för riksdagen att agera i linje med vad som föreslås i motionen.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Vissa kompetensfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller vissa kompetensfrågor. Utskottet hänvisar bl.a. till de högt ställda elsäkerhetskrav som gäller i Sverige och till att Energimyndigheten har fått i uppdrag att samordna en nationell kraftsamling av kompetensförsörjning med koppling till elektrifieringen av flera samhällssektorer.

Jämför reservation 31 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) understryks vikten av frågor om hög säkerhet och standard när det gäller el i allmänhet samt kompetens och yrkeserfarenhet hos utövare av dessa tjänster. I yrkande 44 begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen borde överväga att stärka arbetet med elsäkerhet.

Peter Hultqvist m.fl. (S) konstaterar inledningsvis i motion 2022/23:1346 att det säkerhetspolitiska läget har förändrats till följd av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Enligt motionärerna är det inte rimligt ur säkerhetspolitisk synvinkel att utländska företag är kraftigt överrepresenterade inom denna sektor och att den egna kompetensen i Sverige inom delar av dessa områden är svag. Svenska kraftnät och de övriga elnätsägarna måste kunna ha egen kompetens och personal anställd för att kunna projektera, bygga och underhålla elnäten. Mot denna bakgrund föreslår motionärerna ett tillkännagivande om utbildning och certifiering av anställda i kraftbranschen samt om inhemsk kompetens hos elnätsägarna.

Bakgrund och pågående arbete

Elsäkerhet

Det svenska regelverket om elsäkerhet utgår från elsäkerhetslagen (2016:732), elsäkerhetsförordningen (2017:218) och ett antal myndighetsföreskrifter som Elsäkerhetsverket gett ut. I elsäkerhetslagen finns bl.a. krav på hur elinstallationsarbete ska utföras, vilken kompetens företaget som utför installationen måste ha, hur kompetensen hos dem som utför arbetet säkerställs samt krav på egenkontrollprogram för verksamheten. Det är elinstallationsföretagen som ansvarar för att dessa krav är uppfyllda.

Elsäkerhetsverket har uppdraget att arbeta för hög elsäkerhet och störningsfri el. En del av myndighetens vision är det ska finnas rätt kompetens hos yrkesfolk och branschaktiva.

Elsäkerhetsverket bedriver tillsyn över att elinstallationsföretag och elinstallatörer följer lagstiftningen. Om myndigheten bedömer att det finns faror eller att regler inte följs, kan den bl.a. kräva att elanläggningen stängs, förbjuda att elinstallationsföretaget verkar eller återkalla auktorisation.

Samordnad kompetensförsörjning för elektrifieringen

I september 2022 gav regeringen Energimyndigheten i uppdrag att samordna en nationell kraftsamling kring kompetensförsörjning för elektrifieringen. Myndigheten ska särskilt

- genom kartläggning och analys tydliggöra kompetensbehovet inom relevanta yrkeskategorier utifrån ett helhetsperspektiv på elektrifieringen och omställningen till ett fossilfritt energisystem
- identifiera möjliga hinder och utmaningar för energisektorns och närliggande sektorers kompetensförsörjning samt föreslå åtgärder för att möta kort- och långsiktiga kompetensbehov, som inbegriper ett fortsatt främjande av jämställdhet och integration
- verka för en närmare och mer koordinerad samverkan mellan myndigheter och branschaktörer i fråga om kompetensförsörjning kopplat till elektrifieringen, bl.a. för att stärka möjligheterna att rekrytera fler till relevanta utbildningar.

Energimyndigheten ska i årsredovisningen för 2023 delredovisa den del av uppdraget som avser kartläggning och analys för tydliggörande av kompetensbehovet samt den föreslagna inriktningen för det fortsatta arbetet med uppdraget. Senast den 1 december 2024 ska uppdraget slutredovisas till Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets bedömning är kraven på säker hantering av el högt ställda i Sverige. Elsäkerhetsverket har här en viktig uppgift när det gäller att arbeta för hög elsäkerhet och störningsfri el, bl.a. genom att bedriva tillsyn över att elinstallationsföretag och elinstallatörer följer lagstiftningen på elsäkerhetsområdet. Några särskilda uttalanden från riksdagens sida när det gäller elsäkerhet anser utskottet inte vara påkallat med anledning av det som anförs i en av motionerna.

Samtidigt kan ett allt större fokus på en omfattande elektrifiering av flera samhällssektorer medföra nya krav på både kunnande och regelverk. Mot den bakgrunden ser utskottet positivt på att Energimyndigheten har fått i uppdrag att samordna en nationell kraftsamling kring kompetensförsörjning för elektrifieringen. Här förutsätter utskottet att myndigheten även berör frågor om de eventuella risker som finns med att bygga något så samhällsviktigt som elektrifieringen på ett kompetenstillskott från andra länder eller företag med utländskt ägande.

Sammantaget finner utskottet inte att det är motiverat för riksdagen att ställa sig bakom förslagen i de här aktuella motionerna, varför yrkandena avstyrks.

Reservationer

1. Definitionen av obalans, punkt 2 (S, C, MP)

av Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Elin Söderberg (MP), Aida Birinxhiku (S) och Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:2337 av Rickard Nordin (C) yrkande 1 och

2022/23:2338 av Marielle Lahti (MP).

Ställningstagande

Vi vill möjliggöra för nya innovativa affärsmodeller som främjar en smartare elanvändning – något som alla, inklusive hushållen, vinner på. Detta handlar bl.a. om att skapa förutsättningar för s.k. aggregatorer att verka på den svenska elmarknaden. Därför ser vi i grunden positivt på förslagen i propositionen som adresserar flera hinder på ett bra sätt. Men propositionens nuvarande utformning riskerar dessvärre också att orsaka vissa problem.

Propositionens huvudsyfte är att införa det s.k. elmarknadsdirektivets bestämmelser i den svenska lagstiftningen. Elmarknadsdirektivet skulle i alla delar ha varit genomfört i nationell rätt senast den 31 december 2020 och vi har – bl.a. av det skälet – i det föregående valt att ställa oss bakom utskottets förslag om att tillstyrka propositionen i dess helhet. Oaktat detta faktum anser vi att förslaget innehåller vissa svagheter som gör att det redan nu finns skäl för regeringen att överväga en del förändringar. Det vi främst åsyftar är den definition av obalans som regeringen har föreslagit i propositionen. Här tycker vi oss kunna skönja en sådan överimplementering som inte sällan präglar införandet av EU:s rättsakter i den svenska lagstiftningen. Sådan överimplementering kan ibland vara av godo men emellanåt också vara olämplig eller rent av skadlig.

I det här fallet menar vi att regeringens definition av obalans i lagförslaget blir alldeles för bred, till men för de som vill tillhandahålla aggregatortjänster. Enligt vår uppfattning är det avgörande att begreppet obalans definieras tydligt i linje med den terminologi som används inom EU-rätten. Med den breda tolkning av begreppet obalans som föreslås av regeringen blir det ekonomiska ansvar som nämns i EU-förordningen alltför långtgående och därmed ett hinder för marknadstillträde för aggregerad efterfrågeflexibilitet. Förslaget riskerar

att omintetgöra intentionen med regelverket, nämligen att främja nya aktörers möjligheter att hjälpa både elkunder och hela elsystemet. Regeringens förslag gynnar den befintliga elproduktionen, missgynnar aggregeringsleverantörer och skapar onödiga hinder för marknadsinträde, vilket också riskerar att försämra konkurrensen och leda till dyrare el för konsumenterna.

Med hänvisning till det anförda anser vi att regeringen bör se över konsekvenserna av sitt lagförslag i denna del och återkomma till riksdagen med ett reviderat förslag.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

2. Ekonomiskt ansvar och kompensationsmodell för obalanserna, punkt 3 (S, C)

av Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Aida Birinxhiku (S) och Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2337 av Rickard Nordin (C) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Som vi redan har framfört tidigare i detta betänkande är vi i grunden positivt inställda till att bestämmelserna om aggregeringstjänster nu kommer på plats. Oaktat detta har vi även signalerat vissa dubier när det gäller hur regeringen har valt att ta sig an delar av lagstiftningsärendet. Det finns helt enkelt ett antal tillkortakommanden som bör rättas till genom att regeringen hör samman våra synpunkter och återkommer till riksdagen med ett reviderat lagförslag.

Utöver det vi har anfört om att regeringen föreslår en alltför bred definition av begreppet obalans vill vi även hävda att regeringens lagförslag gynnar de befintliga balansansvariga på ett onödigt sätt genom att alla aggregatorer måste knyta sig till en balansansvarig om bolaget inte självt är det. Det kravet försvårar för nya aktörer att etablera sig. Vi menar att det viktiga i stället är att någon tar det ekonomiska ansvaret för de obalanser som uppstår med hänsyn till att det är just obalanser som ska hanteras och att det alltså inte handlar om en generell påverkan.

Genom att bredda basen för finansiering av obalanser till alla som har nytta av dessa tjänster kan tjänsterna åstadkommas samtidigt som obalanser finansieras. Det är därför viktigt att regeringen säkerställer en klok kompensationsmodell.

Nuvarande lagförslag riskerar att allvarligt hämma utvecklingen av aggregatorer. Kravet på att vara eller ha en balansansvarig kommer att göra att vissa aggregatorer inte har möjlighet att fortsätta sin verksamhet, eftersom det krävs en betydande ekonomisk säkerhet. Mindre aktörer kommer att ha svårt att etablera sig och de stora bolagen har en avgörande fördel. Konsekvensen blir att konkurrensen hämmas och att konsumenterna får betala högre priser. Utformningen av kompensationen riskerar att helt slå undan affärsmöjligheterna för aggregatorerna om de måste stå för hela kompensationen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

3. Aggregerade resurser och kvarstående hinder, punkt 4 (C)

av Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2022/23:2337 av Rickard Nordin (C) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Jag har tidigare i detta betänkande förordat ett förslag om definitionen av obalans som medför färre negativa konsekvenser för de som vill erbjuda aggregeringstjänster, för konkurrensen på elmarknaden och i förlängningen också för elpriserna.

Utöver de problem som bl.a. följer av den definition av obalans som regeringen föreslår saknas en del viktiga delar i regeringens förslag och där det enligt min uppfattning är nödvändigt att regeringen återkommer med ytterligare lagförslag. Det handlar exempelvis om att ändra kravet på att alla aggregerade resurser behöver tillhöra samma balansansvarig. Det får som effekt att det är svårt att använda aggregatortjänster för konsumenter som inte tillhör specifika elhandlare. Det går inte att samla konsumenter brett, utan dessa måste också kopplas till enskilda energibolag, vilket jag anser är ett stort och onödigt hinder.

På marknaderna finns flera ytterligare marknadshinder kvar, däribland höga budgränser, krav på viss kommunikation eller undermätning som gör aggregering olönsam. Därtill är olika kvalificeringsprocesser för deltagande på marknaderna inte heller anpassade för aggregerad efterfrågeflexibilitet. Jag anser att regeringen bör verka för att dessa hinder undanröjs för att mer flexibilitet ska kunna komma marknaden till godo. Det sänker priserna för konsumenter och stärker elsystemet som helhet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

4. Den nationella elektrifieringsstrategin, punkt 5 (S)

av Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S) och Aida Birinxhiku (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Sverige har inlett ett skifte med en betydande elektrifiering av transporter, industri och andra verksamheter. En framgångsrik elektrifiering är, enligt vår uppfattning, avgörande för att nå nettonollutsläpp till 2045 och kan även bidra till att minska utsläppen i andra länder genom en ökad export av klimatsmarta produkter. Elektrifiering kan bidra till stora energieffektiviseringar och utsläppsminskningar i transporter och är avgörande för att ställa om till fossilfria processer i stora industrier. Sveriges elförsörjning kan utgöra en unik konkurrensfördel genom hög leveranssäkerhet, låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser.

I februari 2022 presenterade den dåvarande regeringen en ambitiös nationell strategi för en omfattande elektrifiering av samhället. Åtgärderna i strategin syftade till att undanröja hinder för utbyggnaden av elproduktionen och säkerställa att det finns leveranser av el alla timmar på dygnet. Elektrifieringsstrategin innefattar en konkret handlingsplan som vi anser att regeringen bör fullfölja under de närmaste åren. För att ytterligare säkerställa ett effektivt genomförande anser vi att det bör tillsättas ett elektrifieringsråd, bestående av representanter från den offentliga sektorn, näringslivet och andra samhällsaktörer.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

5. Elektrifiering och industrins gröna omställning, punkt 6 (S, C)

av Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Aida Birinxhiku (S) och Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2062 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 3.

Ställningstagande

Sverige har en stark industri som bidrar till lösningar för en grön omställning, vilket både skapar jobb i hela landet och stärker förutsättningarna för det svenska näringslivet att lyckas på globala marknader.

För närvarande pågår eller planeras dessutom flera mycket stora industriinvesteringar som är drivna av klimatomställningen. Enligt vår uppfattning är det centralt att det skapas goda förutsättningar för att dessa etableringar och expansioner kraftfullt kan bidra både till den gröna omställningen och till industrins konkurrenskraft.

Av avgörande betydelse för den gröna omställningen är den pågående elektrifieringen i Sverige. Det gäller inte minst sådana framväxande industriverksamheter som det fossilfria stålet och batteritillverkning, men även elektrifieringen av transporter och andra verksamheter. En framgångsrik elektrifiering är avgörande för att nå nettonollutsläpp 2045 och kan även minska utsläppen i andra länder genom export av klimatsmarta produkter. Sveriges elförsörjning ska kunna utgöra en unik konkurrensfördel genom hög leveranssäkerhet, låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser.

För att säkerställa att regeringen inte tappar fokus på elektrifieringens betydelse anser vi att riksdagen bör framhålla betydelsen av en framgångsrik elektrifiering för industrins gröna omställning.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

6. Elprisfrågor, punkt 7 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Eric Palmqvist (SD), Sara Gille (SD) och Anette Rangdag (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:998 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7 och
avslår motion
2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Elpriserna i Sverige och i övriga Europa har skenat på senare tid. Det är i det sammanhanget särskilt viktigt att betänka att en ineffektiv klimatpolitik kan bidra till ännu högre priser, vilket i sin tur kan motverka syftet med klimatarbetet. Om det blir dyrare att tillverka varor i Sverige och Europa är risken stor att företag flyttar sin produktion till länder med lägre energipriser. Vi anser att det är av största vikt att konkurrenskraften för såväl den svenska som den europeiska industrin inte försämras i sådan utsträckning att koldioxidgenererande produktion flyttas till länder med en mindre ambitiös klimatpolitik. Elprisernas negativa påverkan på klimatpolitiken bör därför ges större uppmärksamhet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

7. Elprisfrågor, punkt 7 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–3 och avslår motion

2022/23:998 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Den ryska invasionen av Ukraina med efterföljande rysk energikrigsföring har bidragit till skenande elpriser. Även om produktionsnivåerna från svensk vatten-, kärn- och vindkraft är intakta och produktionskostnaderna inte har ökat nämnvärt under de senaste åren drabbas svenska familjer och industrier mycket hårt av situationen på kontinenten.

Jag har länge påtalat riskerna med den prissättningsmodell som låter de kontinentala priserna på el smitta av sig på den svenska marknaden. Konsekvenserna av just detta blir nu allt tydligare. Anledningen är att det högre exportpriset bestämmer elpriset även för svenska hushåll och industrier. Detta behöver ändras.

Jag anser att det i stället bör införas en prissättningsmodell som brukar gå under beteckningen Sverigepriser. I korthet innebär detta att den inhemska marknaden separeras från exportmarknaden, vilket gör att priserna i Sverige normaliseras samtidigt som normala volymer el solidariskt tillgängliggörs för export. Det skulle betyda att vi först prissätter den el vi konsumerar inhemskt och sedan exporterar överskottet till gällande europeiska priser. På detta sätt

skyddas de svenska elkonsumenterna från den pågående prischocken genom att den dysfunktionella prissättningsmodellen åtgärdas. Jag anser att regeringen snarast bör återkomma med förslag på införande av modellen för Sverigepriser på el. Regeringen bör även deklarerat att Sverige har för avsikt att skyndsamt införa Sverigepriser på den svenska elmarknaden samt att initiera en samrådsprocess med övriga EU-länder i allmänhet och Sveriges grannländer i synnerhet för att klargöra tekniska aspekter, en utbyggd elproduktion, en tidsplan för genomförandet liksom andra delar av genomförandet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

8. Elkris Kommission och utländska investeringar, punkt 8 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Trots stigande oro för kommande brist på förnybar el säljs kraften från stora vindkraftsparker i norr till utländska företag på långtidskontrakt. Detta är en del av hur elmarknaden fungerar. På ett mer generellt plan finns det dessutom en målkonflikt mellan energimarknadens funktion och rent säkerhetspolitiska aspekter. Just ägarskap av samhällsviktig verksamhet har diskuterats flitigt både i olika nationella processer och på EU-nivå under senare år.

Jag anser att intecknandet av framtida elproduktion till företag i andra länder är en fråga som bör genomlysas både med anledning av det säkerhetspolitiska läget och utifrån det inhemska behovet av el till omställningen.

Därför anser jag att regeringen bör tillsätta en elkris kommission i syfte att utreda osäkerheten i elförsörjningen med anledning av hur utländska investerarens inteckningar i elproduktionen påverkar det svenska elsystemet och framtida planer på omställningen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

9. Övriga elmarknadsfrågor, punkt 9 (C)

av Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 127 och
avslår motionerna
2022/23:284 av Hanna Westerén (S),
2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 24 och
2022/23:1360 av Joakim Sandell m.fl. (S).

Ställningstagande

Hoten mot klimatet är akuta, men det finns hopp om framtiden om rätt åtgärder vidtas nu. Innovationer och tekniska landvinningar är viktiga i sammanhanget. Svenska företag är världsledande inom grön teknik, vilket gynnar såväl Sverige ekonomiskt som företagens konkurrenskraft långsiktigt. Genom att tillvarata människans uppfinningsrikedom och innovationskraft kan fossilberoendet brytas och resurseffektiviteten öka. Jag ser ett behov av att göra gröna investeringar enklare och mer lönsamma. När svenska företag skapar och exporterar framtidens tekniker ger det inte bara fler jobb och företag utan även klimatnytta långt bortom Sveriges gränser.

Jag har länge förespråkade att svenska lagar och regler ska vara i fas med teknikutvecklingen. Med tanke på de utmaningar som elsystemet står inför anser jag att vissa lagar behöver uppdateras för att stimulera kostnadseffektiva investeringar i elnätssystemet. Därför föreslår jag att ellagen och reglermodellen för elnätsföretagen ändras, för att möjliggöra för andra investeringar än traditionella nätinvesteringar. Det kan exempelvis handla om att underlätta för investeringar i smart teknik och att bereda vägen för nya affärsmodeller såsom införande av timmätning för kunder i det svenska elsystemet senast 2025.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

10. Krav på flexibilitet vid anslutning, punkt 10 (C, MP)

av Elin Söderberg (MP) och Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2165 av Marielle Lahti m.fl. (MP).

Ställningstagande

Riksdagen har beslutat att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. För att nå dessa mål behövs ett ambitiöst arbete på energiområdet. Stora delar av den tunga industrin i Sverige är i färd med att ställa om för att minska klimatpåverkan av industrins processer, och transportsektorn kommer att elektrifieras i hög utsträckning. Den omfattande elektrifieringen innebär onekligen betydande utmaningar.

Utöver mer förnybar kraftproduktion och effektivare användning behöver flexibiliteten i energisystemen öka så att tillgänglig kapacitet används på ett optimalt sätt. Av det skälet bör det vara möjligt att ställa fler krav på den anläggning som vill öka sitt abonnemang eller ansluta till elnätet. I dagsläget är nätägaren skyldig att ansluta den anläggning som begär detta, vilket kan leda till att nätet inte används effektivt. Vi anser att nätägaren exempelvis ska kunna kräva att kunden optimerar sin användning till gagn för utnyttjandet av nätet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

11. Övriga frågor om stöd- och flexibilitetstjänster, punkt 11 (C)

av Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 123 och 130 samt
avslår motionerna
2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 23 och
2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkandena 29 och 30.

Ställningstagande

Energisektorn står för en betydande del av utsläppen internationellt, även om den svenska elenergiproduktionen har låga utsläpp. Rysslands avskryvda krig mot Ukraina och dess pågående energikrig mot Europa driver upp energipri- serna och kommer att medföra stora utmaningar för alla samhällets aktörer

kommande månader, år och decennier. Samtidigt måste beroendet av fossilbränslebaserad energiproduktion brytas en gång för alla, för säkerheten och för klimatet. Energiproduktionen måste öka, överföringen måste förbättras och det måste satsas mer på smart och flexibel användning samt på energilagring.

I ett mer robust energisystem behövs satsningar på mellan- och långsiktig energilagring och effektutjämning i omställningen till alltmer väderberoende energikällor. Mellanlagring är viktigt för att effektutjämna och vid längre lagring kan exempelvis solens strålar ge energi under det mörkare vinterhalvåret. Jag anser att det behövs en strategi som identifierar behovet av mellan- och långsiktig energilagring och att regeringen bör utreda behovet av ersättningsmodeller för handel med stödtjänster.

Ett annat sätt att säkra stabiliteten i kraftsystemet i samband med olika störningar är att använda de reservgeneratorer som finns vid sjukhus, skolor och andra offentliga verksamheter runt om i landet. Jag anser att det vore klokt om Svenska kraftnät får i uppgift att inventera tillgången på reservgeneratorer samt att utveckla system för hur dessa ska kunna integreras i exempelvis störningsreserven.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

12. Övriga frågor om stöd- och flexibilitetstjänster, punkt 11 (MP)

av Elin Söderberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 23 och

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkandena 29 och 30 samt avslår motion

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 123 och 130.

Ställningstagande

Sveriges elnät är i stort behov av utbyggnad och utveckling. Det svenska elnätet bör uppgraderas så att hela landet får ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar av att ta emot och överföra mer förnybar el. Framtidens elsystem kommer att ha en högre andel elproduktion som varierar utifrån väderlek. Därför behöver systemet balanseras på ett sätt som gör det möjligt att ta vara på de tillfällen då det produceras stora mängder billig förnybar el. Det behövs bl.a. insatser för att underlätta installation av sådana energilagrar som kan användas för att jämna ut elproduktionen och balansera elnätet, men som också

kan fylla en viktig funktion vid elavbrott eller andra störningar i kraftförsörjningen. Jag anser också att regeringen bör ta fram en nationell strategi för energilager och införa ett teknikneutralt stöd för energilager.

Ett effektivt nyttjande av elnäten skulle även gagnas av en ökad flexibilitet på användarsidan. Potentialen för sådan flexibilitet kommer dessutom att bli allt större i takt med att fler samhällssektorer elektrifieras. För att kunna stimulera utbudet av olika av flexibilitetstjänster behöver elmarknaden kompletteras med lokala och regionala marknader som gör det lättare för elkunderna att sälja tillbaka ett eventuellt elöverskott till nätet, när elpriset är högt eller när det är brist på kapacitet i elnätet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

13. Elområden, punkt 12 (S, C)

av Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Aida Birinxhiku (S) och Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 4 och avslår motionerna

2022/23:358 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 1,

2022/23:730 av Mats Nordberg (SD),

2022/23:1078 av Camilla Brunsberg (M),

2022/23:1340 av Lars Mejern Larsson och Mikael Dahlqvist (båda S),

2022/23:1424 av Adnan Dibrani och Jennie Nilsson (båda S) yrkande 2 och

2022/23:1792 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkandena 2, 4 och 5.

Ställningstagande

Energisystemet skapar förutsättningar och lägger grunden för samhällets funktion. Långsiktiga investeringar bidrar till Sveriges ekonomiska återhämtning och grön omställning. Kraftfulla åtgärder kommer att behövas för att Sverige ska lyckas ställa om till fossilfrihet i tid för att leva upp till Parisavtalet.

Sverige har inlett ett skifte med en betydande elektrifiering av transporter, industri och andra verksamheter. En framgångsrik elektrifiering är avgörande för att nå nettonollutsläpp 2045 och kan även minska utsläppen i andra länder genom export av klimatsmarta produkter.

Förändringar i produktions- och användarmönster ställer dock allt högre krav på överföringskapacitet och på att elmarknaden som helhet kan möta nya utmaningar. En grundläggande uppgift när det gäller att utveckla elmarknaden

är att säkerställa och möjliggöra såväl omfattande och långsiktiga investeringar som låga priser och en stabil elförsörjning. När det gäller överföringskapaciteten anser vi att det är viktigt att kostnaderna för utbyggnaden av elnätet är rimliga för elkunderna, oavsett var i landet man bor. Målsättningen måste vara att elpriset ska vara lågt i hela landet. Därför förordar vi att det görs en översyn av den nuvarande indelningen av Sverige i fyra elprisområden. Vid utformningen går det att ta hänsyn till hur flaskhalsar och andra begränsningar i nätet har utvecklats sedan dessa områden infördes för mer än tio år sedan.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

14. Försörjningstrygghet och leveranssäkerhet, punkt 13 (C)

av Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 118, 119 och 122 samt avslår motionerna

2022/23:1352 av Sofie Eriksson m.fl. (S) och

2022/23:1792 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

En trygg energiförsörjning är en av hörnstenarna i ett välutvecklat välfärdsland. Sverige har under många decennier kunnat bygga upp ett välstånd på en tillräcklig och tillförlitlig tillgång på egenproducerad el. Situationen i omvärlden har emellertid visat på att den tidigare försörjningssituationen inte kan tas för given. Det fossila energiberoendet har exempelvis blivit en viktig säkerhetsfråga.

Överföringsförmågan i det svenska elnätet är inte tillräcklig och elen når inte dit den behövs. Att det finns tillräckligt med elenergi när den behövs och där den behövs är en förutsättning för både näringslivet och den gröna omställningen. Frågor om försörjningstrygghet och leveranssäkerhet måste ges större uppmärksamhet. Jag anser att ansvarsfördelningen mellan relevanta energimyndigheter behöver tydliggöras och att Svenska kraftnät bör få i uppdrag att ansvara för att säkra den långsiktiga leveranssäkerheten.

En viktig del av samhällets beredskap att möta vissa leveranssäkerhetsutmaningar är den s.k. effektreserv som Svenska kraftnät upphandlar av ett antal elproducenter och vissa stora elförbrukare. Jag anser att den fossila oljan i effektreserven ska ersättas med förnybara alternativ. Dessutom anser jag att det

bör göras möjligt att förändra effektreserven så att den består av mer än bara kraftverk, exempelvis genom en kombination av vindkraft och batterier.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

15. Elstöd, punkt 14 (S)

av Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S) och Aida Birinxhiku (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 1 och avslår motion

2022/23:358 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi förordar att ett högkostnadsskydd för el utformas i linje med vad som har framförts i motionen. Förslaget innebär att de avgifter som har betalats in till Svenska kraftnät och som inte har använts till nätförstärkande åtgärder ska återföras på kort sikt genom åtgärder som sänker elpriserna och nätavgifterna eller ger återbäring till såväl hushållen som företagen.

Enligt vår uppfattning är det viktigt att den modell som används är rättvis mellan landets hushåll och konkurrensneutral ur ett företagsperspektiv. Vi anser att högkostnadsskyddet ska träffa företag och hushåll som har haft höga kostnader men inte innebära otillbörliga fördelar för de som har stor förbrukning till fasta låga priser.

Ett akut högkostnadsskydd måste även kombineras med andra mer långsiktiga åtgärder för att sänka priserna på el. Det handlar bl.a. om att reformera elprissättningen på den europeiska marknaden, så att prissättningen frikopplas från gaspriset. Då bedöms elpriserna kunna sänkas betydligt. Vi anser att det är av stor vikt att regeringen driver på hårt för att det ska läggas fram förslag på den europeiska nivån som kan leda till lägre svenska priser. För att få ned elpriserna behöver dessutom elproduktionen i Sverige maximeras.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

16. Nätutbyggnad, punkt 15 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 19 och 20 samt avslår motionerna

2022/23:207 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) yrkandena 1 och 2,

2022/23:1792 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 3 och

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 128, 156, 160, 161 och 166.

Ställningstagande

Utbyggnaden av stamnätet för el i Sverige är kraftigt eftersatt och stora delar av det existerande nätet behöver förnyas. Det råder stora problem med flaskhalsar i överföringen av elen till konsumenterna. Bristande överföringskapacitet mellan elprisområde 2 och 3 innebär exempelvis att det inte går att nyttja energin från Sveriges älvar fullt ut eller den lagringskapacitet som vattenmagasinen tillhandahåller. Särskilt bekymmersamt är det att dagens elnät inte räcker till för att utbyggnaden av vindkraftsel i norra Sverige ska komma hela landet till del. Ofta är det lättare att få tillstånd för utbyggnad av vindkraftverk i de norra delarna av landet. Jag anser att det är av största vikt att nätkapaciteten byggs ut så att elen kan överföras till de delar av Sverige där elproduktionen är lägre än förbrukningen. Enligt min mening behövs det historiskt stora satsningar på investeringar i överföringskapacitet, främst mellan norra och södra Sverige.

Jag anser också att elöverföring ska byggas och förvaltas med inriktning på att nå samhälleliga mål. För mig är det också väsentligt att något så allmänviktigt som elnätet ägs av samhället genom exempelvis staten eller kommunerna. Den tekniska energiomställningen av energisystemet – med exempelvis småskalig energiproduktion – förändrar ägande- och produktionsstrukturen så att framtidens energikonsumenter också är framtidens energiproducenter. Därför behöver det nät som sammanlänkar dessa aktörer ägas av det offentliga och inte av privata aktörer som hellre styrs av ett snävt egenintresse än av en strävan efter att agera till gagn för allas bästa. Enligt min uppfattning bör regeringen därför utreda möjligheten att göra det svenska elnätet samhällsägt.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

17. Nätutbyggnad, punkt 15 (C)

av Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:207 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) yrkandena 1 och 2 samt

2022/23:2190 av Annie Löf m.fl. (C) yrkandena 128, 156, 160, 161 och 166 samt

avslår motionerna

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 19 och 20 samt

2022/23:1792 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Ny teknik med batterier, vätgas och bränsleceller samt digitalisering ger nya förutsättningar och lösningar för effektivisering, energilagring, flexibel användning och smarta elnät. Export av förnybar el från Sverige kan dessutom göra stor klimatnytta när den ersätter fossil produktion i andra länder. Med en ökad överföringskapacitet har Sverige och hela Norden således stor potential att bli Europas gröna batteri. En fortsatt effektiv integration av den europeiska elmarknaden förutsätter emellertid en högre ambitionsnivå när det gäller sammanlänkningen av medlemsstaternas transmissionsnät. Jag vill därför se ett mål om att EU:s elnät ska sammankopplas till 25 procent senast 2030.

Flaskhalsar i elnäten får dock inte bli en flaskhals för omställningen. Flera utökade myndighetsuppdrag kommer att bli viktiga för att säkerställa att elnätet står rustat inför en ökad elenergiefterfrågan. Jag anser att regeringen bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att i sin planering över elnätsutbyggnaden i högre grad beakta möjligheterna till expansion i stället för att enbart utgå från prognoser. Svenska kraftnät bör få i uppdrag att i högre grad överdimensionera de ledningsdragningar som görs, inte minst mot bakgrund av de långa ledtiderna för att bygga ny nätkapacitet. En ökad efterfrågan på elenergi ställer också krav på att myndigheterna har tydliga mål och tillräckliga verktyg för att kunna leverera när det gäller uppsatta mål. Svenska kraftnät har i dag exempelvis inte uppdrag att agera proaktivt när det kommer till nätutbyggnad, vilket jag anser är något som bör förändras.

Enligt min uppfattning är den befintliga kärnkraften en viktig del i energisystemet, både i Europa och i Sverige. Jag anser att regeringen bör agera för att ta vara på de möjligheter som finns att producera mer el i de reaktorer som redan är i drift i Sverige. För att kunna möta ett större effektuttag anser jag att

Svenska kraftnät bör få i uppdrag att bygga ut den ledningskapacitet som behövs.

I norra Sverige är situationen särskilt besvärlig. Den gröna nyindustrialiseringsvåg som nu sköljer över norra Sverige hämmas dock av att Svenska kraftnät inte klarar av att tillhandahålla tillräcklig överföringskapacitet, vilket har gjort det svårt att locka sådana industriinvesteringar som kräver anslutning till stamnätet. Hittills har den allmänna uppmärksamheten främst fokuserats på brister i överföringskapaciteten från norr till söder och de flaskhalsar som finns mellan den mellersta och södra delen av landet. Svenska kraftnät har därför aviserat en kraftfull utbyggnad av stamnätet fram till 2040, men den satsningen måste även adressera de begränsningar som nu har uppstått i norr. När intresset för grön industri växer i Norrland kan man inte ha väntetider på upp till tio år för de tillståndsprocesser och det utrymme i elnätet som krävs.

Avslutningsvis vill jag understryka att en offensiv satsning på utbyggnad av elnätet i Sverige inte får göras på bekostnad av enskilda markägares berättigade och grundlagsskyddade rättigheter. Det är således viktigt att utbyggnaden av elnätsinfrastrukturen byggs ut på ett sätt som minimerar behovet av markintrång och där kravet skärps på att använda marksnål teknik när det är möjligt.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

18. Ett robust elnät, punkt 16 (C, MP)

av Elin Söderberg (MP) och Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänner detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 26.

Ställningstagande

Sveriges elförsörjning är ett troligt förstahandsmål för en angripare, eftersom det mesta slutar att fungera utan el. Elsystemets centrala betydelse för samhället kommer dessutom att öka ännu mer i framtiden, med omfattande elektrifiering av transporter, industri och uppvärmning. Samtidigt ser vi en utveckling från en situation där något hundratal kraftverk dominerade kraftproduktionen till en mer decentraliserad produktion där många vind- och solkraftverk står för en stor del av kraftproduktionen. Denna decentraliserade elproduktion kan bli en mycket robust hörnsten i framtidens hållbara samhälle. Decentraliserad produktion behöver dock ett robust och smart elnät som kan stå emot

både digitala och fysiska attacker. Sverige behöver bygga ut vind- och solkraftsproduktionen i södra Sverige, samtidigt som elnätet förstärks och automatiseras.

Vi anser också att det behöver byggas energilager i anslutning till bostäder och kommersiell verksamhet, och det behövs planering för hur särskilt viktiga verksamheter ska hållas igång vid störningar och för vad som då krävs när det gäller ödrift av elnätet, lokal reservkraft eller batterilager.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

19. Övriga nätfrågor, punkt 17 (C)

av Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1656 av Anders Ådahl (C) yrkandena 1 och 2,

2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 51 och

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 106, 139 och 162–165 samt avslår motionerna

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 29 och

2022/23:1629 av Martina Johansson (C) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Jag har redan tidigare i detta betänkande betonat att en trygg energiförsörjning är en av hörnstenarna i ett välutvecklat välfärdsland. Mot den bakgrunden är det besvärande att överföringsförmågan i det svenska elnätet inte är tillräcklig och att elen inte alltid når dit den behövs. Förstärkningar av elnätet är således nödvändiga, men de får inte ske till vilket pris som helst. Enskilda markägare måste exempelvis kunna känna sig trygga med att staten värnar deras grundlagsfästa äganderätt. Med ökade krav på elnäten i takt med omställningen till ett alltmer elektrifierat samhälle är det enligt min uppfattning högst motiverat att se över hur den som drabbas av intrång eller som påverkas kraftigt av samhällsviktiga etableringar kan få en rimlig ekonomisk kompensation. Jag anser att ersättningsmodellerna måste ses över för att öka flexibiliteten i avtalsformerna och för att ge en skälig kompensation till dem som drabbas. Utöver markägare bör även de som påverkas kraftigt av exempelvis vindkraftsparker eller kraftledningar ha rätt till viss ersättning.

Nätutbyggnad drabbar inte bara markägare och närboende utan påverkar även den fysiska miljön och många aktörer över region- och kommungränserna. Därför förordar jag en ökad regional samordning vid planeringen av

elnätsinfrastruktur, så att utbyggnaden genomförs på ett sätt som gagnar regionen som helhet, vilket kräver god lokal kännedom om området. Möjligheterna till regional samplanering av nätinфраstruktur bör öka.

Transportsektorns elektrifiering är en mycket viktig del av den pågående omställningen. Därför ser jag det som bekymmersamt att utbyggnaden av laddpunkter för de tunga transporterna går långsammare än för personbilarna, samtidigt som utbudet av elektrifierade tunga fordon ökar. För att få utvecklingen att gå i takt anser jag att de möjligheter till undantag som finns i lagstiftningen för att möjliggöra för nätföretag att driva laddpunkter för tunga elfordon bör tas till vara. För att upprätthålla tempot i vindkraftsutbyggnaden bör även gränserna i nätregleringen för befintlig vindkraft ses över för att produktion inte ska minska av lönsamhetsskäl. Jag anser också att det finns skäl att vidta åtgärder på nätområdet för att stimulera produktionen av solel. Det bör exempelvis vara möjligt att dela el mellan fastigheter genom mikronät utan att det ställs krav på att man har nätkoncession.

En annan nätrelaterad fråga som bör uppmärksammas är transparensen kring olika faktorer som gäller anslutning till stamnätet. Det handlar exempelvis om kötider, plats i kön och andra parametrar för ansökningar om sådan anslutning. Åtgärder för att öka transparensen är enligt min uppfattning avgörande för att öka hastigheten i omställningen och tydliggöra förutsättningarna för de inblandade företagen.

Elnätsföretagen verkar på en monopolmarknad och nätkundernas position är enligt den gällande regleringen svag i förhållande till elnätsägaren. Incitamenten att investera i syfte att avhjälpa kapacitetsutmaningar inte är tillräckliga. För att jämna ut denna obalans anser jag att Energimarknadsinspektionen bör ges rätten att dra tillbaka en nätkoncession vid grova brister i elnätsverksamheten såsom uteblivna kapacitetsstärkande investeringar.

Avslutningsvis kan jag konstatera att det svenska elsystemet numera både fysiskt och finansiellt är en del av Europas elsystem. Från att ha varit hierarkiskt uppbyggt är det nu alltmer distribuerat och nätverkslikt. Detta nya moderna elsystem skulle tjäna på en uppdatering av ellagen som tar sin utgångspunkt i dessa förhållanden. En utredning bör därtill få i uppgift att skriva om den svenska ellagen i grunden.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

20. Övriga nätfrågor, punkt 17 (MP)

av Elin Söderberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 29 och avslår motionerna
 2022/23:1629 av Martina Johansson (C) yrkandena 1–3,
 2022/23:1656 av Anders Ådahl (C) yrkandena 1 och 2,
 2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 51 och
 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 106, 139 och 162–165.

Ställningstagande

Sveriges elnät är i stort behov av utveckling liksom även vissa av de bestämmelser som finns om nätverksamhet. Med bättre samordning och utan onödiga hinder skulle hela processen för att bygga elnät kunna gå snabbare. Framtidens elsystem kommer att ha en högre andel elproduktion som varierar utifrån väderlek, vilket är naturligt när elen i stor utsträckning kommer från vindkraft och solenergi. Nätregleringen måste anpassas till en alltmer decentraliserad småskalig kraftproduktion där tidigare elkonsumenter nu både producerar och konsumerar el. För att stimulera detta viktiga bidrag måste hinder undanröjas. Jag anser exempelvis att regeringen ska göra det möjligt att överföra egenproducerad el mellan olika byggnader inom samma fastighet eller mellan närliggande fastigheter.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

21. Tillståndprocesser och stamnätskoncessioner, punkt 18 (V, C)

av Birger Lahti (V) och Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
 2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 21.

Ställningstagande

Utbyggnaden av stamnätet för el i Sverige är kraftigt eftersatt och stora delar av det existerande nätet behöver förnyas. Flaskhalsar i överföringen är ett stort problem, inte minst mellan prisområde 2 och 3. Detta innebär bl.a. att vattenkraften och vattenmagasinens lagringskapacitet inte kan utnyttjas fullt ut. Produktionsöverskottet från de norra delarna av landet kan inte komma de södra delarna till nytta i tillräcklig omfattning. Konsekvensen blir svärmotiverade prisskillnader mellan olika delar av landet.

I takt med att nya vindkraftverk ansluts till nätet förvärras dessutom dessa problem. Vi ser det som särskilt bekymmersamt att dagens elnät inte räcker till

för att utbyggnaden av vindkraftsel i norra Sverige ska kunna komma hela landet till del.

Enligt vår uppfattning är det således nödvändigt att överföringskapaciteten snabbt byggs ut. För att detta ska bli möjligt måste tempot i tillståndsprocessen för stamnätskoncessioner öka. Vi anser att det behövs gemensamma riktlinjer för länsstyrelserna för deras insatser i tillståndsprocessen för stamnät och det behövs ett tydligt uttalat mål om att tillståndsprocesserna måste gå snabbare. Därför bör regeringen ge de ansvariga myndigheterna i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

22. Tillståndsprocesser och byggtider, punkt 19 (S, C)

av Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Aida Birinxhiku (S) och Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 5 och
avslår motionerna
2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 27,
2022/23:944 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 7–9,
2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 13,
2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 57 och
2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 32.

Ställningstagande

Vi anser att Sverige ska ha högt satta miljömål för industriell verksamhet med välfungerande samråd med berörda intressen. Däremot är det besvärande att tillståndsprocesserna inte sällan är utdragna i tid och dessutom svårförutsägbara. Investeringar i elnäts- och elproduktionsutbyggnad riskerar därigenom att påtagligt försvåras. Vi menar att en reformering av lagstiftning och regelverk är en viktig del för att Sverige ska få bättre fungerande tillståndsprocesser. Det behöver utvecklas moderna regelverk i samma takt som teknik förändras eller blir alltmer avancerad.

Under de senaste mandatperioderna har ett antal statliga utredningar haft i uppdrag att titta närmare på en reformering av ramverken för miljöprövningar. Vi menar att detta arbete måste fortsätta i högt tempo i syfte att förkorta handläggningstider och öka förutsägbarheten i dessa processer. Reformarbetet bör

bygga på en strävan om att nå en bred politisk samsyn för att förändringarna ska bli hållbara över tid och därmed även skapa förutsägbarhet för investerare.

Den omfattande elektrifiering som samhället står inför ställer stora krav på effektiva och snabba tillståndsprocesser för elnät. Det handlar om elnät som bidrar till tillförlitlig överföring av el till rimliga kostnader och där ökade effektuttag och nyanslutningar beviljas inom rimlig tid.

Det är också viktigt att säkerställa fungerande tillståndsprocesser genom metodutveckling för samverkan mellan myndigheter inom ramen för den befintliga lagstiftningen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

23. Tillståndsprocesser och byggtider, punkt 19 (MP)

av Elin Söderberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 27,

2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 57 och

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 32 och

avslår motionerna

2022/23:944 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 7–9,

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 13 och

2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 5.

Ställningstagande

Sveriges elnät är i stort behov av utbyggnad och utveckling. Hela landet måste få ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar av att ta emot och överföra mer förnybar el både inom Sverige och mellan länder. I det senare fallet handlar det bl.a. om att svensk förnybar el kan ersätta fossilbaserad kraftproduktion i länder som dessutom sitter fast i besvärliga beroendeförhållanden till länder som inte tvekar att använda energi som ett vapen för högst tvivelaktiga ändamål. Ju bättre sammanlänkning mellan länders elnät, desto bättre förutsättningar att kunna bistå varandra när det gäller att balansera energisystemen. Det sistnämnda blir inte minst viktigt eftersom framtidens elsystem kommer att ha en högre andel väderberoende elproduktion. Med elektrifiering av den tunga industrin och stora delar av transportsektorn ökar dessutom behovet av förnybar el och robusta elnät som kan föra över stora mängder el.

Jag anser att hela processen för att bygga elnät skulle kunna gå snabbare med en bättre samordning och utan onödiga hinder. Genom att tillståndprocesserna effektiviseras och moderniseras kommer ledtiderna för stamnätets utbyggnad att kunna förkortas med cirka två år och halveras för de regionala och lokala näten.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

24. Övriga frågor om tillståndprocesser, punkt 20 (C)

av Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:207 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) yrkande 3 och 2022/23:2190 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 159 och

avslår motion

2022/23:1588 av Sofia Amloh m.fl. (S).

Ställningstagande

Ett sätt att förenkla och därmed även förkorta de processer som föregår en etablering av kraftsystemsrelaterad infrastruktur är att tillämpa de möjligheter som redan finns till undantag från kravet på koncession eller att bevilja fler undantag från sådana krav. Dagens möjligheter till undantag tillämpas inte på ett systematiskt eller förutsägbart sätt. Jag anser att undantag från krav på koncession ska tillämpas oftare. Dessutom anser jag att kravet på koncession inom ett redan miljöprövat verksamhetsområde bör slopas, vilket skulle möjliggöra en snabbare elnätsutbyggnad. Vidare är min uppfattning att målsättningen bör vara att tiderna för tillståndprocesserna ska halveras.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

25. Svenska kraftnät och anslutning av havsbaserad vindkraft, punkt 21 (S, C, MP)

av Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Elin Söderberg (MP), Aida Birinxhiku (S) och Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 6.

Ställningstagande

Energisystemet skapar förutsättningar och lägger grunden för samhällets funktion. Långsiktiga investeringar bidrar till Sveriges ekonomiska återhämtning och grön omställning. Kraftfulla åtgärder kommer att behövas för att Sverige ska lyckas ställa om till fossilfrihet i tid för att leva upp till Parisavtalet. Sverige har inlett ett skifte med en betydande elektrifiering av transporter, industri och andra verksamheter. En framgångsrik elektrifiering är avgörande för att nå nettonollutsläpp 2045 och kan även minska utsläppen i andra länder genom export av klimatsmarta produkter.

En ökad produktion av förnybar el är en av flera viktiga beståndsdelar i den pågående omställningen. Här spelar vindkraften en särskilt viktig roll eftersom den på förhållandevis kort tid kan möta ett kraftigt ökande behov av el, inte minst i de södra delarna av landet. Vi anser därför att vindkraften måste ges bättre förutsättningar att utvecklas, både på land och till havs. Utbyggnaden av den havsbaserade vindkraften måste fullföljas. Svenska kraftnäts planerade insatser för anslutning av havsbaserad vindkraft bör därför fortsätta.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

26. Avskaffad anslutningsavgift för havsbaserad vindkraft, punkt 22 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 8.

Ställningstagande

Sverige har goda förutsättningar för vindkraft, inte minst tack vare en lång kust där vindarna är starka. Utbyggnadstakten i Sverige är dock alldeles för låg. Vindkraften behöver byggas ut för omställningen av industrin och transportsektorn. Elen spelar en avgörande roll i klimatomställningen och med tanke på det framtida ökande behovet av förnybar elproduktion till ett rimligt pris är

vindkraften det bästa sättet att bygga ut säker, snabb och förnybar energiproduktion.

Jag vill här lyfta fram den havsbaserade vindkraftens potential. Förutom de uppenbara klimatvinsterna ger havsbaserad vindkraft fler jobb i Sverige, eftersom mycket arbete måste utföras på plats. En utbyggd havsbaserad vindkraft i södra Sverige skulle också minska belastningen på överföringskapaciteten från de norra till de södra delarna av landet.

Mot bakgrund av det anförda ser jag det som bekymmersamt att en stor del av kostnaden för etableringen av havsbaserad vindkraft kan härledas till själva nätanslutningen. Jag är övertygad om att utbygganden av den havsbaserade vindkraften skulle ta fart om anslutningsavgifterna till stamnätet avskaffades. Enligt min uppfattning vore det rimligare om Svenska kraftnät stod för denna kostnad i stället för vindkraftsproducenterna.

Med hänvisning till min positiva syn på den havsbaserade vindkraften ser jag det som djupt beklagligt att regeringen och dess samarbetsparti Sverigedemokraterna har tagit ställning för att inte avskaffa elnätsanslutningsavgiften för den havsbaserade vindkraften, vilket kommer att förhindra snabb utbyggnad av fossilfri elproduktion. Därmed försvåras och fördröjs elektrifieringen av såväl transport- som industrisektorn och de klimatpolitiska målen blir svårare att nå. Jag anser att regeringen bör återkomma med en redogörelse för hur man går till väga för att avskaffa anslutningsavgiften för havsbaserad vindkraft.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

27. Prioritering av havsbaserad vindkraft i södra Sverige, punkt 23 (C)

av Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 135.

Ställningstagande

Energisektorn står för en betydande del av utsläppen internationellt, även om svensk elenergiproduktion har låga utsläpp. Samtidigt driver Rysslands anfallskrig mot Ukraina och dess pågående energikrig mot Europa upp energipriserna och kommer att medföra stora utmaningar för alla samhällets aktörer under lång tid framöver. Detta kräver handlingskraft på såväl kort som lång

sikt. Beroendet av fossil energi måste brytas en gång för alla, av både klimat- och säkerhetsskäl.

Som en viktig del i omställningen måste energiproduktionen öka. Vindkraft är det energislag som går snabbast att bygga ut och som kan producera el till låga priser. Det måste bli enklare att bygga ny vindkraft i Sverige, både på land och till havs. Det finns i dag flera ansökningar om att få etablera ny vindkraft både till havs och på land som väntar på godkännande. När prioriteringar görs för den havsbaserade vindkraften anser jag att regeringen och Svenska kraftnät ska ge södra Sverige företräde.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

28. Gotlands elförsörjning, punkt 24 (V, C)

av Birger Lahti (V) och Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 10,

2022/23:1405 av Jesper Skalberg Karlsson (M) och

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 167.

Ställningstagande

Det råder i dag en underproduktion av el i södra Sverige samtidigt som en överföringsproblematik från norra Sverige sätter stopp för omläggning av energisystem. Gotland har sedan lång tid varit beroende av kablar från fastlandet för sin elförsörjning samtidigt som ön under de senaste åren har upplevt en allt osäkrare elförsörjning, med allt fler totalavbrott. Detta är hämmande för öns utveckling, både för pågående verksamheter, för utökning av befintliga verksamheter och för nya etableringar. Stabil elförsörjning är en grundförutsättning för alla landsändar och en förutsättning för att den tunga industri som finns på Gotland – inte minst cementindustrin – ska kunna ställa om och bli klimatneutral.

Vi vill också framhålla att en bättre överföringskapacitet också gör det möjligt att nyttja de kraftproduktionsresurser som finns vid och runt Gotland. I dag är det exempelvis svårt att bygga ut vind- och solkraften där eftersom anslutningen till stamnätet på fastlandet inte klarar av att överföra en större produktion. När vinden blåser och solen skiner kan Gotland exportera el till fastlandet, och när den egna produktionen är låg behöver gotlänningarna få sin el via kabel från fastlandet.

Att Gotland kopplas upp till det svenska stamnätet med en tredje kabel är inte bara viktigt för den förnybara elproduktionen och för att säkerställa människors elförsörjning i fredstid. Det är också viktigt med tanke på det faktum att Försvarsmakten återigen har permanent militär närvaro på ön och att Gotland har ett utsatt säkerhetspolitiskt läge mitt i Östersjön.

Gotlänningarna har varit lovade en tredje kabel till fastlandet, men detta löfte har därefter dragits tillbaka med hänvisning till bristande samhällsekonomisk lönsamhet och att en ny kabel inte är aktuell förrän efter 2030. Enligt vår uppfattning är detta inte acceptabelt. Med svenska långdragna tillståndprocesser finns risken att byggandet av en tredje kabel tar uppemot tio år. Därför är det avgörande att beslut om att bygga en tredje elkabel till Gotland fattas inom kort, så att hela Sverige är anslutet till stamnätet när vi går in i 2030-talet.

Sammantaget anser vi att regeringen bör vidta åtgärder som säkerställer att Gotlands elförsörjning långsiktigt kan tryggas och att regeringen ska ge Svenska kraftnät i uppdrag att bygga den s.k. Gotlandskabeln.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

29. Vissa avgiftsfrågor, punkt 25 (C)

av Anders Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:838 av Daniel Bäckström och Helena Lindahl (båda C) och avslår motion

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 25.

Ställningstagande

Ur ett lokalt näringslivs- och etableringsperspektiv är det oerhört angeläget att grundförutsättningar som infrastruktur, ändamålsenlig mark och detaljplaner är dimensionerade för att möjliggöra etableringar. Annars finns risken att utdragna planeringsprocesser gör att beslut om att etablera ny eller utöka befintlig verksamhet på en ort uteblir.

Ytterligare en utmaning som kommuner och företag inte sällan möter är begränsad kapacitet i elnäten. Detta blir naturligtvis extra bekymmersamt om den tilltänkta verksamheten kräver mycket el. Elnätsägaren – som sällan dimensionerar med överkapacitet – anser att de tillkommande nätinvesteringskostnaderna ska finansieras helt av det företag som först behöver elen. Om ytterligare nätkunder ansluter efter att utbyggnaden av elnätet är färdig eller

ett nytt ställverk är klart behöver de inte bära investeringskostnaden för utökningen. Detta anser jag vara både orimligt och hämmande för möjligheterna att få till nyetableringar och nya jobb i områden med elnätsbegränsningar. En aktör ska inte behöva ta hela kostnaden för infrastruktur som flera kunder kan ha nytta av längre fram. Jag anser att det behövs en ny finansieringsmodell för anslutningsavgifter till elnät så att det främjar företagsetableringar och nyinvesteringar i hela landet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

30. Vissa avgiftsfrågor, punkt 25 (MP)

av Elin Söderberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 25 och

avslår motion

2022/23:838 av Daniel Bäckström och Helena Lindahl (båda C).

Ställningstagande

Sveriges elnät är i stort behov av både utbyggnad och utveckling. Jag vill se en uppgradering av det svenska elnätet så att hela landet får ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar mer förnybar el. Det behövs även bättre incitament än i dag att stimulera en mer flexibel elanvändning i en grön framtid då elen i stor utsträckning kommer från väderberoende förnybara källor som vind och sol. Systemet behöver balanseras för att det ska vara möjligt att utnyttja de tillfällen då det produceras stora mängder billig förnybar el. Kostnaderna för att stimulera efterfrågefleksibilitet är relativt små. Ofta krävs endast en enkel styrutrustning, vars kostnad är liten i förhållande till att investera i exempelvis en ny värmepump eller utbyggnad av elnätet.

Ytterligare ett sätt att stimulera flexibilitet är att göra nättarifferna mer dynamiska och därigenom ge incitament för elkunderna att styra sin elanvändning till timmar när kapaciteten i elnäten är god. Regeringen bör därför stimulera dynamiska nätavgifter som främjar flexibilitet och smart energianvändning.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

31. Vissa kompetensfrågor, punkt 26 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Eric Palmqvist (SD), Sara Gille (SD) och Anette Rangdag (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 44 och
avslår motion
2022/23:1346 av Peter Hultqvist m.fl. (S).

Ställningstagande

Vi anser att det är centralt för Sverige att driva frågor om hög standard när det gäller elsäkerhet i allmänhet samt när det gäller kompetens och yrkeserfarenhet hos de som utför arbeten som inkluderar elsäkerhetsaspekter. Bristande elsäkerhetsmedvetande kan inte bara drabba enskilda utförare utan även få oacceptabla konsekvenser för samhällsviktig verksamhet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

Särskilda yttranden

1. Övriga elmarknadsfrågor, punkt 9 (SD)

Tobias Andersson (SD), Eric Palmqvist (SD), Sara Gille (SD) och Anette Rangdag (SD) anför:

Vi har i det föregående förordat att riksdagen ska avslå ett motionsyrkande om förbättrad energiförsörjning. Skälet till detta är att vi bedömer att det som efterfrågas i motionen har goda förutsättningar att vinna gehör under det fortsatta arbetet med att förverkliga den överenskommelse som slöts mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna efter valet hösten 2022, det s.k. Tidöavtalet. Avtalet innehåller bl.a. skrivningar om åtgärder som syftar till att säkra näringslivets konkurrenskraft och den svenska industriproduktionen och att främja en grön omställning med export av klimatvänliga produkter och teknik.

I nuläget ser vi därför inget behov av några riksdagsuttalanden om förbättrad energiförsörjning i linje med vad som föreslås i motionen.

2. Övriga frågor om stöd- och flexibilitetstjänster, punkt 11 (S)

Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S) och Aida Birinxhiku (S) anför:

Vi står bakom utskottets ställningstagande under denna förslagspunkt. Samtidigt vill vi understryka skillnaden i tyngd mellan den nationella elektrifieringsstrategi som regeringen beslutade om i februari 2022 och den överenskommelse som ligger till grund för den nuvarande regeringens samarbete med Sverigedemokraterna. Elektrifieringsstrategin omfattade fem övergripande områden som i sin tur delades in i tolv punkter, vilka konkretiserades i hela 67 åtgärder som skulle genomföras under treårsperioden 2022–2024. Överenskommelsen mellan regeringspartierna och Sverigedemokraterna är inte tillnärmelsevis så omfattande eller konkret som elektrifieringsstrategin och det återstår att se i vilken utsträckning det som sägs i överenskommelsen verkligen kommer att realiseras när det gäller olika energifrågor i allmänhet och – som i det här fallet – stöd- och flexibilitetstjänster.

3. Tillståndsprocesser och byggtider, punkt 19 (SD)

Tobias Andersson (SD), Eric Palmqvist (SD), Sara Gille (SD) och Anette Rangdag (SD) anför:

Vi har i det föregående förordat att riksdagen ska avslå motionsyrkanden som gäller tillståndsprocesser och byggtider för elnät. Skälet är att vi bedömer att de önskemål med koppling till frågor om tillståndsprocesser som finns i motionerna har goda förutsättningar att vinna gehör under det fortsatta arbetet med

att förverkliga den överenskommelse som slöts mellan Sverigedemokraterna Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna efter valet hösten 2022, det s.k. Tidöavtalet. I avtalet anges bl.a. att det ska tillsättas en utredning för att förenkla och förkorta miljötillståndsprövningen enligt miljöbalken genom att göra den mer flexibel, effektiv och förutsebar. Syftet är att säkra näringslivets konkurrenskraft, den svenska industriproduktionen och att främja en grön omställning med export av klimatvänliga produkter och teknik. I uppdraget ingår även att nyttja den flexibilitet som finns i EU-regelverket för att öka förutsebarheten och minska tidsåtgången i miljötillståndprocessen. Vidare anges det att antalet myndigheter som för statens talan i tillståndsärenden bör begränsas. I avtalet sägs det också att delar av Miljöprövningsutredningens förslag kommer att genomföras.

I nuläget ser vi därför inget behov av några riksdagsuttalanden när det gäller tillståndsprocesser.

4. Avskaffad anslutningsavgift för havsbaserad vindkraft, punkt 22 (S, MP)

Fredrik Olovsson (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Elin Söderberg (MP) och Aida Birinxhiku (S) anför:

Vi anser att en ökad produktion av förnybar el är en av flera viktiga beståndsdelar i den pågående omställningen av energisystemet. Här spelar vindkraften en särskilt betydelsefull roll eftersom den på förhållandevis kort tid kan möta ett kraftigt ökande behov av el, inte minst i de södra delarna av landet. Vi anser därför att vindkraften måste ges bättre förutsättningar att utvecklas, både på land och till havs. Det arbete med att bygga ut den havsbaserade vindkraften som den förra regeringen initierade måste fullföljas. Svenska kraftnäts planerade insatser för anslutning av havsbaserad vindkraft bör därför fortsätta.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2022/23:59 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller leverans av el och aggregeringstjänster:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:436) om effektreserv.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:551) med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförfordning.

Följdmotionerna

2022/23:2337 av Rickard Nordin (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa direktivets definition av obalans snarare än den bredare definition som anförs i lagförslaget och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör vara det ekonomiska ansvaret som är det vitala och inte kopplingen till en specifik balansansvarig och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en kompensationsmodell för obalanserna som finansieras av de som får en fördel av att dessa tjänster tillkommer i systemet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla aggregerade resurser inte ska behöva tillhöra samma balansansvarig och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undanröja de hinder som kvarstår för att frigöra flexibiliteten och aggregeringstjänsternas potential i elsystemet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2338 av Marielle Lahti (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i lagstiftning bör definiera begreppet obalans i enlighet med den terminologi som används inom EU-rätten för att säkerställa att genomförandet i svensk lag blir ändamålsenligt och bidrar till att främja nya aktörers möjligheter att hjälpa kunder och elsystemet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stimulera och skapa förutsättningar för lokala och regionala marknader för flexibilitet i elanvändningen och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stimulera dynamiska nätavgifter som främjar flexibilitet och smart energianvändning och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden av stamnät med minst två år genom regelförändringar som föreslås i den statliga utredningen om moderna tillståndsprocesser för elnät och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det möjligt att överföra egenproducerad el mellan olika byggnader inom samma fastighet eller närliggande fastigheter och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:207 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra för Svenska kraftnät att en utbyggnation av och investering i stamnätet behöver göras i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att investeringar i stamnätet inte enbart bör bygga på prognos utan även bör göras med marginal för att även möjliggöra framtida och ytterligare elintensiva investeringar i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ha som målsättning att halvera tiderna för tillståndsprocesserna och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:284 av Hanna Westerén (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att säkra en långsiktigt hållbar elförsörjning i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:358 av Niels Paarup-Petersen (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av de svenska elområdena och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om differentierad elpriskompensation och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:730 av Mats Nordberg (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Dalarnas län bör läggas i samma elprisområde som södra Norrland, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:838 av Daniel Bäckström och Helena Lindahl (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en ny finansieringsmodell för anslutningsavgifter till elnät så att det främjar företagsetableringar och nyinvesteringar i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad energiförsörjning och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:944 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ytterligare förslag för att förkorta tillståndstiderna för elnät och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra undantaget för redan miljöprövade verksamhetsområden och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort kravet på medgivande från den som ska bevilja koncessionen för att inleda förrättning om ledningsrätt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:948 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD):

44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga att stärka arbetet med elsäkerhet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ytterligare förkorta tillståndprocesserna för elnätutbyggnad och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:998 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om klimatpolitikens påverkan på elpriserna och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1078 av Camilla Brunsberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa förutsättningar för att Sverige på sikt och efter utredning kan bli ett samlat elprisområde, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med förslag på implementering av modellen för Sverigepriser på el och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör deklarerera till EU att den avser att införa Sverigepriser på el och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör initiera en samrådsprocess med övriga EU-länder i syfte att implementera Sverigepriser på el och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en elkriskommission i syfte att utreda osäkerheten i elförsörjningen med anledning av hur utländska investerarens inteckningar i elproduktionen påverkar det svenska elsystemet och framtida planer på omställningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en redogörelse för hur man går till väga för att avskaffa anslutningsavgiften för havsbaserad vindkraft och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att bygga den s.k. Gotlandskabeln och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att göra det svenska elnätet samhällsägt och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdraga åt Svenska kraftnät att prioritera de planerade förstärkningarna av stamnätet och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda

möjligheterna till en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1340 av Lars Mejern Larsson och Mikael Dahlgvist (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det angelägna i att frågan om elprisområden ses över och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1346 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildning och certifiering av anställda i kraftbranschen samt om inhemsk kompetens hos elnätsägarna och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1352 av Sofie Eriksson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fördelarna med grön och oberoende energireserv vid kris och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1360 av Joakim Sandell m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en energipolitik för hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1405 av Jesper Skalberg Karlsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa långsiktig elförsörjning på Gotland och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1424 av Adnan Dibrani och Jennie Nilsson (båda S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över Sveriges elprisområden och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1588 av Sofia Amløh m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en snabbare och effektivare tillståndsprocess, där större hänsyn till klimatvinster tas, och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1629 av Martina Johansson (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det tillåtet att dra elledningar mellan hus så att man kan nyttja bästa läget för solceller i ett område och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det tillåtet att bygga solpark för egen konsumtion när eget tak inte är lämpligt och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gränsen för när elen från solceller är för eget bruk och när man räknas som producent bör ses över för en ökad flexibilitet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1656 av Anders Ådahl (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modernisera ellagen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att modernisera ellagen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C):

51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som drabbas av intrång eller kraftigt påverkas av samhällsviktiga etableringar ska ersättas och att en översyn bör göras för att öka flexibiliteten i avtalsformerna samt skäligen kompensera de som drabbas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1792 av Ulrika Heindorff m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten till en lokal effektreserv i södra Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elområdesindelningen och dess effekter samt om att utreda möjligheterna att på sikt och efter utredning återgå till ett elprisområde och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det är viktigt att utbyggnaden av överföringskapacitet inom Sverige fortsätter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att ge Svenska kraftnät i uppdrag att få på plats en lösning gällande elområdena som inte missgynnar Skåne, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät bör arbeta utifrån målsättningen med garanterad minimikapacitet i överföringen mellan elområde 3 och elområde 4 utifrån förstärkning av nät samt när man upphandlar stöd tjänster, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:2062 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av en framgångsrik elektrifiering för industrins gröna omställning och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2112 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett rättvist och rimligt högkostnadsskydd för elkonsumenter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp och genomföra den nationella elektrifieringsstrategin och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett elektrifieringsråd och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om översyn av Sveriges elprisområden och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om snabbare och effektivare tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnäts planerade insatser för anslutning av havsbaserad vindkraft ska fortsätta och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2165 av Marielle Lahti m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att optimera utnyttjandet av elnätet genom att möjliggöra krav på flexibilitet för elanslutning och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP):

57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden för stamnät med minst två år genom regelförändringar, bättre samordning samt kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C):

106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nyttja möjliga undantag för att möjliggöra för nätföretag att driva laddpunkter för tunga elfordon i syfte att påskynda utbyggnaden och tillkännager detta för regeringen.
118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersätta den fossila oljan i effektreserven med förnybara alternativ och tillkännager detta för regeringen.

119. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det lagligt att förändra effektreserven så att den består av mer än bara kraftverk, exempelvis genom en kombination av vindkraft och batterier, och tillkännager detta för regeringen.
122. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan relevanta energimyndigheter och ge Svenska kraftnät ansvar för att säkra den långsiktiga leveranssäkerheten och tillkännager detta för regeringen.
123. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en strategi som identifierar behovet av mellan- och långsiktig energilagring samt utreder behov av ersättningsmodeller för handel med stödtjänster och tillkännager detta för regeringen.
127. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ellagen och elnätsregleringen bör ses över för att underlätta investeringar i smart teknik och för att bereda vägen för nya affärsmodeller såsom införande av timmätning för kunder i det svenska elsystemet senast 2025 och tillkännager detta för regeringen.
128. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät bör få i uppdrag att planera och projektera för utökad elektrifiering och utökad nätkapacitet för att möta framtida behov och möjliggöra nya investeringar och etableringar i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
130. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över tillgången till reservgeneratorer vilka bidrar till ett mer flexibelt energisystem och tillkännager detta för regeringen.
135. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen och Svenska kraftnät ska prioritera havsbaserad vindkraft i södra Sverige och tillkännager detta för regeringen.
139. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över gränserna i nätregleringen för att inte befintlig vindkraft ska minska sin produktion av lönsamhetsskäl och tillkännager detta för regeringen.
156. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Svenska kraftnät i uppdrag att bygga ut den ledningskapacitet som behövs om det beslutas att öka effekten från den befintliga kärnkraften och tillkännager detta för regeringen.
159. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undanta krav på koncession inom redan miljöprövat verksamhetsområde som kan möjliggöra en snabbare elnätsutbyggnad och tillkännager detta för regeringen.
160. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka överföringskapaciteten för att möta den ökande elenergiefterfrågan och satsa på smarta elnät, ökad användarflexibilitet, energieffektivisering och energilagring och tillkännager detta för regeringen.
161. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anta ett nytt mål för sammanlänkning av EU:s energinät om 25 procent samt

- påskynda insatserna för att nuvarande mål ska nås och tillkännager detta för regeringen.
162. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det möjligt att dela el mellan fastigheter via mikronät och tillkännager detta för regeringen.
 163. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka transparensen i köerna för anslutning till stamnät och regionnät för både producenter och konsumenter och tillkännager detta för regeringen.
 164. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energimarknadsinspektionen bör ges rätten att dra tillbaka nätconcession vid grova brister i elnätsverksamheten såsom uteblivna kapacitetsstärkande investeringar och tillkännager detta för regeringen.
 165. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka möjligheten till regional samplanering av nätinfrastuktur och tillkännager detta för regeringen.
 166. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbyggnaden av elnätsinfrastrukturen ska genomföras på ett sätt som minimerar behovet av markintrång och där kravet på att använda marksnål teknik när det är möjligt skärps och tillkännager detta för regeringen.
 167. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge Svenska kraftnät i uppdrag att omgående återstarta byggandet av en tredje elkabel till Gotland för att säkerställa öns elförsörjning och skapa förutsättningar för omställning till ett klimatsmart samhälle och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2262 av Emma Berginger m.fl. (MP):

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdatera det svenska elnätet så att hela landet får ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar av en ökad andel förnybar el, står emot cyberattacker och extremväder bättre och klarar ö-drift så att telekommunikationer och värmeförsörjning kan upprätthållas även vid kriser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta installation av energilager som kan användas för att jämna ut elproduktionen och balansera elnätet men också kan säkra nyttjas vid elavbrott och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell strategi för energilager och införa ett teknikneutralt stöd för energilager och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden av stamnät med minst två år genom regelförändringar, bättre samordning samt

kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om ellagen (1997:857)²

dels att 8 och 11 kap. och 4 kap. 40–44 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 4 kap. 40 och 43 §§ ska utgå,

dels att 1 kap. 2 och 4 §§, 3 kap. 6, 7, 41 och 42 §§, 6 kap. 3 §, 12 kap. 1 och 3 §§ och 13 kap. 1 och 7 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya kapitel, 8, 9 och 11 kap., åtta nya paragrafer, 4 kap. 40–47 §§, och närmast före 4 kap. 40, 41, 43 och 46 §§ nya rubriker av följande lydelse.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor, i den ursprungliga lydelsen och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU, i den ursprungliga lydelsen.

² Senaste lydelse av

4 kap. 40 § 2022:596	8 kap. 11 b § 2016:914
4 kap. 41 § 2022:596	8 kap. 11 c § 2015:598
4 kap. 42 § 2022:596	8 kap. 12 § 2010:602
4 kap. 43 § 2022:596	8 kap. 13 § 2005:404
4 kap. 44 § 2022:596	8 kap. 14 § 2022:596
8 kap. 1 § 2018:435	8 kap. 15 § 2014:270
8 kap. 2 § 2011:476	8 kap. 16 § 2017:18
8 kap. 3 a § 2014:270	8 kap. 17 § 2017:18
8 kap. 3 b § 2018:1448	8 kap. 18 § 2017:18
8 kap. 3 c § 2018:435	11 kap. 3 § 2018:1448
8 kap. 3 d § 2018:435	11 kap. 4 § 2018:1448
8 kap. 3 e § 2018:435	11 kap. 5 § 2018:1448
8 kap. 4 § 2015:598	11 kap. 12 a § 2016:733
8 kap. 4 a § 2015:598	11 kap. 13 § 2016:914
8 kap. 4 b § 2015:598	11 kap. 14 § 2011:712
8 kap. 4 c § 2015:598	11 kap. 15 § 2014:270
8 kap. 4 d § 2006:926	11 kap. 16 § 2011:712
8 kap. 4 e § 2009:580	11 kap. 17 § 2011:712
8 kap. 4 f § 2009:580	11 kap. 18 § 2014:270
8 kap. 4 g § 2009:580	11 kap. 19 § 2011:712
8 kap. 5 § 2009:580	11 kap. 20 § 2011:712
8 kap. 5 a § 2014:1467	rubriken närmast före 4 kap. 40 § 2022:596
8 kap. 6 § 2011:712	rubriken närmast före 4 kap. 43 § 2022:596
8 kap. 7 § 1999:770	rubriken närmast före 8 kap. 1 § 2005:404
8 kap. 8 § 2017:18	rubriken närmast före 8 kap. 3 b § 2018:435
8 kap. 8 a § 2017:18	rubriken närmast före 8 kap. 12 § 2005:404
8 kap. 8 b § 2017:18	rubriken närmast före 8 kap. 14 § 2014:270
8 kap. 8 c § 2017:18	rubriken närmast före 11 kap. 13 § 2011:712
8 kap. 8 d § 2017:18	rubriken närmast före 11 kap. 15 § 2018:435
8 kap. 8 e § 2017:18	rubriken närmast före 11 kap. 16 § 2011:712
8 kap. 9 § 2011:712	rubriken närmast före 11 kap. 17 § 2011:712
8 kap. 10 § 2009:580	rubriken närmast före 11 kap. 18 § 2011:712
8 kap. 11 § 2015:598	rubriken närmast före 11 kap. 19 § 2011:712
8 kap. 11 a § 2015:598	rubriken närmast före 11 kap. 20 § 2011:712.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §³

Lagen är indelad i följande kapitel:

- 1 kap. Inledande bestämmelser,
- 2 kap. Nätkoncession och ledningar vid trafikleder,
- 3 kap. Nätföretag och drift av elnät,
- 4 kap. Anslutning till elnätet och överföring av el,
- 5 kap. Intäktsram för nätverksamhet,
- 6 kap. Mätning av överförd el,
- 7 kap. Kommunala elföretag,
- 8 kap. Övergripande systemansvar och balansansvar *m.m.*,
- 8 kap. Övergripande systemansvar och balansansvar,
- 9 kap. *Leverans av el och aggregeringstjänster*,
- 10 kap. Avbrottsersättning,
- 11 kap. *Särskilda bestämmelser om överföring och leverans av el till konsumenter*,
- 11 kap. *Avbrytande av överföring av el till konsumenter*,
- 12 kap. Tillsyn *m.m.*, och
- 13 kap. Övriga bestämmelser.

4 §⁴

Ord och uttryck i lagen har samma betydelse som i elsäkerhetslagen (2016:732).

I övrigt avses i lagen med

Acer: den byrå som inrättats genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 713/2009 av den 13 juli 2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter,

aggregering: en sammanslagning av flera elanvändares förbrukning eller sammanslagning av producerad el för försäljning, anskaffning eller auktionering på elmarknader,

aggregeringstjänst: en tjänst som förutsätter aggregering,

balansansvar: det ekonomiska ansvaret för att det nationella elsystemet tillförs lika mycket el som tas ut i en uttagspunkt eller att lika mycket el tas ut från systemet som det tillförs i en inmatningspunkt,

distribution: överföring av el för någon annans räkning genom ett lokalnät eller ett regionnät,

distributionsnätsföretag: ett nätföretag som innehar ett lokalnät eller ett regionnät,

³ Senaste lydelse 2022:596.

⁴ Senaste lydelse 2022:596.

dynamiska elpriser: priser som återspeglar de priser som vid varje tidpunkt gäller på spotmarknaderna med ett intervall som minst motsvarar frekvensen för avräkning på marknaden,

efterfrågefleksibilitet: att en elanvändare ändrar sin förbrukning jämfört med sitt normala eller nuvarande förbrukningsmönster som ett svar på marknadssignaler eller med anledning av att någon har antagit elanvändarens anbud att minska eller öka sin förbrukning mot en bestämd ersättning på en sådan organiserad marknad som avses i artikel 2.4 i kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 1348/2014 av den 17 december 2014 om rapportering av uppgifter för att genomföra artikel 8.2 och 8.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1227/2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi,

elleverantör: den som yrkesmässigt levererar el,

elmarknadsdirektivet: Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU, i den ursprungliga lydelsen,

energilagringsanläggning: en sådan anläggning i elsystemet som används för att i systemet skjuta upp den slutliga användningen av el till en senare tidpunkt än produktionstillfället eller för omvandling av elenergi till en form av energi som kan lagras, lagringen av den energin och den följande återomvandlingen av energin till el eller någon annan energibärare,

EU:s elmarknadsförordning: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el,

fastkraftsavtal: avtal om att under en angiven tid leverera en fastställd mängd el,

icke frekvensrelaterad stödtjänst: en stödtjänst som används av ett nätföretag för spänningsreglering i stationärt tillstånd, snabba inmatningar av reaktiv effekt, tröghet för upprätthållande av stabiliteten i lokalnät, kortslutningsström samt förmåga till dödnätsstart och till ödrift,

inmatningspunkt: den punkt på elnätet där en elproducent, enligt avtal med ett nätföretag, matar in el från en produktionsanläggning,

intäktsram: de samlade intäkter som en nätkoncessionshavare högst får uppbära från nätverksamheten under en tillsynsperiod,

konsument: en fysisk person som el överförs eller levereras till huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,

laddningspunkt: ett gränssnitt där el kan överföras till ett elfordon i taget eller där batteriet på ett elfordon i taget kan bytas ut,

leveranspunkt: en inmatnings- eller uttagspunkt,

lokalnät: ett ledningsnät som omfattas av en nätkoncession för område utan en lägsta tillåtna spänning,

nätföretag: den som bedriver nätverksamhet,

nätverksamhet: att med stöd av nätkoncession ställa en starkströmsledning till förfogande för överföring av el för någon annans räkning och vidta de åtgärder som behövs för överföringen,

regionnät: en ledning eller ett ledningsnät som inte ingår i ett transmissionsnät och som omfattas av en nätkoncession för linje eller av en nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänning,

små företag: företag som sysselsätter färre än 50 personer och vars omsättning eller balansomslutning inte överstiger 10 miljoner euro per år,

stöd tjänst: en tjänst som behövs för driften av ett nätföretags elnät med undantag för hantering av överbelastning,

transmission: överföring av el för någon annans räkning genom ett transmissionsnät,

transmissionsnät: ett tekniskt och driftsmässigt sammanhängande ledningsnät som har en spänning om 220 kilovolt eller mer, sträcker sig över flera nätregioner i Sverige och länkar samman det nationella elnätet med elnät i andra länder,

transmissionsnätsföretag: ett nätföretag som innehar en ledning som ingår i ett transmissionsnät,

uttagspunkt: den punkt på ett elnät där en elanvändare, enligt avtal med ett nätföretag, tar ut el för förbrukning.

3 kap.

6 §⁵

Ett nätföretag som anskaffar stöd tjänster ska i förhållande till elproducenter behandla aktörer som tillhandahåller tjänster i form av ändrad elförbrukning genom aggregering på ett icke-diskriminerande sätt på grundval av aktörernas tekniska kapacitet.

Ett nätföretag som anskaffar stöd tjänster ska i förhållande till elproducenter behandla aktörer som tillhandahåller efterfrågefleksibilitet genom aggregering på ett icke-diskriminerande sätt på grundval av aktörernas tekniska kapacitet.

⁵ Senaste lydelse 2022:596.

7 §⁶

Ett nätföretag får inte ingå avtal om stödtjänster förrän nätmyndigheten har godkänt de metoder som har använts för att utforma avtalen.

Första stycket gäller inte avtal enligt 8 kap. 4 § *andra stycket*. Första stycket gäller inte avtal enligt 8 kap. 14 §.

41 §⁷

Ett nätföretag får inte ställa tekniska krav eller andra villkor som försvårar *tillhandahållandet av tjänster i form av ändrad elförbrukning*. Dock får de villkor ställas som behövs med hänsyn till en säker, tillförlitlig och effektiv drift av ledningsnätet.

Ett nätföretag får inte ställa tekniska krav eller andra villkor som försvårar *efterfrågeflexibilitet*. Dock får de villkor ställas som behövs för en säker, tillförlitlig och effektiv drift av ledningsnätet.

42 §⁸

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka tekniska krav som nätföretag får ställa i fråga om *sådana tjänster som avses i 41 §*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka tekniska krav som nätföretag får ställa i fråga om *efterfrågeflexibilitet*.

4 kap.***Hantering av klagomål***

40 §

Ett nätföretag ska ha fastställda rutiner för hanteringen av klagomål från kunder som är konsumenter.

Information om avtalsvillkor och andra uppgifter

41 §

Ett avtal mellan en konsument och ett nätföretag ska innehålla uppgifter om

- 1. nätföretagets namn, adress, telefonnummer och webbplats,*
- 2. när avtalet träffas och dess giltighetstid,*
- 3. nätföretagets åtagande gentemot konsumenten,*

⁶ Senaste lydelse 2022:596.

⁷ Senaste lydelse 2022:596.

⁸ Senaste lydelse 2022:596.

4. villkoren för fakturering och betalning,

5. villkoren för uppsägning av avtalet,

6. villkoren för ersättning om nätföretaget inte uppfyller sitt åtagande enligt avtalet,

7. var konsumenten kan hitta information om nätföretagets priser och övriga villkor, och

8. hur konsumentrelaterad information tillhandahålls.

42 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken konsumentrelaterad information ett nätföretag ska tillhandahålla och hur informationen ska tillhandahållas.

Fakturering och information som nätföretag ska lämna till elanvändare

43 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om nätföretags fakturering av elanvändare och om skyldighet för nätföretag att lämna viss information till elanvändaren i samband med fakturering.

44 §

Ett nätföretag får inte ta ut någon avgift för att tillhandahålla elanvändaren fakturor och information enligt 43 §.

45 §

Om ett nätföretag tillämpar ett system med förskottsbetalning, ska villkoren vara skäliga.

Förhandsprövning av villkor

46 §

Ett nätföretag får inte ingå avtal i frågor om anslutning till elnätet eller överföring av el förrän de

metoder som ska användas för att utforma avtalsvillkoren har prövats av nätmyndigheten. Prövningen ska dock inte omfatta metoder för att utforma avgifter för anslutning eller överföring.

47 §

Nätmyndigheten ska godkänna de metoder som ska prövas enligt 46 §, om de kan antas leda till att villkoren i avtalen blir objektiva och icke-diskriminerande.

Om nätmyndigheten inte godkänner en metod, ska myndigheten ange i beslutet hur villkoren i stället ska utformas.

Beslut enligt denna paragraf gäller omedelbart. Nätmyndigheten ska delge sådana beslut enligt 49 § första stycket 1 och andra stycket delgivningslagen (2010:1932).

6 kap.

3 §⁹

Ett nätföretag ska på begäran rapportera resultaten av de mätningar som görs enligt 1 § till ett företag som elanvändaren eller elproducenten har utsett.

Ett nätföretag ska på begäran rapportera resultaten av de mätningar som görs enligt 1 § till ett företag som elanvändaren eller elproducenten har utsett. *På begäran av elanvändaren ska nätföretaget även lämna uppgifter om elanvändarens historiska elförbrukning till ett företag som elanvändaren har utsett.*

8 kap. Övergripande systemansvar och balansansvar

Övergripande systemansvar

1 § Den myndighet som regeringen bestämmer har det övergripande ansvaret för att elektriska anläggningar samverkar driftsäkert så att balans inom hela eller delar av landet kortsiktigt upprätthålls mellan produktion och förbrukning av el (systemansvarig myndighet).

⁹ Senaste lydelse 2022:596.

Särskilda åtgärder för att öka eller minska produktionen eller förbrukningen av el

2 § I den utsträckning som det behövs för att den systemansvariga myndigheten ska kunna utöva det övergripande systemansvaret får myndigheten beordra

1. balansansvariga att öka eller minska produktionen eller förbrukningen av el, och
2. elproducenter att öka eller minska produktionen av el.

3 § Den som enligt 2 § ska öka eller minska produktionen eller förbrukningen av el har rätt att av den systemansvariga myndigheten få marknadsmässig ersättning för ökningen eller minskningen.

4 § Den systemansvariga myndigheten beslutar om ersättning enligt 3 §.

5 § Om det övergripande systemansvaret inte kan utövas med åtgärder enligt 2 §, får den systemansvariga myndigheten i den utsträckning som behövs beordra nätföretag att begränsa eller avbryta överföring av el till elanvändare.

I den utsträckning det övergripande systemansvaret medger det ska begränsningen eller avbrytandet genomföras så att samhällsviktiga elanvändare prioriteras.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om de åtgärder som får vidtas enligt 2 och 5 §§.

Skyldighet att lämna uppgifter till den systemansvariga myndigheten

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för balansansvariga och innehavare av elektriska anläggningar att till den systemansvariga myndigheten lämna de uppgifter om produktion, överföring eller förbrukning av el som behövs för utövandet av det övergripande systemansvaret.

Tjänster med anknytning till det övergripande systemansvaret

8 § Den systemansvariga myndigheten ska anskaffa tjänster med anknytning till det övergripande systemansvaret från elproducenter på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt.

Myndigheten får inte med hänvisning enbart till kraftslag ställa upp villkor som utesluter elproducenter från att tillhandahålla tjänster med anknytning till det övergripande systemansvaret.

Driftsäkerhet

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana generellt tillämpliga krav för anslutning av anläggningar till elnätet som avses i

1. artikel 7.1 i kommissionens förordning (EU) 2016/631 av den 14 april 2016 om fastställande av nätföreskrifter med krav för nätanslutning av generatorer, i den ursprungliga lydelsen,

2. artikel 6.1 i kommissionens förordning (EU) 2016/1388 av den 17 augusti 2016 om fastställande av nätföreskrifter för anslutning av förbrukare, i den ursprungliga lydelsen, och

3. artikel 5.1 i kommissionens förordning (EU) 2016/1447 av den 26 augusti 2016 om fastställande av nätföreskrifter med krav för nätanslutning av system för högspänd likström och likströmsanslutna kraftparksmoduler, i den ursprungliga lydelsen.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om kontroll, provning, besiktning eller andra krav för att säkerställa driftsäkerheten hos det nationella elsystemet när det gäller

1. elektriska anläggningar,
2. anordningar avsedda att anslutas till en elektrisk anläggning,
3. elektrisk materiel, och
4. elektriska installationer.

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådant datautbyte som avses i artikel 40.5 i kommissionens förordning (EU) 2017/1485 av den 2 augusti 2017 om fastställande av riktlinjer för driften av elöverföringssystem, i den ursprungliga lydelsen.

Krav på balansansvar

12 § En elleverantör får leverera eller ta emot el endast i en leveranspunkt där någon har åtagit sig balansansvaret.

Detta gäller dock inte under den tidsfrist som anges i 33 § första stycket.

13 § En leverantör av aggregeringstjänster får tillhandahålla sådana tjänster i en leveranspunkt endast om någon har åtagit sig ett balansansvar i leveranspunkten som särskilt avser de obalanser som tjänsterna kan medföra.

Avtal om balansansvar

14 § Den som åtar sig balansansvar ska ingå avtal dels med den systemansvariga myndigheten, dels med den som enligt 22 § utför avräkningen mellan de balansansvariga.

Villkoren i avtalen ska vara objektiva och icke-diskriminerande.

15 § Ett avtal enligt 14 § mellan den balansansvarige och den systemansvariga myndigheten ska innehålla ett åtagande av den balansansvarige

1. att säkerställa balans mellan tillförsel och uttag av el, och
2. att betala en ersättning till den systemansvariga myndigheten om balansansvaret omfattar sådana obalanser som kan uppkomma genom tillhandahållande av tjänster för efterfrågefleksibilitet.

Ersättning enligt första stycket 2 ska motsvara sådana kostnader som myndigheten enligt 26 § första stycket ska kompensera elleverantörer för.

16 § När det gäller tillhandahållande av tjänster för efterfrågefleksibilitet ska metoden för att beräkna omfattningen av balansansvaret enligt 13 § eller den ersättning som avses i 15 § första stycket 2 utformas så att

1. den inte hindrar aggregering eller efterfrågefleksibilitet,
2. kompensationen för balansansvariga och elleverantörer avser endast de kostnader för att anskaffa el som uppkommer under aktiveringen av efterfrågefleksibiliteten, och
3. hänsyn tas till de fördelar som aggregeringstjänsten kan innebära för någon annan som åtagit sig balansansvar eller som levererar el i leveranspunkten.

17 § Ett avtal enligt 14 § mellan balansansvariga och den som utför avräkningen mellan de balansansvariga ska innehålla villkoren för avräkningen.

Förhandsprövning av villkor för balansansvar

18 § Den systemansvariga myndigheten och den som utför avräkningen mellan de balansansvariga får inte ingå avtal enligt 14 § förrän de metoder som ska användas för att utforma avtalen har godkänts av nätmyndigheten.

19 § Nätmyndigheten ska godkänna de metoder som avses i 18 §, om metoderna kan antas leda till att villkoren i avtalen blir objektiva och icke-diskriminerande.

Nätmyndighetens beslut i fråga om godkännande gäller omedelbart. Nätmyndigheten ska delge beslutet enligt 49 § första stycket 1 och andra stycket delgivningslagen (2010:1932).

Offentliggörande av villkor för balansansvar

20 § Den systemansvariga myndigheten och den som utför avräkningen mellan de balansansvariga ska offentliggöra villkoren i sådana avtal som avses i 14 § och på begäran utan dröjsmål ge den som begär det skriftlig information om villkoren.

Anskaffning av produktionskapacitet för att fullgöra ett åtagande

21 § En balansansvarig som använder någon annans produktionskapacitet särskilt för att fullgöra sina åtaganden enligt sådana avtal som avses i 14 § får inte ställa upp villkor som utesluter elproducenter från att tillhandahålla sådan kapacitet med hänvisning endast till kraftslag. Den balansansvarige ska anskaffa kapacitet på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt.

Balansavräkning

22 § Den systemansvariga myndigheten ska ansvara för att avräkning sker mellan de balansansvariga. Myndigheten får uppdra åt någon annan att utföra avräkningen.

23 § En elleverantör som har levererat eller tagit emot el i en leveranspunkt där det saknas någon som är balansansvarig ska vid avräkning enligt 22 § anses som balansansvarig för leveranspunkten.

24 § Den som utför aggregeringstjänster i en leveranspunkt för vilken det saknas någon som har åtagit sig balansansvar för obalanser som tjänsterna kan medföra ska vid avräkning enligt 22 § anses ha åtagit sig ett sådant ansvar.

25 § Den som anses vara balansansvarig enligt 23 eller 24 § ska betala ersättning till den systemansvariga myndigheten enligt villkor som motsvarar villkor för balansansvariga enligt sådana avtal som avses i 14 §.

Ersättning till elleverantörer

26 § Den systemansvariga myndigheten ska ersätta elleverantörer som har anmält till myndigheten att de levererar el i en uttagspunkt för sådana kostnader för att anskaffa el som en leverantör av aggregeringstjänster orsakar genom att tillhandahålla tjänster för efterfrågeflexibilitet i uttagspunkten, om kostnaderna uppkommer under aktiveringen av efterfrågeflexibiliteten.

Ersättningen ska beräknas enligt grunder som anges i sådana avtal som avses i 15 §.

Övertagande av balansansvar i en leveranspunkt

27 § Ett övertagande av balansansvaret enligt 12 § i en leveranspunkt där någon har åtagit sig balansansvaret får, när det inte samtidigt sker ett byte av elleverantör, göras endast från och med den första dagen i en kalendermånad.

Balansansvaret får i ett sådant fall övertas endast om den elleverantör som vill byta balansansvarig har informerat nätföretaget om bytet senast en månad före övertagandet.

28 § Den systemansvariga myndigheten får i det enskilda fallet medge att balansansvaret i en leveranspunkt ska börja gälla tidigare än vad som följer av 27 §, om det finns särskilda skäl.

29 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för ett nätföretag att sända underrättelser med anledning av en anmälan enligt 27 § andra stycket.

Underrättelser om att balansansvaret upphör

30 § Om den systemansvariga myndigheten får kännedom om att ett avtal enligt 14 § ska upphöra att gälla, ska myndigheten genast underrätta de nätföretag på vilkas ledningsnät de leveranspunkter är belägna för vilka balansansvaret kommer att upphöra. Detta gäller dock endast om det rör sig om ett avtal som har ingåtts med någon som i ett avtal med en elleverantör har åtagit sig balansansvaret i leveranspunkter där elleverantören levererar eller tar emot el.

31 § Den som i ett avtal med en elleverantör har åtagit sig balansansvaret i de leveranspunkter där elleverantören levererar eller tar emot el ska, när den får kännedom om att avtalet ska upphöra att gälla, utan dröjsmål underrätta den systemansvariga myndigheten och de nätföretag på vars ledningsnät de leveranspunkter är belägna där balansansvaret kommer att upphöra att gälla.

32 § Ett nätföretag som tar emot en underrättelse enligt 30 eller 31 § ska utan dröjsmål underrätta berörda elleverantörer om att balansansvaret kommer att upphöra.

Återställande av balansansvar

33 § En elleverantör som med omedelbar verkan förlorat sitt balansansvar får återställa balansansvaret inom en tidsfrist om tio vardagar, dock högst femton kalenderdagar. Tidsfristen börjar löpa dagen efter den dag då elleverantören har tagit del av eller haft möjlighet att ta del av den först mottagna underrättelsen enligt 32 §.

Den tidsfrist för att återställa balansansvaret som anges i första stycket gäller också en elleverantör vars avtal om balansansvar sagts upp och upphört att gälla före fristens utgång.

34 § En elleverantör kan inte återställa sitt balansansvar enligt 33 § om elleverantören har trätt i likvidation, ställt in betalningarna, försatts i konkurs eller har förklarat sig inte ha för avsikt att återställa balansansvaret.

Om elleverantören under tidsfristen träder i likvidation, ställer in betalningarna, försätts i konkurs eller förklarar sig inte ha för avsikt att återställa balansansvaret, upphör tidsfristen omedelbart att löpa.

35 § För att balansansvaret ska bli återställt ska elleverantören underrätta berörda nätföretag om vem som har åtagit sig balansansvaret i de leveranspunkter där elleverantören levererar eller tar emot el. Underrättelsen ska ha tagits emot inom tidsfristen.

36 § Ett återställt balansansvar gäller från och med dagen efter det att en underrättelse enligt 35 § har tagits emot.

Anvisning av elleverantör när ett balansansvar har upphört

37 § Om nätföretaget inte har tagit emot en underrättelse från elleverantören om vem som är ny balansansvarig i berörda leveranspunkter innan den tidsfrist som anges i 33 § har löpt ut, ska nätföretaget dagen efter fristens utgång anvisa berörda elanvändare eller elproducenter en elleverantör. Den elleverantören ska gentemot nätföretaget ha åtagit sig att leverera el till elanvändare eller ta emot el från elproducenter som saknar en elleverantör.

38 § Om en elleverantör inte får återställa balansansvaret enligt 33 § eller om den tidsfrist som anges där upphör att löpa enligt 34 § andra stycket, ska nätföretaget så snart som möjligt anvisa berörda elanvändare eller elproducenter en elleverantör. Den elleverantören ska gentemot nät-

företaget ha åtagit sig att leverera el till elanvändarna eller ta emot el från elproducenterna.

39 § Nätföretaget ska utan dröjsmål underrätta

1. elanvändarna och elproducenterna om den elleverantör som har anvisats enligt 37 eller 38 §, och
2. elanvändarna om bestämmelserna i denna lag om byte av elleverantör.

40 § En elleverantör som har anvisats enligt 37 eller 38 § ska utan dröjsmål underrätta

1. elanvändarna om leverantörens villkor för leveransen, och
2. elproducenterna om leverantörens villkor för mottagande av el.

41 § Om ett nätföretag enligt 37 eller 38 § anvisar en elleverantör, gäller ett balansansvar som en ny balansansvarig åtagit sig från och med dagen för anvisningen.

Skyldighet för nätföretag att underrätta den systemansvariga myndigheten

42 § Ett nätföretag ska hålla den systemansvariga myndigheten underrättad om vem som har åtagit sig balansansvaret för nätföretagets egna inköp.

43 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för ett nätföretag att hålla den systemansvariga myndigheten underrättad om byte av balansansvariga enligt detta kapitel.

9 kap. Leverans av el och aggregeringstjänster

Leverans av el enligt leveransavtal

1 § En elleverantör får ingå avtal om leverans av el i en uttagpunkt enbart med den elanvändare som enligt avtal med det berörda nätföretaget har rätt att ta ut el i uttagpunkten.

2 § En elleverantör, som ska börja leverera el i en uttagpunkt eller överta leveranserna till en elanvändare i dennes uttagpunkt, ska omedelbart anmäla till det berörda nätföretaget att leverans ska påbörjas. Anmälan ska även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagpunkten.

En elleverantör får överta leveranserna till en elanvändare i dennes uttagpunkt fjorton dagar efter anmälan.

Första och andra styckena gäller inte elleverantörer som avser att leverera el enligt fastkraftsavtal. Leverans får i dessa fall påbörjas endast efter att elleverantören anmält det till den elleverantör som enligt 14 § första stycket är leveransskyldig i elanvändarens uttagpunkt och till den som åtagit sig balansansvaret i den uttagpunkten.

Leverans av el om leveransavtal saknas

3 § Nätföretaget ska anvisa en elleverantör till en elanvändare som saknar ett leveransavtal med en elleverantör.

Den elleverantör som anvisas ska ha åtagit sig gentemot nätföretaget att leverera el till elanvändaren på skäliga villkor. Metoderna för att utforma leveransvillkoren ska framgå av avtalet mellan nätföretaget och elleverantören.

4 § Regeringen får meddela föreskrifter om att de priser som en anvisad elleverantör tillämpar för leverans till en elanvändare enligt 3 § under en viss tid efter det att elleverantören har anvisats inte får överstiga vissa nivåer.

5 § Nätföretaget ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om

1. vilken elleverantör som anvisats enligt 3 §,
2. innebörden av en sådan anvisning, och
3. bestämmelserna i denna lag om byte av elleverantör.

6 § En anvisad elleverantör ska utan dröjsmål underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som elleverantören avser att tillämpa och om den dag då elleverantören avser att påbörja leveransen enligt det anvisade avtalet. I underrättelsen ska det anges att avtalet är anvisat.

7 § En anvisad elleverantör ska minst en gång per kvartal lämna följande information till elanvändaren:

1. en redogörelse för vilka olika avtal som elleverantören erbjuder samt uppgifter om priser och leveransvillkor för de olika avtalen, och
2. uppgifter om var elanvändaren, oberoende av elleverantören, kan hitta information om priser och leveransvillkor som andra elleverantörer tillämpar för leverans av el till elanvändare.

8 § Ett anvisat elavtal får inte ha

1. en längre uppsägningstid än 14 dagar, eller
2. dynamiskt elpris.

9 § Nätföretaget ska anvisa en elleverantör till en elanvändare fastän elanvändaren redan har ett leveransavtal med en elleverantör, om elanvändaren

1. har förbrukat el som inte har levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör som är leveransskyldig enligt 14 §, och
2. inte har anvisats en ny elleverantör enligt 3 §.

Anvisningen ska avse den tid som elanvändaren har saknat ett leveransavtal.

10 § En elanvändare som har förbrukat el som inte har levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör som är leveransskyldig enligt 14 § ska betala för elen till den elleverantör som elanvändaren anvisas enligt 3 eller 9 § och enligt de villkor som den anvisade elleverantören tillämpar.

Byte av elleverantör

11 § En elleverantör ska på ett icke-diskriminerande sätt i fråga om kostnader, arbete och tidsåtgång säkerställa att en elanvändare kan byta elleverantör inom tre veckor från begäran om byte.

Ett byte av elleverantör ska vara kostnadsfritt för konsumenter och små företag.

12 § När konsumenter eller små företag i förtid säger upp tidsbestämda avtal om att el helt eller delvis ska levereras till fast pris, får elleverantören, trots vad som sägs i 11 § andra stycket, ta ut en avgift. Avgiften får endast avse kostnader som hänför sig till den el som levereras till fast pris, den ska vara skälig och får inte överstiga den direkta ekonomiska förlust som den förtida uppsägningen orsakar.

Avgiften får endast tas ut om det tydligt framgår av elleveransavtalet att den får tas ut och vad den omfattar.

13 § Vid byte av elleverantör ska den frånträdande elleverantören se till att elanvändaren får en slutfaktura inom sex veckor från den dag då elleveransen upphörde.

Elleverantörens leveransskyldighet

14 § En elleverantör som levererar el till en elanvändare i en uttagspunkt är, oavsett vad som avtalats, skyldig att fortsätta leverera el till dess

1. elanvändaren slutar att ta ut el i uttagspunkten,
2. någon annan elleverantör börjar leverera el till elanvändaren i uttagspunkten, eller
3. överföringen av el enligt 11 kap. 2 eller 3 § eller enligt avtal får avbrytas på grund av att elanvändaren har åsidosatt sina skyldigheter gentemot elleverantören.

Första stycket gäller inte leverans av el enligt ett fastkraftsavtal.

15 § En elleverantör som har ett tidsbestämt avtal med elanvändaren om leverans av el ska tidigast 90 dagar och senast 60 dagar innan avtalet löper ut informera elanvändaren om

1. tidpunkten för avtalets upphörande, och
2. konsekvenserna av att avtalet upphör.

Första stycket gäller inte leverans av el enligt ett fastkraftsavtal.

Elleverantörens skyldighet att ta emot el

16 § En elleverantör som levererar el till en elanvändare som enligt 67 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) kan få skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el ska på villkor som är skäliga ta emot den el som matas in från elanvändarens produktionsanläggning.

Första stycket gäller inte om elanvändaren har ingått avtal med någon annan om att ta emot elen.

Dynamiska elpriser

17 § Innan en elleverantör och en elanvändare ingår ett avtal med dynamiskt elpris ska elleverantören informera elanvändaren om vilka möjligheter, kostnader och risker som finns med ett sådant avtal och särskilt inhämta elanvändarens samtycke till de villkor som ett dynamiskt elpris innebär.

Ett gällande elavtal får inte omvandlas till ett avtal med dynamiskt elpris utan att elanvändaren har fått den information som avses i första stycket och lämnat sitt samtycke.

18 § En elleverantör som har leveransavtal med fler än 200 000 elanvändare ska kunna erbjuda avtal med dynamiska elpriser till elanvändare som har en mätare och mätutrustning som kan mäta mängden överförd el och registrera den med ett tidsintervall som minst motsvarar frekvensen för avräkning på marknaden.

Rutiner för hantering av klagomål

19 § En elleverantör ska ha fastställda rutiner för att kunna hantera klagomål från elanvändare på ett snabbt, enkelt och rättvist sätt.

Elleverantörens skyldighet att lämna uppgifter till nätmyndigheten om priser och leveransvillkor

20 § En elleverantör ska lämna uppgifter till nätmyndigheten om de priser och leveransvillkor som företaget tillämpar för leverans av el i en elanvändares uttagspunkt.

Uppgifter i avtal mellan en elleverantör och en elanvändare

21 § Ett avtal mellan en elleverantör och en elanvändare om leverans av el i elanvändarens uttagspunkt ska innehålla uppgifter om

1. elleverantörens namn, adress, telefonnummer och webbplats,
2. när avtalet träffas och vid vilken tidpunkt elleverantören planerar att påbörja leveranserna till elanvändaren,
3. den tid som avtalet löper på eller om det löper tills vidare,
4. vilka tjänster som avtalet omfattar,
5. elleverantörens åtagande gentemot elanvändaren,
6. villkoren för fakturering och betalning,
7. vad som gäller i fråga om förlängning av ett avtal som löper under en viss tid,
8. villkoren för uppsägning av avtalet och om avtalet kan sägas upp avgiftsfritt,
9. hur ersättningen beräknas vid uppsägning i förtid av ett avtal som löper under viss tid,
10. villkoren för ersättning om elleverantören inte uppfyller sitt åtagande enligt avtalet,
11. var elanvändaren kan hitta information om elleverantörens priser, övriga tjänster och villkor samt om konsumenträttigheter, och
12. hur tvistlösning utanför domstol inleds.

Elleverantören ska lämna information om avtalsvillkoren till elanvändaren innan avtalet ingås eller bekräftas, även i de fall avtalet ingås genom en mellanhand.

Elleverantören ska tillhandahålla elanvändaren en kortfattad och lättillgänglig sammanfattning av de viktigaste avtalsvillkoren.

22 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. att elleverantörer ska vara skyldiga att lämna viss information till elanvändare på sina webbplatser, i reklam eller på något annat sätt, och

2. vilka delar av avtalsinnehållet enligt 21 § som ska finnas med i den sammanfattning som elleverantörer ska tillhandahålla enligt tredje stycket samma paragraf och hur sammanfattningen ska tillhandahållas.

Information om ändrade avtalsvillkor

23 § En elleverantör som avser att ändra villkoren för ett avtal som löper tills vidare ska i ett särskilt meddelande underrätta elanvändaren om ändringen och om elanvändarens rätt att säga upp avtalet. Om villkorsändringen gäller priset för leverans av el, ska även skälen och villkoren för ändringen redovisas i meddelandet.

Elleverantören ska underrätta elanvändaren senast två veckor innan de nya villkoren börjar tillämpas. Om elanvändaren är konsument ska elleverantören underrätta elanvändaren senast två månader innan de nya villkoren börjar tillämpas.

Fakturering och information som elleverantörer ska lämna till elanvändare

24 § En elleverantörs fakturering av elanvändare ska baseras på uppmätt faktisk förbrukning eller, vid avsaknad av mätvärden, på beräknade mängder.

Första stycket gäller inte leverans av el enligt ett fastkraftsavtal.

25 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om elleverantörers fakturering av elanvändare och om skyldighet för elleverantörer att lämna viss information till elanvändaren i samband med fakturering.

26 § På begäran av elanvändaren ska elleverantören lämna uppgifter om elanvändarens historiska elförbrukning till ett företag som elanvändaren har utsett.

27 § En elleverantör får inte ta ut någon avgift för att tillhandahålla elanvändaren fakturor och information enligt 25 §.

28 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om de uppgifter som en elproducent eller annan aktör ska offentliggöra för att information ska kunna lämnas till elanvändaren om vilka energikällor som bidrar till den köpta elen.

Betalningssätt

29 § Elleverantörer ska erbjuda flera betalningssätt vid fakturering och får inte missgynna en elanvändare på grund av det betalningssätt som denne har valt.

De avgifter som tas ut för ett visst betalningssätt eller för ett system för forskottsbetalning får inte överstiga betalningsmottagarens kostnader för användningen av betalningssättet eller systemet.

Aggregeringstjänster

30 § En leverantör av aggregeringstjänster får inte hindras av andra marknadsaktörer från att få tillträde till elmarknaderna.

31 § En elanvändare ska, oberoende av sitt avtal med en elleverantör och utan dennes godkännande, kunna köpa och sälja andra el-tjänster än el-leverans.

32 § Innan en leverantör av aggregeringstjänster börjar tillhandahålla sådana tjänster i en elanvändares uttagpunkt ska leverantören göra en anmälan till det nätföretag som elanvändaren har avtal med. Motsvarande gäller innan leverantören övertar leveranser av aggregeringstjänster från en annan leverantör av sådana tjänster.

33 § En elleverantör får inte ta ut oskäligen avgifter eller ställa oskäligen krav på en elanvändare med anledning av att elanvändaren har ett avtal om tillhandahållande av en aggregeringstjänst.

34 § En leverantör av aggregeringstjänster ska på ett icke-diskriminerande sätt i fråga om kostnader, arbete och tidsåtgång

1. lämna information till elanvändare om avtalsvillkor innan ett avtal om aggregeringstjänster träffas,

2. på begäran av en elanvändare lämna uppgifter om elanvändarens efterfrågefleksibilitet, och

3. säkerställa att en elanvändare kan byta leverantör av aggregeringstjänster inom tre veckor från begäran om byte.

Uppgifterna enligt första stycket 2 ska lämnas till elanvändaren utan kostnad. Ett byte av leverantör av aggregeringstjänster ska vara kostnadsfritt för konsumenter och små företag.

11 kap. Avbrytande av överföring av el till konsumenter

1 § Detta kapitel gäller avbrytande av överföring av el till konsumenter.

Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i kapitlet är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot denne.

Avbrytande av överföring av el på grund av konsumentens avtalsbrott

2 § Överföring av el till en konsument får avbrytas, om

1. konsumenten har åsidosatt sina skyldigheter enligt avtalet med nätföretaget eller elleverantören om överföring eller leverans av el,

2. det rör sig om ett väsentligt avtalsbrott,
3. konsumenten har uppmanats att inom en viss skäligen tid vidta rättelse och, om det inte rör sig om utebliven betalning, tillsammans med uppmaningen informerats om att överföringen annars kan komma att avbrytas,
4. den tid som avses i 3 har löpt ut,
5. rättelse inte har skett, och
6. omständigheterna är sådana att det saknas anledning att befara att ett avbrott skulle medföra en personskada som inte är obetydlig eller en omfattande sakskada.

Om konsumenten har handlat otillbörligt, får överföringen avbrytas trots att omständigheterna inte är sådana som anges i första stycket 6.

3 § Vid utebliven betalning får överföringen av el till en konsument avbrytas endast om

1. betalningen avser överföring eller leverans av el,
2. förutsättningarna för avbrytande enligt 2 § är uppfyllda och konsumenten i god tid har informerats om vilka alternativ som finns för att undvika att överföringen avbryts,
3. konsumenten efter att den tid för rättelse som avses i 2 § första stycket 3 löpt ut har uppmanats att betala inom tre veckor från det att konsumenten har delgetts uppmaningen tillsammans med information om att överföringen annars kan avbrytas,
4. ett meddelande om den uteblivna betalningen samtidigt med uppmaningen enligt 3 har lämnats till socialnämnden i den kommun där konsumenten får elen överförd,
5. de tre veckorna som avses i 3 har löpt ut,
6. socialnämnden inte inom de tre veckorna skriftligen har meddelat den som lämnade meddelandet enligt 4 att nämnden tar på sig betalningsansvaret för skulden,
7. betalningen inte har skett, och
8. fordringen inte är tvistig.

4 § Ett nätföretag och en elleverantör har rätt till skäligen ersättning av en konsument för kostnaderna för

1. uppmaningar och information till konsumenten enligt 2 och 3 §§, dock inte i fråga om information som rör vilka alternativ som finns för att undvika att överföringen avbryts,
2. meddelanden till socialnämnden enligt 3 §, och
3. avstängningsåtgärden.

Avbrytande av överföring av el av säkerhetsskäl

5 § Nätföretaget får avbryta överföringen av el till en konsument om det behövs för att företaget ska kunna

1. vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl, eller
2. upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet.

Ett sådant avbrott får inte pågå längre än vad åtgärden kräver.

Om nätföretaget kan förutse annat än kortvariga avbrott i överföringen, ska konsumenten underrättas om detta i god tid före avbrottet. Konsumenten ska underrättas personligen eller, om det är lämpligt, genom anslag.

Skadestånd vid avbruten överföring av el

6 § Om överföringen av el avbryts med hänvisning till konsumentens avtalsbrott utan att förutsättningarna i 2 eller 3 § är uppfyllda har konsumenten rätt till ersättning för skada som har orsakats av nätföretaget.

Om överföringen av el har avbrutits på begäran av elleverantören, ska i stället denne ersätta konsumenten för den uppkomna skadan.

7 § Om nätföretaget inte har underrättat konsumenten enligt 5 § tredje stycket, har konsumenten rätt till ersättning för skada som har orsakats av nätföretaget.

8 § En konsument har rätt till ersättning för skada som har orsakats av nätföretaget, om överföringen av el avbryts utan att det beror på konsumentens avtalsbrott och utan att det finns rätt att avbryta överföringen enligt 5 § första stycket. Detta gäller dock inte om nätföretaget visar att avbrottet beror på ett hinder utanför dess kontroll som nätföretaget inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder företaget inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Om avbrottet beror på någon som nätföretaget har anlitat för att utföra underhåll, reparation eller liknande arbete, är nätföretaget fritt från skadeståndsskyldighet endast om också den som företaget har anlitat skulle vara fri enligt första stycket.

9 § Skadestånd enligt 6–8 §§ omfattar ersättning för utgifter och inkomstbortfall samt för annan förlust på grund av avbrottet.

10 § Konsumenten ska underrätta motparten om anspråk på ersättning enligt 6–8 §§ inom två år från det att skadan inträffade. Om konsumenten inte gör det, går rätten till ersättning för den uppkomna skadan förlorad.

Skada som orsakas av el

11 § Bestämmelser om ansvar för skada som orsakas av el finns i elsäkerhetslagen (2016:732).

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

1 §¹⁰

Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer utövar tillsyn över att denna lag och föreskrifter eller villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs när det gäller frågor om driftsäkerheten hos det nationella elsystemet.

I övrigt utövar nätmyndigheten tillsyn över att lagen och föreskrifter eller villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs.

I övrigt utövar nätmyndigheten tillsyn över att lagen och föreskrifter eller villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs.

¹⁰Senaste lydelse 2022:596.

Tillsynen omfattar inte 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller att elleverantörerna följer sina skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena, 6, 7, 9 och 11 a §§.

Tillsynen omfattar inte att 7, 10 och 11 kap. följs. När det gäller elleverantörers skyldigheter enligt 8 kap. omfattar tillsynen endast att elleverantörerna följer 8 kap. 40 §.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt EU:s elmarknadsförordning.

3 §¹¹

En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite.

Ett föreläggande gäller omedelbart, om det

1. avser driftsäkerheten hos det nationella elsystemet,
2. avser riktigheten av lämnade uppgifter enligt 8 kap. 11 b §, eller
2. avser riktigheten av lämnade uppgifter enligt 9 kap. 20 §, eller
3. har meddelats med anledning av en anmälan enligt 14 § första stycket.

13 kap.

1 §¹²

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 1 eller 3 §, eller
2. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 2 kap. 18 §.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 47 §, eller
 2. bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 3 d §.
 2. bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 10 §.
- I ringa fall döms inte till ansvar. I ringa fall ska gärningen inte utgöra brott.

7 §¹³

Andra beslut av en förvaltningsmyndighet enligt denna lag än de som avses i 5 och 6 §§ får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Den systemansvariga myndighetens beslut enligt 8 kap. 2 § får dock inte överklagas. Den systemansvariga myndighetens beslut enligt 8 kap. 2 och 5 §§ får dock inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2023.
 2. Bestämmelserna i 8 kap. 13, 24 och 26 §§ ska inte tillämpas i fråga om aggregeringstjänster som tillhandahålls i en leveranspunkt innan nätmyndigheten för första gången har godkänt metoder för att utforma avtal

¹¹ Senaste lydelse 2016:733.

¹² Senaste lydelse 2021:741.

¹³ Senaste lydelse 2018:1448.

enligt 8 kap. 14 § när det gäller de obalanser som aggregeringstjänsterna kan medföra.

3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om vilka uppgifter ett avtal mellan en elleverantör och en elanvändare om leverans av el ska innehålla, om avtalet är tidsbegränsat och har träffats före ikraftträdandet.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:436) om effektreserv

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ lagen (2003:436) om effektreserv ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Den myndighet som enligt 8 kap. 1 § *första stycket* ellagen (1997:857) har systemansvaret för el (den systemansvariga myndigheten) har ansvaret för att en effektreserv om högst 2 000 megawatt finns tillgänglig. Effektreserven ska skapas genom att den systemansvariga myndigheten dels ingår avtal med elproducenter om att ställa ytterligare produktionskapacitet till förfogande, dels ingår avtal om minskad elförbrukning.

Effektreserven ska vara ett komplement till den övriga produktionskapacitet som finns på elmarknaden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om effektreserven.

Den myndighet som enligt 8 kap. 1 § ellagen (1997:857) har systemansvaret för el (den systemansvariga myndigheten) har ansvaret för att en effektreserv om högst 2 000 megawatt finns tillgänglig. Effektreserven ska skapas genom att den systemansvariga myndigheten dels ingår avtal med elproducenter om att ställa ytterligare produktionskapacitet till förfogande, dels ingår avtal om minskad elförbrukning.

2 §²

Den som enligt 8 kap. 4 § *andra stycket* ellagen (1997:857) har ingått avtal med den systemansvariga myndigheten (balansansvarig) ska betala en avgift till myndigheten för att täcka de kostnader som uppstår för myndigheten enligt de avtal som avses i 1 § första stycket.

För varje balansansvarig ska avgiftens storlek baseras på omfattningen av den balansansvariges balansansvar enligt avtalet med den systemansvariga myndigheten och omfattningen av den balansansvariges obalans under den tidsperiod som avgiften avser. Avgiften bestäms av den systemansvariga myndigheten.

Den som enligt 8 kap. 14 § ellagen (1997:857) har ingått avtal med den systemansvariga myndigheten (balansansvarig) ska betala en avgift till myndigheten för att täcka de kostnader som uppstår för myndigheten enligt de avtal som avses i 1 § första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2023.

¹ Senaste lydelse 2016:422.

² Senaste lydelse 2016:422.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:551) med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2018:551) med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag kompletterar *Europa-parlamentets och rådets förordning EG nr 1222/2009 av den 25 november 2009 om märkning av däck vad gäller drivmedelseffektivitet och andra väsentliga parametrar, i lydelsen enligt kommissionens förordning (EU) nr 1235/2011* (EU:s däckmärkningsförordning).

1 §

Denna lag kompletterar *Europa-parlamentets och rådets förordning (EU) 2020/740 av den 25 maj 2020 om märkning av däck med avseende på drivmedelseffektivitet och andra parametrar, om ändring av förordning (EU) 2017/1369 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1222/2009* (EU:s däckmärkningsförordning).

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2023.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i
ellagen (1997:857)*Nuvarande lydelse**Utskottets förslag***3 kap.**

11 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för

1. nätföretag att samarbeta med varandra i frågor som rör möjligheten för den som är ansluten till elnätet att delta på marknader för el,

2. nätföretag och andra företag som är verksamma på elmarknaden att samarbeta i frågor som rör möjligheten att delta på marknader för stödtjänster, *och*

3. nätföretag att utbyta information.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för

1. nätföretag att samarbeta med varandra i frågor som rör möjligheten för den som är ansluten till elnätet att delta på marknader för el,

2. nätföretag och andra företag som är verksamma på elmarknaden att samarbeta i frågor som rör möjligheten att delta på marknader för stödtjänster,

3. nätföretag att utbyta information, *och*

4. nätföretag att sända underrättelser med anledning av att en elleverantör påbörjar eller övertar leveranserna av el i en uttagpunkt.